

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele.

Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

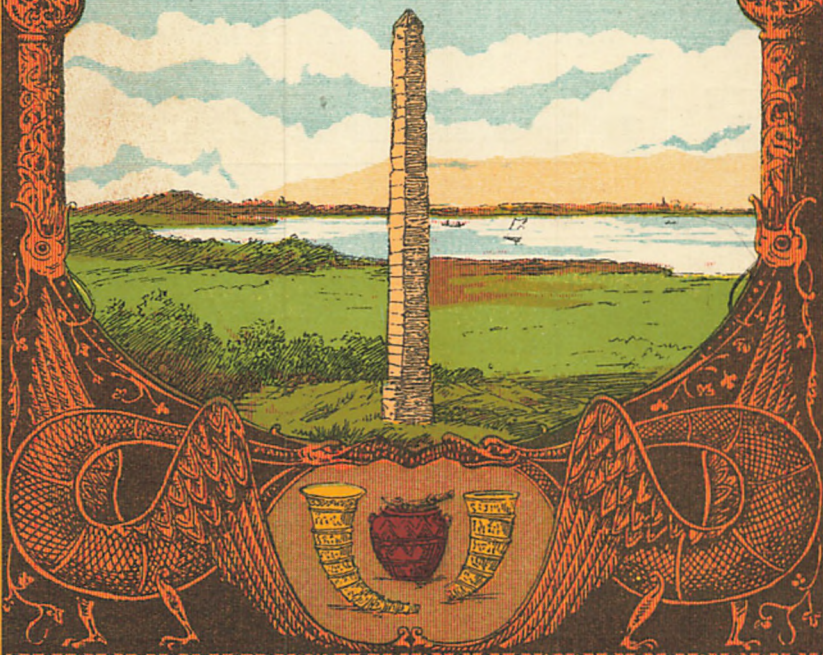
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

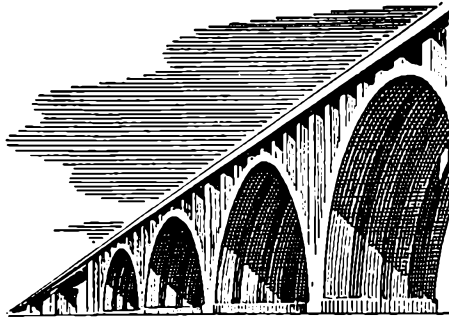
Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sprogforeningens
ALMANAK
for
1941

Udgivet af Sprogforeningen

SIKKERHEDEN

ER AF STØRSTE BETYDNING VED
ANBRINGELSEN AF DERES PENGE

HANDELSBANKEN

- AKTIEKAPITAL: Kr. 50.000.000
- RESERVER: Kr. 31.000.000

A A B E N R A A

Kontorer i Bolderslev,
Bovrup - Felsted
Hellebø - Hjordkær

G R A A S T E N

Kontorer i
Padborg - Torsbøl

H A D E R S L E V

Kontorer i
Christiansfeld - Vojens

S Ø N D E R B O R G

Kontorer i
Broager - Nordborg

T O F T L U N D

Kontorer i
Agerskov - Arnum

T Ø N D E R

Kontorer i Højer,
Skærbæk - Tinglev

Filialer af Aktieselskabet Kjøbenhavns Handelsbank.

Sprogforeningens
M l m a n a k

for

• • 1941 • •

48. Aargang.

Udgivet af Sprogforeningen
under Redaktion af N. Hansen

København.
Trykt i „Højnald's Trykkeri.

Formørkelser i Aaret 1941.

1. Partiel Maaneformørkelse den 13. Marts, usynlig i Danmark.

2. Ringformet Solførformørkelse den 27. Marts, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses paa New Zealand, i Polynesien, i det Stille Oceans sydlige Del, i Mellemamerika, paa Antillerne og i Sydamerika undtagen den østlige Del.

3. Partiel Maaneformørkelse den 5. September, delvis synlig i Danmark. Formørkelsen varer fra Kl. 18.19' til Kl. 19.15'. Den er paa sit højeste Kl. 18.47' og omfatter da $\frac{59}{1000}$ af Maanediameteren.

4. Total Solførformørkelse den 21. September, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i det østlige Europa, i det Røde Hav, i Asien, paa Sundæerne, paa Filippinerne, paa Ny-Guinea, i Australiens nordligste Del, i Japan, i det Stille Oceans nordvestlige Del og i den yderste vestlige Del af Alaska.

Planeterne i Aaret 1941.

Merkur er i Almindelighed Solen saa nær, at den ikke kan ses med blotte Øjne. Den 11. Februar, 6. Juni og 3. Oktober er den længst øst for Solen og gaar omkring disse Dage i København ned henholdsvis omtrent 2 Timer, 2 Timer og $\frac{1}{4}$ Time efter Solen. Den 25. Marts, 24. Juli og 12. November er den længst vest for Solen og staar omkring disse Dage i København op henholdsvis $\frac{1}{2}$ Time, $1\frac{1}{2}$ Time og 2 Timer før Solen.

Venus er den 19. April i øvre Konjunktion med Solen. Den 23. November er den længst øst for Solen og gaar i København ned $2\frac{3}{4}$ Time efter Solen. Venus lyser stærkest den 29. December.

Mars staar ved Aarets Begyndelse i Vægten. Den vandrer derfra gennem Skorpionen, Slangeholderen, Skytten, Stenbukken, Vandmanden og Hvalfisken ind i Fiskene, hvor den opholder sig ved Aarets Slutning. Den 10. Oktober er den i Opposition med Solen. Mars staar i Syd: ved Aarets Begyndelse Kl. 9, i Begyndelsen af Marts Kl. 8, i Midten af Juni Kl. 6, i Begyndelsen af September Kl. 3, i Slutningen af September Kl. 1, i Begyndelsen af November Kl. 22, i Begyndelsen af December Kl. 20 og ved Aarets Slutning Kl. 19.

Jupiter staar ved Aarets Begyndelse i Vædderen og vandrer derfra ind i Tyren, hvor den opholder sig ved Aarets Slutning. Den 8. December er Jupiter i Opposition med Solen. Den staar i Syd: ved Aarets Begyndelse Kl. $19\frac{1}{2}$, i Begyndelsen af Marts Kl. 16, i Begyndelsen af Juni Kl. $11\frac{1}{2}$, i Slutningen af August Kl. 7, i Slutningen af Oktober Kl. 3, i Slutningen af November Kl. 1 og ved Aarets Slutning Kl. $22\frac{1}{4}$.

Saturn opholder sig hele Aaret i Vædderen og Tyren. Den 17. November er den i Opposition med Solen. Den

staar i Syd: ved Aarets Begyndelse Kl. 20, i Begyndelsen af Marts Kl. 16, i Begyndelsen af Maj Kl. 12½, i Begyndelsen af Juli Kl. 9, i Begyndelsen af November Kl. 1 og ved Aarets Slutning Kl. 21.

Uranus og Neptun er ikke synlige for blotte Øjne. Uranus opholder sig hele Aaret i Tyren. Den 21. November er Uranus i Opposition med Solen og staar da omkring Midnat i Syd 54° over Københavns Horisont. Neptun opholder sig hele Aaret i Jomfruen. Den 17. Marts er Neptun i Opposition med Solen og staar da omkring Midnat i Syd 37° over Københavns Horisont.

Højvandet ved Vestkysten.

De for hver Dags For- og Eftermiddag anførte Klokket angiver Højvandet ved Rø m ø H a v n. For at finde Flodtiden paa andre Punkter maa der, saa vidt det kan skønnes, til disse lægges til ved O d d e n paa Rø m ø 10, ved Højer Sluse 40, ved Koldby 30, Ballum Sluse 15, Rejsby Sluse 30, Vester Vedsted Sluse 20, Esbjerg 30, Nordby paa Fanø 35 Minutter. Ved Sønderho maa der trækkes 5 Minutter fra.

Lavvandet indtræder 6¾—7 Timer efter Højvandet.

I Fjor blev det allerede vanskeligt at udføre Beregningerne, idet jeg ikke i Tide kunde faa de Flodtæller for Helgoland, som det for Sprogforeningens Almanak laa nærmest at gaa ud fra ved Beregningen af Flod og Ebbe paa de Kystpunkter, der har Interesse for dens Holdere. »Deutsche Seewarte«, der bragte dem, udkom nemlig saa langt hen paa Efteraaret, at de ikke kunde afventes. I Stedet for blev der givet Mulighed for at gaa ud fra London Bridge, der dog har Ejendommeligheder, der gør den mindre velegnet til Udgangspunkt paa vore Kyster end Vandtiderne ved det nære og fritbeliggende Helgoland. I Aar kan vi naturligvis ikke en gang faa dem. Den af Observatoriet i København udførte Universitets Almanak meddeler, at Højvandstællerne »formodentlig vil blive givet i Skrive- og Rejsekalenderen, der udkommer om nogle Maanedere«, det vil vel sige hen imod Jul. Under disse Forhold har Sprogforeningens Almanak foretrukket at give Vandtiderne med kun o m t r e n t l i g Nøjagtighed. I Stedet for at angive Højvandet paa Minuttet under Forbehold af, at Blæsten ikke forstyrrer Nøjagtigheden, bringer den i Aar kun Vandtider med Kvarters Nøjagtighed. Den sætter maaske derved noget af det gode Ry til, den har paa Vestkysten, hvor en Mand, hvis Arbejde Dag ud og Dag ind afhænger af Flodtiden, som han maa vide Besked om et halvt Aar i Forvejen, kunde give Ingeniørerne ved Dæmningsarbejdet det Raad at rette sig efter Vandtiderne i Sprogforeningens Almanak. Bedre kunde de ikke faa det, føjede han til. Men under de foreliggende Forhold er det dog vist bedre at vide Vandtiderne med kun Kvarters Nøjagtighed, end slet intet at vide.

Th a d e P e t e r s e n.

Januar 1941

O.C.N

Glugmaaned. 31 Dage.

Se Anm. 35.
Højvande

1. Uge. **Kristi Omskærelse**, Luk. 2, 21. 2' Række,
Matth. 6, 5—13.

		Ned		Fm.	Em.
O.	1 Nytaar	20 32	Sol. op 8. 42' n. 15. 45'	4.15	18.45
T.	2 Abel	21 41	Tusmørket varer 52'	4.45	17.15
F.	3 Enoch	22 49	Solen nærmest Jorden	5.15	18.45
L.	4 Methusalem	23 56		6.00	18.30

2. Uge. **Da Herodes var død**, Matth. 2, 19 til Enden.
2' Række, Matth. 2, 13—18.

S.	5 S. e. Nytaar	—	Simeon. ☽ f. Kv. 14. 40'	6.30	19.00
M.	6 Hellig 3 Konger	1 1	☽ fjernest Jorden	7.15	19.45
Ti.	7 Knud Hertug	2 6		8.00	20.30
O.	8 Erhardt	3 11	Sol. op 8. 39' n. 15. 54'	9.00	21.30
T.	9 Julianus	4 15	Tusmørket varer 51'	10.00	22.30
F.	10 Paul Eremit	5 16		11.15	23.45
L.	11 Hyginus	6 14		—	12.30

3. Uge. **Da Jesus var 12 Aar gammel**, Luk. 2, 42 til Enden.
2' Række, Mark. 10, 13—16.

S.	12 1. S. e. H. 3 K.	7 5	Reinhold	1.00	13.30
M.	13 Marie	7 50	Hilarius. ☽ f. M. 12. 4'	1.45	14.15
		Op			
Ti.	14 Felix	17 58	Sol. op 8. 33' n. 16. 6'	2.30	15.00
O.	15 Maurus	19 16	Tusmørket varer 50'	3.15	16.00
T.	16 Marcellus	20 33		4.15	16.45
F.	17 Antonius	21 53		5.00	17.30
L.	18 Vilh. Marie	23 13	Prisca	5.45	18.15

4. Uge. **Brylluppet i Kana**, Joh. 2, 1—11. 2' Række,
Luk. 19, 1—10.

S.	19 2. S. e. H. 3 K.	—	Pontianus. ☽ nrm. Jord.	6.30	19.00
M.	20 Fab. og Sebast.	0 33	☽ s. Kv. 11. 1'	7.15	19.45
Ti.	21 Agnes	1 52		8.00	20.45
O.	22 Vincentius	3 9	Sol. op 8. 23' n. 16. 20'	9.15	21.45
T.	23 Emerentius	4 22	Tusmørket varer 48'	10.30	23.00
F.	24 Timotheus	5 26		11.45	—
L.	25 Pauli Omv.	6 22		0.15	12.45

5. Uge. **Jesus gik ned af Bjerget**, Matth. 8, 1—13.
2' Række, Luk. 17, 5—10.

S.	26 3. S. e. H. 3 K.	7 7	Polycarpus	1.15	13.45
		Ned			
M.	27 Chrysostomus	17 1	☽ n. M. 12. 3'	2.00	14.30
Ti.	28 Fr. 6. Føds.	18 22	Carolus Magnus.	2.45	15 15
			Valerius		
O.	29 Chr. 7. Føds.	19 22	Sol. op 8. 12' n. 16. 34'	3.30	15.45
			Tusmørket varer 47'		
T.	30 Lovise	20 31	Adelgunde	4.00	16.15
F.	31 Vigilius	21 39		4.30	17.00

*) Se Flodhøjden S. 3

Februar 1941		O.C.N.	Blidemaaned. 28 Dage.	<i>Se Anm. 3.S. Højvande</i>	
		Ned		Fm.	Em.
L.	1 Brigida	22 45		5.00	17.30
6. Uge. Jesus traadte i Skibet, Matth. 8, 23—27.					
2' Række, Matth. 14, 22—33.					
S.	2 4 S. e. H. 3 K.	23 50	Kyndelmisse	5.30	18.00
M.	3 Blasius	—	☾ fjernest Jorden	6.00	18.30
Ti.	4 Veronica	0 55	☽ f. Kv. 12. 42'	6.45	19.00
O.	5 Agathe	1 59	Sol. op 7. 59' n. 16. 49'	7.30	19.45
T.	6 Dorothea	3 1	Tusmørket varer 46'	8.00	20.30
F.	7 Richard	3 59		9.00	21.45
L.	8 Corintha	4 58		10.30	23.00
7. Uge. Arbejderne i Vingaarden, Matth. 20, 1—16.					
2' Række, Matth. 25, 14—30.					
S.	9 Septuagesima	5 41	Apollonia	11.45	—
M.	10 Scholastica	6 22		0.15	13.00
Ti.	11 Euphrosyne	6 57	Merkur størst østl. Elong	1.15	14.00
		Op	☉ f. M. 1. 26'		
O.	12 Eulalia	18 11	Sol. op 7. 44' n. 17. 5'	2.15	15.00
T.	13 Benignus	19 33	Tusmørket varer 44'	3.15	15.45
F.	14 Valentinus	20 56	☾ nærmest Jorden	4.00	16.30
L.	15 Faustinus	22 18		4.45	17.15
8. Uge. De fire Slags Sædejord, Luk. 8, 4—15.					
2' Række, Mark. 4, 26—32.					
S.	16 Sextagesima	23 40	Juliane	5.15	18.00
M.	17 Findanus	—		6.15	18.45
Ti.	18 Jul. Sophie	0 58	Concordia. ☾ s. Kv. 19. 7'	7.00	19.15
O.	19 Ammon	2 12	Sol. op 7. 28' n. 17. 20'	7.45	20.00
T.	20 Eucharias	3 19	Tusmørket varer 43'	8.30	21.00
F.	21 Samuel	4 16		9.45	22.15
L.	22 Peders Stol	5 4		11.00	23.45
9. Uge. Kristi Daab, Matth. 3, 13 til Enden. 2' Række, Luk. 18, 31 til Enden.					
S.	23 Fastelavn	5 43	Quinquagesima. Papias	—	12.30
M.	24 Matthias	6 15	Esto mihi	0.45	13.30
Ti.	25 Hvide Tirsdag	6 42	Victorinus	1.45	14.15
		Ned	Inger. ☉ n. M. 4. 2'		
O.	26 Aske Onsdag	18 15	Sol. op 7. 11' n. 17. 35'	2.30	15.00
T.	27 Leander	19 23	Tusmørket varer 42'	3.00	15.30
F.	28 Øllegaard	20 30		3.30	16.00

Marts 1941		O. & N.	Tordmaaned. 31 Dage.	Se Anm. 3.S. Højvande	
		Ned		Fm.	Em.
L. 1	Albinus	21 36		4.00	16.30
10. Uge. Jesus fristes af Djævelen , Matth. 4, 1—11, 2' Række, Luk. 22, 24—32.					
S. 2	1. S. i Fasten	22 41	Quadragesima. Invocavit Simplicius & fjern. Jord.	4.45	17.00
M. 3	Kunigunde	23 45		5.15	17.30
Ti. 4	Adrianus	—	Theophilus	5.45	18.00
O. 5	Tamperdag	0 47	Sol. op G. 54' n. 17. 50' Tusmørket varer 42'	6.15	18.30
T. 6	Gotfred	1 46	f. Kv. 8. 43'	6.45	19.15
F. 7	Perpetua	2 41		7.30	20.00
L. 8	Beata	3 30		8.30	21.15
11. Uge. Den kananæiske Kvinde , Matth. 15, 21—28. 2' Række, Mark. 9, 17—29.					
S. 9	2. S. i Fasten	4 14	Reminiscere. 40 Riddere	9.45	22.30
M. 10	Ædel	4 52		11.15	23.45
Ti. 11	Kronpr. Freder	5 25	Thala	—	12.45
O. 12	Gregorius	5 54	Sol. op G. 36' n. 18. 14' Tusmørket varer 42'	1.00	13.45
T. 13	Macedonius	6 21	☉ f. M. 12. 47'	2.00	14.45
F. 14	Eutychius	19 52	☾ nærmest Jorden	3.00	15.30
L. 15	Zacharias	21 17		3.45	16.15
12. Uge. Jesus drev en Djævel ud , Luk. 11, 14—28. 2' Række, Joh. 8, 42—51.					
S. 16	3. S. e. Fasten	22 41	Oculi. Gudmund	4.30	16.45
M. 17	Gertrud	23 59	Neptun i Opp. m. Solen	5.00	17.30
Ti. 18	Alexander	—		5.45	18.15
O. 19	Joseph	1 10	Sol. op G. 18' n. 18. 18' Tusmørket varer 42'	6.30	19.00
T. 20	Gordius	2 12	☾ s. Kv. 3. 51'	7.15	19.30
F. 21	Benedictus	3 3	Jævndøgn	8.00	20.30
L. 22	Paulus	3 44		9.15	21.45
13. Uge. Jesus bespiser 5000 Mand , Joh. 6, 1—15. 2' Række, Joh. 6, 35—51.					
S. 23	Midfaste	4 18	Lætare. Fidelis	10.30	23.00
M. 24	Ulrica	4 46		11.45	—
Ti. 25	Mariæ Bebudel	5 10	Merk. størst vestl. Elong.	12.15	13.00
O. 26	Gabriel	5 32	Sol. op G. 0' n. 18. 33' Tusmørket varer 42'	1.15	13.45
T. 27	Kastor	18 19	Ned ☉ n. M. 21. 14'	2.00	14.30
F. 28	Krpsse. Ingrid	19 25	Eustachius	2.30	15.00
L. 29	Jonas	20 30		3.15	15.30
14. Uge. Gabriel Engel udsendes , Luk. 1, 26—38. 2' Række, Luk. 1, 46—56.					
S. 30	5. S. i Fasten	21 34	Judica. Quirinus & fjernest Jorden	3.45	16.00
M. 31	Fred. 5. Føds.	22 37	Balbina	4.15	16.30

April 1941		O.C.N.	Faaremaaned. 30 Dage.	Se Anm. 3 S Højvande	
				Fm.	Em.
Ti.	1 Hugo	28 37	Ned	4.45	17.00
O.	2 Theodosius	—	} Sol. op 5. 41' n 18. 47' Tusmørket varer 43'	5.15	17.30
T.	3 Nicætas	0 38		5.45	18.15
F.	4 Ambrosius	1 24		6.30	18.45
L.	5 Irene	2 9	☉ f. Kv. 1. 12'	7.15	19.30
15. Uge. Jesu Indtog i Jerusalem, Matth. 21, 1—9.					
2' Række, Mark. 14, 3—9.					
S.	6 Palmesøndag	2 48	Sixtus	8.15	20.45
M.	7 Egesippus	3 21		9.30	22.15
Ti.	8 Chr. 9. Føds.	3 51	Janus	11.00	23.30
O.	9 Procopius	4 18	} Sol. op 5. 23' n. 19. 1' Tusmørket varer 44'	—	12.15
T.	10 Skærtorsdag	4 44		Ezechiel	0.45
F.	11 Langfredag	5 11	Leo. ☉ f. M. 22. 15'	1.30	14.15
L.	12 Julius	20 11	☾ nærmest Jorden	2.30	15.00
16. Uge. Kristi Opstandelse, Mark. 16, 1—7. 2' Række,					
Matth. 28, 1—8.					
S.	13 Paaskedag	21 35	Justinus	3.15	15.45
M.	14 2. Paaskedag	22 53	Tiburtius	4.00	16.30
Ti.	15 Chr. 5. Føds.	—	Olympia	4.45	17.00
O.	16 Mariane	0 1	} Sol. op 5. 6' n. 19. 15' Tusmørket varer 45'	5.30	17.45
T.	17 Flyttedag	0 58		Anicetus	6.00
F.	18 Eleutherius	1 44	☾ s. Kv. 14. 3'	6.45	19.00
L.	19 Daniel	2 21		7.30	19.45
17. Uge. Jesus kom ind ad lukte Døre, Johs. 20, 19					
til Enden. 2' Række, Joh. 21, 15—19.					
S.	20 1. S. e. Paaske	2 51	Quasimodo. Sulpicius	8.30	21.00
M.	21 Florentius	3 16		9.45	22.15
Ti.	22 Cajus	3 38	} Sol. op 4. 49' n. 19. 29' Tusmørket varer 47'	11.00	23.30
O.	23 Georgius	3 59		—	12.15
T.	24 Albertus	4 19		-0.30	13.00
F.	25 Mark. Evang.	4 39		1.15	13.45
L.	26 Cletus	19 28	Ned } ☉ n. M. 14. 23' ☾ fjernest Jorden	2.00	14.30
18. Uge. Jesus er en god Hyrde, Joh. 10, 11—16. 2' Række,					
Joh. 10, 22—30.					
S.	27 2. S. e. Paaske	20 30	Misericordia Domini	2.30	14.45
M.	28 Vitalis	21 31	Charl. Amalie. Ananias	3.15	15.30
Ti.	29 Peter Martyr	22 28	} Sol. op 4. 33' n. 19. 43' Tusmørket varer 49'	3.45	16.00
O.	30 Severus	23 21		4.15	16.30

Maj 1941		OCN	Majmaaned. 31 Dage.	Se Anm. J.S. Højgaard	
		Ned		Fm.	Em
T. 1	Phil. og Jakob	—	Voldermisse	5.00	17.15
F. 2	Athanasius	0 7		5.90	17.45
L. 3	Korsmisse	0 48		6.15	18.30
19. Uge. Kristi Bortgang til Faderen, Joh. 16—22.					
2' Række, Joh. 14, 1—11.					
S. 4	3. S. e. Paaske	1 22	Jubilate. Florian	7.00	19.90
M. 5	Gothard	1 53	☉ f. Kv. 13. 49'	8.00	20.90
Ti. 6	Joh. a. Port.	2 20	De lyse Nætter begynder	9.15	21.45
O. 7	Flavia	2 45	Sol. op 4. 18' n. 19. 56'	10.45	23.15
T. 8	Stanislaus	3 10	Tusmørket varer 52'	11.45	—
F. 9	Bededag	3 36	Caspar	0.15	18.00
L. 10	Gordianus	4 4	☾ nærmest Jorden	1.15	13.45
20. Uge. Den Helligaands Sendelse, Joh. 16, 5—15.					
2'Række, Joh. 8, 28—36.					
S. 11	4. S. e. Paaske	4 39	Cantate. Mamertus	2.15	14.90
		Op	☉ f. M. 6. 15'		
M. 12	Pancratius	21 42		3.00	15.15
Ti. 13	Ingenius	22 46		3.45	16.00
O. 14	Kristian	23 40	Sol. op 4. 4' n. 20. 9'	4.30	16.45
T. 15	Sophie	—	Tusmørket varer 55'	5.00	17.15
F. 16	Sara	0 21		5.45	18.00
L. 17	Bruno	0 54		6.90	18.30
21. Uge. Beder i Jesu Navn, Joh. 16, 23—28. 2' Række,					
Joh. 17, 1—11.					
S. 18	5. S. e. Paaske	1 22	Rogate. Erik	7.15	19.15
M. 19	Potentiana	1 45	☾ s. Kv. 2. 17'	8.00	20.00
Ti. 20	Angelica	2 6		9.00	21.90
O. 21	Helene	2 26	Sol. op 3. 52' n. 20. 22'	10.15	22.90
T. 22	Kr. Himmelf.	2 45	Tusmørket varer 59'	11.15	23.45
F. 23	Desiderius	3 6	Castus	—	12.15
L. 24	Esther	3 29	☾ fjernest Jorden	0.90	13.00
22. Uge. Naar Trøsteren kommer, Joh. 15, 26 til Enden					
og 16, 1—4. 2' Række, Joh. 17, 20 til Enden.					
S. 25	6. S. e. Paaske	3 56	Exaudi. Urbanus	1.15	13.45
		Ned			
M. 26	Beda	20 24	☉ n. M. 6. 18'	2.00	14.90
Ti. 27	Lucian	21 18		2.45	15.00
O. 28	Vilhelm	22 7	Sol. op 3. 42' n. 20. 33'	3.15	15.45
T. 29	Maximinus	22 50	Tusmørket varer 62'	4.00	16.15
F. 30	Vigand	23 26		4.45	17.00
L. 31	Petronella	23 57		5.90	17.45

Juni 1941

O.C.N

Skærsommer. 30 Dage

Se Anm. 3. S.
Højvande

23. Uge. **Hvo mig elsker**, Joh. 14, 23 til Enden.
2' Række, Joh. 14, 15—21.

		Ned		Fm.	Em.
S.	1 Pinsedag	—	Nikomedes	6.15	18.30
M.	22 Pinsedag	0 25	Marcellin. ☿ f. Kv. 22. 56'	7.00	19.15
Ti.	3 Fred. 8. Føds.	0 50	Erasmus	8.00	20.15
O.	4 Tamperdag	1 13	{ Optatus Sol. op 3. 34' n. 20. 42' Tusmørket varer 66'	9.00	21.30
T.	6 Grundlovsdag	3 38	Bonifacius	10.15	22.45
F.	6 Norbertus	2 4	Merk. størst østl. Elong.	11.30	24.00
L.	7 Jeremias	2 34		—	12.30

24. Uge. **Kristus og Nikodemus**, Joh. 3, 1—15. 2' Række.
Matth. 28, 18 til Enden.

S.	8 Trinitatis	3 9	{ Medardus ☿ nærmest Jorden	1.00	18.30
M.	9 Primus	3 53	☉ f. M. 13. 34'	1.45	14.15
		Op		2.45	15.00
Ti.	10 Onuphrius	21 27	{ Sol. op 3. 30' n. 20. 49' Tusmørket varer 68'	3.30	15.45
O.	11 Barnab. Apost.	22 16		4.00	16.15
T.	12 Basilius	22 54		4.45	17.00
F.	13 Cyrillus	23 25		5.30	17.30
L.	14 Rufinus	23 50			

25. Uge. **Den rige Mand**, Luk, 16, 19 til Enden. 2' Række,
Luk. 12, 13—21.

S.	15 1. S. e. Trin.	—	Valdemarsdag . Vitus	6.00	18.15
M.	16 Tycho	0 12	☿ s. Kv. 16. 45'	6.45	19.00
Ti.	17 Botolphus	0 33	{ Sol. op 3. 28' n. 20. 54' Tusmørket varer 70'	7.30	19.30
O.	18 Leontius	0 52		8.15	20.30
T.	20 Gervasius	1 13	☿ fjernest Jorden	9.15	21.30
F.	29 Sylvester	1 34	Solhverv, længste Dag	10.15	22.30
L.	21 Albanus	1 59		11.15	23.45

26. Uge. **Den store Nådvere**, Luk. 14, 16—24. 2' Række,
Luk. 14, 25 til Enden.

S.	22 2. S. e. Trin.	2 28	10,000 Martyrer	—	12.15
M.	23 Paulinus	3 3		0.45	13.15
		Ned			
Ti.	24 St. Hansdag	20 5	☉ n. M. 20. 22'	1.30	14.00
O.	25 Prosper	20 50	{ Sol. op 3. 29' n. 20. 55' Tusmørket varer 70'	2.15	14.45
T.	24 Pelagius	21 30		3.00	15.15
F.	27 Sovere	22 3		3.45	16.00
L.	28 Car. Amalie	22 31	Eleonora	4.30	16.45

27. Uge. **Det fortabte Faar**, Luk. 15, 1—10. 2' Række,
Luk. 15, 11 til Enden.

S.	29 3. S. e. Trin.	22 57	Petr. Paulus	5.15	17.30
M.	30 Lucina	23 20		6.00	18.15

Juli 1941		D.C.N	Ormemaaned. 31. Dage	Se Anm. 3.S. Højvande	
			Ned	Fm.	Em.
Ti.	1 Theobaldus	23 44	{ ☽ f. Kv. 5. 24' Sol op 3. 34' n. 20. 53' Tusmørket varer 68' Solen fjernest Jorden	6.45	19.00
O.	2 Mariæ Besøg.	—		7.45	20.00
T.	3 Cornelius	0 8		8.30	21.00
F.	4 Ulricus	0 35		9.45	22.15
L.	5 Anshelmus	1 7		11.00	23.30
28. Uge. Værer barmhertige, Luk. 6, 36—42. 2' Række, Matth. 5, 43 til Enden.					
S.	6 4. S. e. Trin.	1 45	Dion. ☾ nærmest Jorden	—	12.00
M.	7 Lovise Aug.	2 39	Villebaldus	0.45	13.15
Ti.	8 Kjeld	3 30	☉ f. M. 21. 17'	1.45	14.00
O.	9 Sostrata	20 50	{ Sol. op 3. 41' n. 20. 48' Tusmørket varer 66' Knud Konge	2.30	14.45
T.	10 Vilh. Caroline	21 24		3.15	15.30
F.	11 Josva	21 53		4.00	16.00
L.	12 Henrik	22 16		4.30	16.45
29. Uge. Jesus lærer af Skibet, Luk. 5, 1—11. 2' Række, Matth. 16, 13—26.					
S.	13 5. S. e. Trin.	22 38	Margarethe	5.45	17.15
M.	14 Bonaventura	22 58		5.30	17.45
Ti.	15 Apostl. Deling	23 19	{ ☾ s. Kv. 9. 7' Sol. op 3. 50' n. 20. 40' Tusmørket varer 62' ☾ fjernest Jorden	6.15	18.15
O.	16 Susanne	23 40		6.45	19.00
T.	17 Alexius	—		7.30	19.45
F.	18 Arnolphus	0 4		8.15	20.30
L.	19 Justa	0 31		9.15	21.30
30. Uge. Farisæernes Retfærdighed, Matth. 5, 20—26. 2' Række, Matth. 19, 16—26.					
S.	20 6. S. e. Trin.	1 9	Elias	10.15	22.45
M.	21 Evenus	1 41		11.30	—
Ti.	22 Maria Magd.	2 28	{ Hundedagene begynder Sol. op 4. 1' n. 20. 30' Tusmørket varer 59' ☉ n. M. 8. 39' Merk. størst vestl. Elong.	12.00	12.30
O.	23 Apollinaris	3 23		1.15	13.30
T.	24 Christina	20 4		2.00	14.15
F.	26 Jacobus	20 35		2.45	15.00
L.	26 Anna	21 2		3.30	15.45
31. Uge. Jesus bespiser 4000 Mand, Mark. 8, 1—9. 2' Række, Matth. 10, 24—31.					
S.	27 7. S. e. Trin.	21 27	Martha	4.15	16.30
M.	28 Aurelius	21 52		5.00	17.15
Ti.	29 Oluf	22 15	{ Sol. op 4. 13' n. 20. 18' Tusmørket varer 55' ☽ f. Kv. 10. 19'	5.45	18.00
O.	30 Abdon	22 41		6.30	18.45
T.	31 Germanus	23 10		7.15	19.30

August 1941		O.C.N.	Høstmaaned. 31 Dage	<i>Se Anm. 3.S. Højuvande</i>	
		Ned		Fm.	Em.
F. 1	Peders Fængs	29 44	☉ nærmest Jorden	8.15	20.30
L. 2	Hannibal	—		9.15	21.45
32. Uge. De falske Profeter , Matth. 7, 15—21. 2' Række, Matth. 7, 22 til Enden.					
S. 3	8. S. e. Trin.	0 27	Nikodemus	10.25	23.00
M. 4	Dominicus	1 19		11.45	—
Ti. 5	Osvaldus	2 20	{ Sol. op 4. 26' n. 20. 4' Tusmørket varer 52'	0.15	12.45
O. 6	Kristi Forklar	3 28		1.30	13.45
T. 7	Donatus	4 41	☉ f. M. 6. 38'	2.15	14.30
		Op			
F. 8	Ruth	20 19	De lyse Nætter ender	3.00	15.00
L. 9	Romanus	20 42		3.30	15.45
33. Uge. Den utro Husfoged , Luk. 16, 1—9. 2' Række, Luk. 12, 32—48.					
S. 10	9. S. e. Trin.	21 3	Laurentius	4.15	16.15
M. 11	Herman	21 24		4.45	16.45
Ti. 12	Clara	21 45		5.15	17.15
O. 13	Hippolytus	22 7	{ Sol. op 4. 39' n. 19. 49' Tusmørket varer 49'	5.45	17.45
T. 14	Eusebius	22 38	☉ fjernest Jorden	6.15	18.30
F. 15	Mar. Himmelf.	23 2	☉ s. Kv. 2. 40'	6.45	19.15
L. 16	Rochus	23 38		7.30	19.45
34. Uge. Jesus græder over Jerusalem , Luk. 19, 41 til Enden. 2' Række, Matth. 11, 16—24.					
S. 17	10. S. e. Trin.	—	Anastatius	8.15	20.45
M. 18	Agapetus	0 20		9.15	22.00
Ti. 19	Sebaldus	1 11	{ Sol. op 4. 52' n. 19. 32' Tusmørket varer 47'	10.45	23.15
O. 20	Bernhard	2 10		—	12.00
T. 21	Salomon	3 17		0.45	13.00
		Ned			
F. 22	Symphorian	19 4	☉ n. M. 19. 34'	1.30	14.00
L. 23	Zachæus	19 31	Hundredagene ender	2.30	14.45
35. Uge. Farisæeren og Tolderen , Luk. 18, 9—14. 2' Række, Luk. 7, 36 til Enden.					
S. 24	11. S. e. Trin.	19 56	Sophie Fred. Bartholom.	3.15	15.30
M. 25	Ludvig	20 20		4.00	16.15
Ti. 26	Irenæus	20 46	{ ☉ nærmest Jorden Sol. op 5. 6' n. 19. 15' Tusmørket varer 45'	4.45	17.00
O. 27	Gebhardus	21 14		5.30	17.45
T. 28	Lovise	21 47	Augustinus	6.15	18.30
F. 29	Joh. Halsh.	22 27	☉ f. Kv. 15. 4'	7.00	19.15
L. 30	Benjamin	23 15		7.45	20.15
36. Uge. Den Døve og Stumme , Mark. 7, 31 til Enden. 2' Række, Matth. 12, 31—42.					
S. 31	12. S. e. Trin.	—	Bertha	8.45	21.15

September 1941		O.C. 2	Fiskemaaned. 30 Dage	<i>Se Anm. 3.S. Højvande</i>	
				Fm.	Em.
M.	1 Ægidius	0 11		9.45	22.45
Ti.	2 Elisa	1 16		11.15	24.00
O.	3 Seraphia	2 25	{ Sol op 5. 19' n. 18. 58'	—	12.30
			{ Tusmørket varer 44'		
T.	4 Jul. Maria	3 37	Theodosia	1.00	13.15
		Op			
F.	5 Regina	18 46	{ ☉ f. M. 18. 36'	2.00	14.00
L.	6 Magnus	19 7	{ Part. Maaneformørkelse	2.45	14.45
37. Uge. Samaritaneren og Leviten , Luk. 10, 23—37. 2' Række, Matth. 20, 20—28.					
S.	7 13. S. e. Trin.	19 28	Louise. Robert	3.15	15.15
M.	8 Mariæ Fødsel	19 48		3.45	15.45
Ti.	9 Gorgonius	20 10		4.15	16.30
O.	10 Burchhardt	20 35	{ Sol. op 5. 33' n. 18. 40'	4.45	17.00
			{ Tusmørket varer 43'		
T.	11 Hillebert	21 3	☾ fjernest Jorden	5.15	17.30
F.	12 Guido	22 35		5.45	18.00
L.	13 Cyprianus	23 14	☾ s. Kv. 20. 31'	6.15	18.30
38. Uge. De 10 Spedalske , Luk. 17, 11—19. 2' Række, Joh. 5, 1—15.					
S.	14 14. S. e. Trin.	23 0	+ Ophøjelse	7.00	19.15
M.	15 Eskild	23 55		7.45	20.15
Ti.	16 Euphemia	—	{ Lambertus	8.45	21.30
O.	17 Tamperdag	0 57	{ Sol. op 5. 46' n. 18. 21'	10.15	22.45
			{ Tusmørket varer 42'		
T.	18 Chr. 8. Føds.	2 6	Titus	11.30	—
F.	19 Constantia	3 21		0.15	12.30
L.	20 Tobias	4 39		1.15	13.30
39. Uge. Ingen kan tjene to Herrer , Matth. 6, 24 til Enden. 2' Række, Luk. 10, 38 til Enden.					
S.	21 15. S. e. Trin.	18 21	{ Matthæus	2.15	14.30
M.	22 Mauritius	18 47	{ ☉ n. M. 5. 38'	3.00	15.15
Ti.	23 Linus	19 15	{ Jævn døgn	8.45	15.45
			{ ☾ nærmest Jorden		
O.	24 Tecla	19 48	{ Sol. op 6. 0' n. 18. 3'	4.30	16.45
T.	25 Cleophas	20 26	{ Tusmørket varer 42'	5.15	17.30
F.	26 Chr. 10. Føds.	21 12	Adolph	6.00	18.15
L.	27 Cosmus	22 7	☉ f. Kv. 21. 9'	6.30	19.00
40. Uge. Enkens Søn af Nain , Luk. 7, 11—17. 2' Række, Joh. 11, 19—45.					
S.	28 16. S. e. Trin.	23 8	Venceslaus	7.15	19.45
M.	29 St. Michael	—		8.15	21.00
Ti.	30 Hieronymus	0 16		9.30	22.15

Oktober 1941		O. C N	Sædemaaned. 31 Dage	<i>Se Anm. 3.S. Højvande</i>	
		Ned		Fm.	Em.
O.	1 Remigius	1 26	Sol. op 6. 13' n. 17. 44'	10.45	23.30
T.	2 Ditlev	2 37	Tusmørket varer 42'	—	12.00
F.	3 Mette	3 49	Merk. størst østl. Elong.	0.30	12.45
L.	4 Franciscus	4 58		1.30	13.45
41. Uge. Den Vatersottige, Luk. 14, 1—11. 2' Række, Mark. 2, 14—22.					
S.	5 17. S. e. Trin.	6 7	Placidus. ☺ f. M. 9. 32'	2.15	14.15
		Op			
M.	6 Fred. 7 Føds.	18 14	Broderus	2.45	14.45
Ti.	7 Amalia	18 37		3.15	15.30
O.	8 Ingeborg	19 3	Sol. op 6. 27' n. 17.26'	3.45	16.00
			Tusmørket varer 42'		
T.	9 Dionysius	19 34	☾ fjernest Jorden	4.15	16.30
F.	10 Gereon	20 10	Mars i Opp. m. Solen	4.45	17.00
L.	11 Fred. 4. Føds.	20 53		5.15	17.30
42. Uge. Hvis Søn er Kristus, Matth. 22, 34 til Enden. 2' Række, Joh. 15, 1—11.					
S.	12 18. S. e. Trin.	21 43	Pr. Frederik. Maximilian	5.45	18.15
M.	13 Angelus	22 41	☾ s. Kv. 13. 52'	6.30	19.00
Ti.	14 Calixtus	23 45		7.15	19.45
O.	15 Hedevig	—	Sol. op 6. 41, n. 17. 9'	8.15	21.00
T.	16 Gallus	0 56	Tusmørket varer 42'	9.45	22.30
F.	17 Florentinus	2 11		11.00	23.45
L.	18 Lukas Evang.	3 30		—	12.15
43. Uge. Den Værkbrudne, Matth. 9, 1—8. 2' Række, Joh. 1, 35 til Enden.					
S.	19 19. S. e. Trin.	4 52	Balthasar	0.45	13.15
		Ned			
M.	20 Felicianus	17 13	☺ n. M. 15. 20'	1.45	14.00
Ti.	21 Flyttedag*)	17 44	11,000 Jomfruer	2.30	14.45
			☾ nærmest Jorden		
O.	22 Cordula	18 20	Sol. op 6. 56' n. 16. 52'	3.15	15.30
T.	23 Søren	19 4	Tusmørket varer 43'	4.00	16.15
F.	24 Proclus	19 57		4.45	17.00
L.	25 Crispinus	20 58		5.30	17.45
44. Uge. Bryllupsklæderne, Matth. 22, 1—14. 2' Række, Matth. 21, 28—44.					
S.	26 20. S. e. Trin.	22 6	Amandus	6.00	18.30
M.	27 Sem	23 17	☽ f. Kv. 6. 4'	6.45	19.15
Ti.	28 Caroline	—	Simon og Judas	7.45	20.15
			Marie Sophie Frederikke		
O.	29 Narcissus	0 28	Sol. op 7. 10' n. 16. 36'	8.45	21.45
			Tusmørket varer 44'		
T.	30 Louise Charl.	1 39	Absalon	10.00	22.15
F.	31 Louise	2 49	Reform. Beg.	11.15	24.00

November 1941		O.C.N.	Slagtemaaned. 30 Dage	<i>Se Anm 3.S. Hølvande</i>	
L.		Ned		Fm.	Em.
1	Alle Helgen	3 57		—	12.15
45. Uge. Jesus prædiker om Salighed , Matth. 5, 1—12. 2' Række, Matth. 5, 13—16.					
S.	21. S. e. Trin.	6 4	Alle Sjæle	0.45	19.00
M.	3 Hubertus	6 11		1.30	13.45
Ti.	4 Otto	7 16	☉ f. M. 3. 0'	2.15	14.15
		Op	☾ fjernest Jorden		
O.	5 Malachias	17 35	Sol. op 7. 25' n. 16. 20'	2.45	15.00
T.	6 Leonhardus	18 9	Tusmørket varer 45'	3.15	15.30
F.	7 Engelbrecht	18 49		3.45	16.00
L.	8 Claudius	19 36		4.15	16.45
46. Uge. De 10000 Pund , Matth. 18, 23 til Enden. 2' Række, Matth. 18, 1—14.					
S.	9 22. S. e. Trin.	20 30	Theodor	5.00	17.15
M.	10 Luther	21 31		5.30	18.00
Ti.	11 Morten Bisp	22 37	☾ s. Kv. 5. 53'	6.15	18.45
O.	12 Thorkild	23 48	Sol. op 7. 40' n. 16. 7'	7.00	19.30
T.	13 Arcadius	—	Tusmørket varer 47'	8.00	20.45
F.	14 Frederik	1 9	Merk. størst vestl. Elong.	9.15	22.00
L.	15 Leopold	2 21		10.30	23.30
47. Uge. Skattens Mønt , Matth. 22, 15—22. 2' Række, Mark. 12, 41 til Enden.					
S.	16 23. S. e. Trin.	3 44	Othenius	11.45	—
M.	17 Anianus	5 7	Saturn i Opp. m. Solen	0.30	12.45
Ti.	18 Hesychius	6 27		1.30	13.45
		Ned	☉ n. M. 1. 4'		
O.	19 Elisabeth	16 52	☾ nærmest Jorden	2.15	14.30
T.	20 Volkmarus	17 41	Sol. op 7. 54' n. 15. 55'	2.45	15.15
F.	21 Mariæ Ofring	18 41	Tusmørket varer 48'	3.45	16.00
L.	22 Fred. Ferdin.	19 48	Uranus i Opp. m. Solen Cecilia	4.15	16.45
48. Uge. Den blodsottige Kvinde , Matth. 9, 18—26. 2' Række, Joh. 5, 17—29.					
S.	23 24. S. e. Trin.	21 1	Clemens Venus størst østl. Elong.	5.00	17.30
M.	24 Chrysogonus	22 14		5.45	18.15
Ti.	25 Catharina	23 27	☾ f. Kv. 18. 52'	6.30	19.00
O.	26 Conradus	—	Sol. op 8. 8' n. 15. 45'	7.15	19.45
T.	27 Facundus	0 38	Tusmørket varer 50'	8.00	20.45
F.	28 Soph. Magd.	1 47		9.15	21.45
L.	29 Saturninus	2 55		10.15	23.00
49. Uge. Jesu Indtog i Jerusalem , Matth. 21, 1—9. 2' Række, Luk. 4, 16—30.					
S.	30 1. S. i Advent	4 2	Chr. 6. Føds. Andreas	11.30	—

December 1941		O.CN.	Kristmaaned. 31 Dage	<i>Se Anm. 3. S. Højoande</i>	
			Ned	Fm.	Em.
M.	1 Arnold	5	7	0.15	12.30
Ti.	2 Bibiana	6	11	1.00	13.15
			☾ fjernest Jorden		
			☉ f. Kv. 21. 51'		
O.	3 Svend	7	14	1.30	14.00
			Sol. op 8. 20' n. 15. 39'		
			Tusmørket varer 51'		
			Op		
T.	4 Charl. Freder.	16	47	2.15	14.30
F.	5 Sabina	17	31	2.45	15.00
L.	6 Nikolaus	18	23	3.30	15.45
			Barbara		
50. Uge. Tegn i Sol og Maane , Luk. 21, 25—36. 2' Række, Matth. 25, 1—13.					
S.	7 2. S. i Advent	19	22	4.00	16.30
M.	8 Mariæ Undf.	20	26	4.30	17.00
Ti.	9 Rudolph	21	34	5.15	17.45
O.	10 Judith	22	46	6.00	18.30
			Sol. op 8. 30' n. 15. 35'		
			Tusmørket varer 52'		
T.	11 Damasus	—	—	6.45	19.30
			☾ s. Kv. 19. 48'		
F.	12 Epimachus	0	1	7.45	20.30
L.	13 Lucia	1	18	8.45	21.30
51. Uge. Johannes i Fængsel , Matth. 11, 2—10. 2' Række, Luk. 1, 67 til Enden.					
S.	14 3. S. i Advent	2	38	10.00	22.45
M.	15 Nikatius	4	0	11.15	—
Ti.	16 Lazarus	5	23	—	12.15
O.	17 Tamperdag	6	45	0.45	13.30
			Ned		
			Albina. ☾ nærm. Jorden		
			Sol. op 8. 37' n. 15. 34'		
			Tusmørket varer 53'		
T.	18 Lovise	16	18	1.45	14.15
			☉ n. M. 11. 18'		
F.	19 Nemesius	17	22	2.30	15.15
L.	20 Abraham	17	35	3.30	15.45
52. Uge. Johannis Vidnesbyrd , Joh. 1, 19—28. 2' Række, Joh. 3, 25 til Enden.					
S.	21 4. S. i Advent	19	51	4.00	16.30
M.	22 Japetus	21	7	4.45	17.15
Ti.	23 Torlacus	22	21	5.15	17.45
O.	24 Dr. Alexandrine	23	33	6.00	18.30
			Sol. op 8. 41' n. 15. 37'		
			Tusmørket varer 53'		
T.	25 Juledag	—	—	6.45	19.15
			☉ f. Kv. 11. 43'		
F.	26 St. Stephan	0	42	7.30	20.00
L.	27 Joh. Evang.	1	50	8.15	20.45
53. Uge. Simeon og Anna , Luk. 2, 33—40. 2' Række, Luk. 2, 25—32.					
S.	28 S. im. J. og N.	2	57	9.15	21.45
M.	29 Noah	4	1	10.15	23.00
Ti.	30 David	5	4	11.30	24.00
O.	31 Sylvester	6	4	—	12.30
			Børnedag		
			Venus lyser stærkest		
			☾ fjernest Jorden		
			Sol. op 8. 42' n. 15. 44'		
			Tusmørket varer 53'		

Det danske Kongehus.

Kong **Christian X.**, født 26 September 1870, tiltraadte 14 Maj 1912, formælet 26 April 1898 med Dronning **Alexandrine** Auguste, Hertuginde af Mecklenburg-Schwerin, født 24 December 1879.

Sønner: 1) Kronprins Christian **Frederik** Franz Michael Carl Valdemar Georg, født 11 Marts 1899, formælet 24 Maj 1935 med **Ingrid** Victoria Sofia Louise Margareta, Prinsesse af Sverige, født 28 Marts 1910. Datter: **Margrethe** Alexandrine Thorhildur Ingrid, født 16 April 1940. 2) **Knud** Christian Frederik Michael, født 27 Juli 1900, formælet 8 Sept. 1933 med **Caroline-Mathilde**, (se nedenfor) Børn: a) **Elisabeth** Caroline Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margarethe Desirée, født 8 Maj 1935. b) **Ingolf** Christian Frederik Knud Harald Gorm Gustav Viggo Valdemar Aage, født 17 Februar 1940.

Søsken de: 1) **Haakon VII.**, Norges Konge, født 3 August 1872, formælet 22 Juli 1896 med **Maud**, Datter af Kong Edvard VII af England, født 20 Nov. 1869, død 20 Nov. 1938. 2) **Harald**, født 8 Okt. 1876, formælet 28 April 1909 med **Helena**, Prinsesse af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Lyksborg, født 1 Juni 1888. Børn: a) **Feodora**, født 3 Juli 1910, formælet 9 Sept. 1937 med **Christian**, Prins af Schaumburg-Lippe, født 20 Februar 1898. b) **Caroline-Mathilde**, født 27 April 1912, formælet 8 Sept. 1933 (se ovenfor). c) **Alexandrine-Louise**, født 12 Dec. 1914, formælet 22 Jan. 1937 med Greve **Luitpold Alfred** til Castell-Castell, født 14 Nov. 1904. d) **Gorm**, født 24 Febr. 1919. e) **Oluf**, født 10 Marts 1923. 3) **Ingeborg**, født 2 August 1878, formælet 27 August 1897 med **Carl**, Prins af Sverige, Hertug af Vestergötland, født 27 Febr. 1861. 4) **Thyra**, født 14 Marts 1880. 5) **Gustav**, født 4 Marts 1887. 6) **Dagmar**, født 23 Maj 1890, formælet 23 Novbr. 1922 med Hofjægmester **Jørgen Castenskiold** til Kongstedlund, født 30 Novbr. 1893.

Faders Broder: **Valdemar**, født 27 Oktbr. 1858, død 14 Jan. 1939, formælet 22 Oktbr. 1885 med **Marie Helene**, Prinsesse af Orleans, død 4 Dec. 1909. Børn: a) **Aage** (se nedenfor). b) **Axel**, født 12 August 1888, formælet 22 Maj 1919 med **Margaretha**, Prinsesse af Sverige, født 25 Juni 1899. Børn: **Georg**, født 9 Marts 1922. c) **Erik** (se nedenfor), d) **Viggo** (se nedenfor), e) **Margrethe**, født 17 Sept. 1895, formælet 9 Juni 1921 med **René**, Prins af Bourbon-Parma, født 17 Oktbr. 1894.

Aage, født 10 Juni 1887, Prins, Greve af Rosenborg, død 29 Februar 1940, formælet 17 Jan. 1914 med Grev Calvi di Bergolos Datter **Mathilde**, Grevinde af Rosenborg, født 17 Sept. 1885.

Erik, født 8 Novbr. 1890, Prins, Greve af Rosenborg, formælet 11 Febr. 1924 med M. Fred. Booths Datter **Lois**, født 2 Aug. 1897, Ægteskabet opløst 12 Febr. 1937.

Viggo, født 25 Dec. 1893, Prins, Greve af Rosenborg, formælet 10 Juni 1924 med Dr. med. James O. Greens Datter **Eleanor**, Prinsesse, Grevinde af Rosenborg, født 5 Nov. 1895.

En Skæbne i Vissing.

Af Morten Kamphøener.

Det hænder, at gamle Trinne rejser sig fra sin Stol, lægger Brillerne til Side og med et mere end sædvanligt beslutsomt Drag omkring Munden og med smaa energiske Skridt gaar mod sit stenkvikkede Køkken. Her ifører hun sig sine spejlblankpudsede

franske Træsko, mens hun støtter sig til Dørklinken, som hun i næste Nu aabner under Ledsagelse af den Larm, der nu engang hører med til en saadan gammel Dørklinke.

Der staar høje Popler som Læ omkring hendes lille Hus. Der er nemlig aabne Marker mod Vest. Hun stiler mod Syd med den smalle Markvej, der fører forbi Huset, op mod Bjerget. Saadan kalder man altid en Banke der paa Stedet, og det er ikke sært, for Vissing ligger i en Dal, omgivet af skovklædte Højdedrag. Men her mod Syd er der en Lysning, der giver Plads for Udsynet. Det er derhen, Trinne har Ærinde.

Hun er ikke helt klar over, hvorfor hun for et Par Aar siden, da hun blev ene, kom paa den Tanke at søge herop. Men det var, som om der var en Stemme, der sagde det til hende. Herfra kan hun se Pandrup Kirke ovre paa dens Bjergetop, næsten skjult bag høje Lindetræer. Derovre i Nabosognet blev hun født for snart firsindstyve Aar siden.

Naar hun nu tænker paa sine Barneaar, synes hun, de var herlige. Hun kan i Tankerne se sig selv som lille

Pige, da hun maatte gaa Moderen tilhaande eller hjælpe hende, naar hun var paa Arbejde hos Bønderne. Det var somme Tider haardt, men hun fik lært at bestille noget.

Man skulde være rap paa Fingrene, hvis man vilde bringe det til noget i Verden, og saa skulde det gøres godt og fint. Saa var det lige meget, om der skulde skures et Gulv eller bindes et Neg. Og hvor hendes Mor dog kunde alting. Hun maatte blive ved og blive ved, indtil hun havde lært Moderens Tag og Kast ved Negets Tilblivelse. Det gjaldt jo om at kunne lære den Haandtering, saa En kunde følge sin Mand i Høstens Tid.

Saadan kunde hun staa og fortabe sig i Fortiden, og det var, som om det gjorde hende godt. Det var vel ogsaa derfor, hun gik herop. Saa glemte hun for en Stund alt det, der var sket siden. Her oppe paa Bjerget var hun ligesom paa Afstand fra det. Nede i Dalen ved Mosekæret havde hun det hele mere inde paa Livet. De smaa Ting i hendes Stue, Bord og Stole og Gulv, bar tydeligt Præg af det, der var hændt i de mange Aar siden.

Jovist var hendes Mor streng. Det, hun sagde, var uomgaaelig Lov. Hun var en Autoritet. Trinne havde netop læst om det Ord. Helt tilfældigt, og saa var hun kommet til at tænke paa, at saadan var hendes fattige Mor. Haard og ubøjelig. Det var maaske fordi, hun havde faaet det indprentet i sin Ungdom, at det først og fremmest gjaldt om at lyde og lystre, hvis man vilde klare sig i en vanskelig Verden. Og hun gjorde det sikkert af den bedste Mening. Men Trinne havde dengang tit grædt sig i Søvn, uden at nogen mærkede det. Hun havde senere gjort sig haard, for saadan maatte Livet vel være.

Hendes Far var anderledes. Hun huskede ham bedst, naar han bøjede sit rolige, milde Ansigt ned over den Ting, han var beskæftiget med i sin Fritid, et Økseskaft, en Rive

eller hvad der nu kunde falde for. Somme Tider skar han Træskeer med fine Forsiringer paa Skaftet. Saa var det, som om der var et Skær af Lykke over hans Ansigt, og det var særlig, naar han var i Lag med det, at han kunde stryge sin lille Pige, der saa til, over Haaret, saa hun kunde blive helt øm om Hjertet.

Og saa den Dag, hun første Gang skulde ud at tjene hos Fremmede. Hun var kun fjorten Aar. Da havde han taget hende kærligt i Haanden og sagt: »Husk paa, min Pige, at du altid skal have en rolig Mund og en tro Haand. Det er en god Ting at tage med sig ud i Verden.«

Verden var stor, og den Fjerdingsvej, der var fra hendes Hjem og til den Gaard, hvor hun skulde tjene, forekom hende som hundrede Mile. Men hun havde altid husket de Ord: »Naar du nu kommer ud i Verden, min Pige, saa husk«

Verden var for hendes Far og hende ikke Amerika eller noget andet fjernt Land. Det var alt det, der var uden for Hjemmets lille Trefagsstue.... Jo, hun havde husket de Ord, men ikke saa faa Gange maatte hun indrømme over for sig selv, at Formaningen om at tie havde hun overtraadt mange Gange. Hun ønskede for alt i Verden at ligne sin Fader, men et Ønske er ikke nok, naar man engang er kommet til at ligne sin Moder i Sind og Skind.

Det var hendes Kamp, hun havde ført videre. Naar hun var paa Vej hjem fra Bjerget, standsede hun nu og da for at se Røgen fra sin egen Skorsten, og for at se ud over Eggen.... den, der var blevet hendes Verden. Der var Kirken med Taarnet i den forkerte Ende, og rundt omkring den Husene og Gaardene. Udefra strømmede Vejene ligesom Aaer og Bække ind mod den, indrammet af Diger eller Hegn.

Nu og da ragede et gammelt, knortet Træ op over de lavere Buske. Det var, vidste hun, dem, Gaardene var »hensat« i for Brand. Hvis nogen fældede dem, vilde den paagældende Gaard gaa op i Luer.

Der skete alligevel ikke noget, da Stormen væltede Kæmpetræet i Højholm, som Sognets største Gaard var hensat i. Det var ellers saa omfangsrigt, at der skulde seks voksne Mænd til at spænde om det. Men selv kongelige Træer har deres Endeligt, og det faldt med et Brag, uden at der røg saa meget som en Gnist op af Højgaard's Skorsten.

I gamle Dage skulde det have gaaet værre til. Da var der engang nogle Mænd, der forsøgte at fælde det, men med det samme begyndte Ilden at slaa ud af Gaardens Tag, saa de skyndsomst maatte holde inde.

Da den nye Amtsvej kom og ved at skære midt gennem Sognets lokale Knudepunkt gjorde Vissing By til en forvirret Samling Huse, gik det ud over et andet stort Træ, uden at der skete noget. Der var kommet andre Tider og saa megen Uro og Forvirring og Uorden, syntes hun. Og Folk var ogsaa blevet mere utilfredse, end de var i gamle Dage, da man blot skulde arbejde og gøre sin Pligt. Nu var der saa meget at regne ud paa og saa meget at vide Besked med, at det halve kunde være nok. Aviser og Radio var fulde af det, og den nye Præst gik i graat Tøj og kørte paa Cykle som andre Mennesker, saa det ikke var saa sært, at det var vanskeligt at faa alting til at passe sammen.

Trinne løftede Klinken og gled ind til sin Strikkestrømpe, der laa paa Bordet og ventede paa hende. Herinde var der Ro, ja, og oppe paa Bjerget.

*

Hun var ene. Det havde hun været, siden Søren Røj døde for et Aars Tid siden. Søren Røj var hendes Mand, og de havde opdraget en Børneflokk, tre Dreng og to Piger, der var kommet langt ad Vej. Pigerne var gifte og havde faaet gode Mænd. De to Dreng havde den store Krig taget, medens den tredje havde besluttet sig til at rejse til København for at forsøge Lykken der. Han og Pigerne havde arvet en hel Del af Moderens Beslutsomhed, og det havde ikke været til Skade for dem. Jørgen havde nu engang faaet den Opfattelse, at man ligesaa godt kunde drive det til noget i Hovedstaden som i Amerika. Nu havde han egen Forretning med Bil og besøgte en Gang om Aaret Moderen med Kone og to smaa Piger, der begge havde Bedstemoderens bestemte og faste Mund. Hun kunde selv se det umiskendelige Slægtspræg.

Det var da heller ikke fri for, at hun knejsede med noget af den gamle Rejsning, naar Sønnen kørte hende paa Tur gennem Vissing og længere ud.

Og man forstod det ogsaa godt nok i Byen, at hun gjorde det. Det var med en vis Ret, syntes man. For Respekt havde der egentlig altid staaet omkring hendes Person. Hun var usædvanlig paa mange Maader, det vidste man, og hun havde haft nok at drages og kæmpe med, men der var ikke noget, der havde kunnet kue hende.

Var det da saa sært, at hun sad der paa Bagsædet som en Triumfator.

Der var andre, der ikke havde kunnet klare den Situation og var blevet uhjælpeligt til Grin. Selv om det var mange Aar siden, fortalte man endnu i Vissing om den mærkelige Begivenhed, da Peter Sørensens Nis, der var Handelskommis i Hamborg, havde været hjemme paa Besøg og havde promeneret en saa ovenud høj Flip og saa

fantastisk lange Frakkefliger, at baade han og hans Familie var blevet til Nar for hele Sognet.

Selv Smeden havde ikke et Ord at skulle have sagt til Trinnes Triumfkørsel. Det var ham, der i sin Tid havde hudflettet Nis, og han havde ikke lagt saa lidt til Højden af hans Flipper og Længden af hans Fliger. Han havde nu ogsaa Ord for at ville overdrive, naar han tog Ordet eller fortalte om sine mange Oplevelser fra Fløjeng Mark, en afsides Plet vel en Snes Kilometer fra Vissing, hvor ingen anden Vissingbo end han havde sat sine Ben.

Ved en Lejlighed, da Trinne og hendes Mand ogsaa havde været til Stede, havde han fortalt om, hvorledes han en Dag havde drejet Halsen om paa en olm Tyr, og da han havde nydt Forsamlingens Beundring over den Bedrift, gik han videre og fortalte om en varm Sommerdag, da han havde fundet det fornødent at tage sig et Bad i en Mergelgrav, og der i det samme kom en Sværm Bier med Sigte paa hans Hoved.

— Der var ikke andet for mig at gøre, fortalte Smeden videre, end at dukke under, og jeg blev vel nedø cirka fem Minutter. Men da jeg dukkede op, var de der igen. Jeg undgik dem med Nød og næppe ved atter at gaa til Bunds, men saa blev jeg dernede en halv Time eller saadan Da jeg saa endelig kom op, var de da heldigvis væk.

Her brød hans Kone ind med et ganske spagfærdigt: »Du har da ikke kolde Fødder lille Far?«. Det skulde betyde saa meget, at hans Fantasi vel nok var i Færd med at løbe løbsk med ham.

Men paa dette Tidspunkt gjorde Trinne Tegn til sin Mand, at nu var det paa Tide at bryde op, og da de var paa Vej hjem til deres Hus ude ved Mosen, var det første, hun mælede, kort og godt :

— Nej, den var dog temmelig tyk.

Smeden var Vissings Krønikefortæller, men han var kommet til ude fra. Det var maaske ogsaa derfor, at han fra første Færd havde haft paa Følelsen, at han skulde gøre sig gældende, og saa begyndte han med Historierne. De slog saa godt an, at han vandt Anerkendelse. Ikke blot for Historierne, som gik fra Hus til Hus og efterhaanden var kendt af alle, men ogsaa fordi han forstod at lægge en Sko paa en Hest, saadan som den nu efter god Erfaring skulde lægges. At han samtidig med, at han tog det glødende Jern ud af Essen for at forme det paa Ambolten, kunde lave en god Historie, bidrog naturligvis i endnu højere Grad til, at han erhvervede sig Stillingen som Byens Sagamand.

*

Vissing laa i Dalen, og det at ligge indeklemmt mellem Skove og Banker bliver ikke uden Indflydelse paa Menneskene. Det gaar dem næsten, som det gaar den Høne, man slaar en Kridtstreg omkring. De bliver bundet til Stedet saa at sige med magnetisk Kraft. De unge Mænd drog sjældent paa Langfærd, naar de skulde ud i Verden for at lære lidt. De var borte et Par Aar, saa kom de igen. Den eneste Undtagelse var næsten Soldatertjenesten, men den var jo ikke til at komme uden om. De allerfleste kom tilbage igen, men var der endelig en, der brød ud af Ringen, var han næsten fortabt for Samfundet. Han blev en Fremmed paa samme Maade som Nis med de høje Flipper og de lange Frakkefliger, og han følte selv, at det egentlig var bedst for ham at holde sig saa meget borte som muligt fra det Sted, han saa at kalde var blevet utro.

Noget andet var det med de Folk i Sognet, der boede paa Bakkerne mod Nord og Øst. De havde ligesom mere

Mod til Udfærd. At de var mere haardføre, var en Kendsgerning. Gennem Generationer havde Drengene fra Vissing næret Respekt for Højsted- og Avnsteddrengenes dundrende haarde Næver. Naar de til Trods herfor som Regel var gaaet af med Sejren under de traditionelle Batailler, var det, fordi de var i Flertal. Men det kostede megen Besvær at trænge dem langsomt ud af Byen og over paa den anden Side Bybækken. Længere vovede de Vissing Drengene sig ikke. Der blev de staaende og skældte ud.

Saadan var Vissing nu engang, og saadan havde den været i Dagvognenes Tid. Rutebilerne havde ikke gjort nogen Forandring heller. Noget andet var det maaske blevet, hvis man havde lagt Jernbanen ind over Sognet, men den kom ikke, til Trods for, at man baade havde set og hørt den i Forvarsel.

Den lod Vissing ligge, som den laa, og godt var det, for den havde til syvende og sidst ikke kunnet staa for den nye Tid med dens nye brede Veje. Og da de kom, kom der for første Gang Splittelse i det, der gennem Aarhundreder var groet op og havde vokset sig sammen i Kirkebyen i Dalen omkring Kirken.

Det kostede noget at blive Medlem af et saadant Samfund for dem, der søgte Bo i Vissing. Maaske var det derfor, at Trinne og hendes Mand havde faaet deres Hjem uden for selve Byen, hvor den gamle Mose dannede Skel mellem selve Byen og et Par Udflytterhuse. Trinne var nemlig, om ogsaa ubevidst, klar over, at hun maatte tilkæmpe sig den nødvendige Respekt for at kunne eksistere i disse Omgivelser.

For det var hende, der maatte kæmpe. Søren Røj var en altfor skikkelig Natur til at kunne føre den Kamp, hun følte maatte komme. Han var ligesom hun selv kommet

til udefra som den vandrende Jyllænder, han havde været. Det faldt saadan, at de kom til at tjene paa samme Gaard, og hun opdagede snart, at han savnede en til at staa sig bi, hvis han skulde klare sig. Han var altid den, der sidst gik fra Bordet, og hun forstod godt, at han sikkert ogsaa var den, der var mest langsom til sit Arbejde. Til Tider syntes hun nok, han var en usædvanlig Drønnert, men det hændte, at de kom i Snak, naar han som den sidste havde rejst sig fra Bænken, først om ingenting, siden om, hvor de var fra. Han fortalte hende, at han allerede, da han var ti Aar gammel, var blevet sat ud af Sognet, fordi begge hans Forældre var døde, og siden havde han slaæet sig igennem med Arbejde paa Herregaarde og, hvad der faldt for fra Sted til Sted. Og nu var han altsaa landet her i Vissing.

Det endte med, at han kom og tilbød sig med at bære Tørv eller Brænde ind, og saa skete det, at hun fik Medynk med den ensomme, ubehjælpsomme Jyllænder, der stumlede afsted med Tørvekurven og tit var ved at falde over sine egne Ben. Medynken blev senere til Godhed, indtil hun besluttede, at hun vilde tage sig helt af ham. Og saa tog hun ham. Der var nogen, der sagde, at hun havde kommanderet ham til at fri til sig, men der siges jo saa meget.

Han paa sin Side beundrede hende. Han havde aldrig set Mage til ferm Pige. De Fingre sad rigtig paa Skaftet, og han vidste, at de havde lært baade at spinde, karte, væve og sy. Hvad gjorde det saa, at hun en Dag, da hun virkelig saa sig gal paa hans Tungnemhed, langede ham en Lussing, saa det sang i hans Øren et Par Dage i Træk. De andre sagde til ham, at der havde han nok faaet Kam til sit Haar, men han svarede drævende med en Bemærkning, han yndede at anvende hvergang, han mente det

heldigst at slippe for en direkte Besvarelse, og det mente han som Regel. Han tørrede sine rindende, nærsynede Øjne og sagde:

— Aah; hvad, det gaar vel nok

Trinne sagde, at det skulde gaa. Det vilde hun være Mand for. Der var ingen, der skulde laste Søren for noget. Han var skikkelig og god. Folk kunde blot passe sig selv, saa skulde hun nok passe ham.

Saa prøvede man at drikke ham paa Pelsen for Sjovs Skyld, og man fik ogsaa en hel Del Hovres ud af det, da Trinne hentede ham paa Kroen, hvor han just var ifærd med at kvæde den bedrøvelige Kærlighedsvisе om Hjalmar og Hulda. Han fulgte med uden at kny, men da hun havde faaet ham anbragt i hans Kammer og hjulpet ham af Tøjet, gik det galt. Da fik han, fortalte Hjorddrengen senere, saa mange Bank, han sikkert aldrig havde faaet før i sit Liv.

Men hun vidste ogsaa, hvem hun kunde takke for den Ærgrelse. Det var Forkarlen, og da han nogle Dage senere kom gennem Bryggerset, hvor Trinne var ifærd med at sætte Rugbrød i Ovn, trakterede hun ham nogle Gange med Ragen over Rygstykkerne, saa han havde Mærker og Ve af det i et Par Uger.

— Om han saa kunde la' Søren være i Fred for Fremtiden, havde hun raabt. . . . For ellers skulde hun nok konfirmere ham saa eftertrykkeligt, at enhver Lyst skulde forgaa ham.

*

Saa skulde de giftes. Det var hende, der havde købt Huset ved Mosen og skrabt Tingene sammen, de skulde bruge, mens han bare nøjedes med den staaende Bemærkning om, at det gik vel nok. Naar man gerne vilde ar-

bejde, og det vilde han nok, saa gik det vel . . . og hvad, Trinne var jo saa dygtig som en tre fire andre tilsammen, saa det skulde vel nok gaa. Og nu skulde det jo være. . . .

— Hold Mund, afbrød Trinne hans ret usædvanlige Veltalenhed, det er noget, der ikke kommer andre Mennesker ved. Det skal vi nok selv, det skal jeg nok ordne.

Hun skulde nok vise de Vissing Bønder, at hun kunde klare det, der skulde klares her, sagde hun. Den Respekt hun havde vundet sig blandt Ungdommen, havde paa det Tidspunkt for første Gang forplantet sig til de Ældre, der havde begyndt at tale om hendes Dygtighed, men ogsaa om den uforfærdede Mund, hun havde, naar hun fandt det fornødent at forsvare sig selv eller Søren.

— Hun lignede sin Mor i begge Dele, havde man hørt sige.

Søren selv var lidt af en Filosof. Han var kommet til at grubelere en Del over Livets Pudsigheder. Men han tænkte langsomt og kom egentlig aldrig til noget Resultat, for han standsede som Regel ved det Faktum, der hed Trinne. Siden han var blevet hendes Mand, var hun endnu i højere Grad blevet et Slags Forsyn for ham. Hun var ikke blot den, der satte ham i Gang, men hun styrede ogsaa Økonomien, og der skulde holdes Hus med de smaa Midler, han kunde bringe til Huse fra sit Arbejde paa Gaardene i Høslet og Høst, ved Tærskningen paa Loerne, naar Efteraaret kom, og Dagene kortedes noget, eller ved Træfældning i Skovene om Vinteren.

Saaan gik Livet for ham Aar ud og Aar ind. Han hørte ikke til de store Kanoner, men var en af disse trofaste Slidere, der altid hænger i. Naar han stumlede hjem fra de forskellige Arbejdspladser om Aftenen, var det altid med et lykkeligt Udtryk i Ansigtet, som bløv til et Smil, naar han saa Røgen stige op af deres Skorsten.

Trinne hjalp til med at skaffe Brødet til Huse. Man havde god Brug for hendes sikre Hænder paa Gaardene, naar der var et eller andet paa Færde i Familien, eller til de store Julegæstebud, eller naar der skulde sys Hverdagskjoler og Drengetøj. Men efterhaanden som Børnene voksede til, var der ogsaa Bud efter en Del Penge, selv om de kun var smaa.

Trinne kartede, spandt og vævede alt det Firsels-Tøj, der var Brug for i Huset, og hun syede selv det hele baade til Børnene og Søren. Hvordan i Alverden hun kunde overkomme det altsammen, var der ingen, der kunde forstaa. Der var altid skinnende rent i Hjemmet, og saa fik hun endda Tid til at lægge det nødvendige Budget, saa der blev Raad til Ko og Gris, og dermed Indtægter.

Søren maatte tærskede deres Korn om Søndagen, eller hvis der kunde falde en Dag af ekstra til det. Det var saa let for ham, for hun skulde nok fortælle ham, naar det skulde ske. Noget langsomt gik det, men det fortede alligevel, fordi han blev ved med at hænge i. Og Trinne følte sig lykkelig, naar hun hørte Plejlen gaa paa deres egen Lo. Det var noget andet, naar han tærskede Kornet paa en af de større Gaarde, og Manden havde snakket om, hvor mange Traver, der skulde gaa paa en Dagløn. Saa kunde det hælde, at hun sendte den lille Niels derover for at spørge, om han ikke snart kom hjem. Det kom hende for, at han snart havde slidt længe nok for de ni Groschen paa egen Kost, nu Mørket allerede var faldet paa.

Drengen pilede af Sted og fandt Faderen ved Skæret fra en Lygte og efter Plejllyden.

— Om han ikke snart kom hjem?

Saadan indledede lille Niels alle sine Sendinger, fordi Moderen havde lagt ham det saadan i Munden.

Om han ikke snart var færdig?

Aah, hvad, det gaar vel nok, mente Faderen. For der var lige et Par Neg endnu, saa havde han naaet de Traver, der skulde tærskes.

Saa gik de hjem sammen over Markerne til den dampende Pande med Flæsketærninger og Kartoffler.

Særlige Festdage var det, naar en eller anden af Bønderne havde pløjet og harvet den Jord, der hørte til Huset, og der saa serveredes den lille »sorte«, der skulde til baade til Bonden og hans Karl. Eller naar Grisen skulde slagtes, og det gav en ekstra Snaps. Saa følte Trinne sig for en Gangs Skyld baade som Selvejer og jævnbyrdig Dyrker af Jorden.

Det hændte ogsaa, at hun, naar hun syntes, der var Raad til det, tog en Tur til Staden for at gøre Indkøb paa de billige Udsalgsgage. Det var en Begivenhed, og hun demonstrerede den ved at skyde Genvej gennem den nærmeste Gaard og ved at raspe de spejblankpudsede franske Træsko hen ad Stenbroen, saa det slog Gnister.

Hun tog de to Mil til Fods. Var det noget at snakke om, naar man var rask til Bens som hun? Skoene havde hun med i en Bylt, for det var Tids nok at tage dem paa kort før hun kom til Byen. Ellers kunde Turen da ogsaa blive dyr nok i Saaler. Penge til Doktor og Skomager var efter hendes Opfattelse givet daarligt ud. Det hændte, at Drengene, der, efterhaanden som de blev godt en halv Snes Aar, kom ud at tjene, kom hjem med en bullen Fod. De fik en frisk Kokage lagt paa og Foden svøbt ind i en Klud. Saa kunde de humpe af igen med Moderens Forsikring om, at nu skulde den Fod nok snart blive kureret.

*

Trinne var Hjemmets Værner i stort og smaat. Hun maatte holde det hele i Gang, og hun vilde vise de andre,

at hun kunde, saa var det ligemeget, om det var Præst eller Degn, ja, om det saa var Gendarmen, denne mægtige Mand.

— Vi passer os selv, sagde hun altid, naar han kom for at se paa Papirerne. Om han havde noget at klage paa?

Nej, det havde han da ikke, og derfor blev Jyllænderen Søren Røj da ogsaa en skønne Dag kongelig preussisk Statsborger med samme Ret som alle andre, ogsaa til at deltage i Valgene til den tyske Rigsdag.

Det havde hændt før, at Søren blev budt med ind paa Kroen, for efter at have nydt et Par Genstande kunde han godt fortælle. Desværre havde han for Vane at blive hængende, saa Trinne maatte afhente ham, og det var en Forstilling, det godt var værd at opleve for et Par Spøgefugle, hvis de da ogsaa havde Mod til at faa Huden skældt fuld.

Men den Dag, Søren blev preussisk Statsborger, gik han selv derind, fordi han følte, han havde fortjent en enlig Kaffepuns. Det blev imidlertid til flere, fordi der sad et helt Kor derinde, som fik ham til at fortælle, og da hans Ældste, lille Niels, ankom som Staffet, havde man faaet ham til at synge forbudte Sange.

— Om han vilde komme hjem, havde Mor sagt.

— Aah, hvad, det kunde vel nok gaa lidt endnu. Niels kunde bare hilse og sige, at han nok skulde komme.

Et Kvarter senere stod Trinne i den aabne Dør. Hun var kommet midt i en af de allerværste forbudte Sange, som Søren serverede med et snøvlende Skraal, der kunde høres viden om. Men da hun gjorde sin Entre, blev det saa stille, fortalte Jes Petersen fra Højsted senere, at man kunde høre en Flue kravle rundt paa Brændevinsflasken.

Trinne var i næste Nu traadt midt ud paa Gulvet. Med

en bydende Bevægelse pegede hun blot paa Døren med et snert og uundgaaeligt:

— Herraus!

Hun blev staaende, saalænge Søren var listet ud af Døren. Saa smeldede hun Døren i med et:

— I skulde hellere se og komme hjem til Jeres Koner, I Fyldebøtter, og hvis der er noget, der skal synges, saa kan I synge selv. Vi skal i hvert Fald ikke have nogen Bøder betalt.

Hun skyndte sig at faa Søren indhentet, og med ham i Hælene skred hun gennem Byen med Hovedet højt hævet. Men de var næppe kommet ud af Byen, før de indhentes af Gendarmen, der var til Hest. Han havde hørt noget om »ruhestørende Lärm« i Kroen og om Sange, sagde han, mens han samtidig gjorde Forsøg paa at holde Styr paa Hesten og faa sin Notesbog frem.

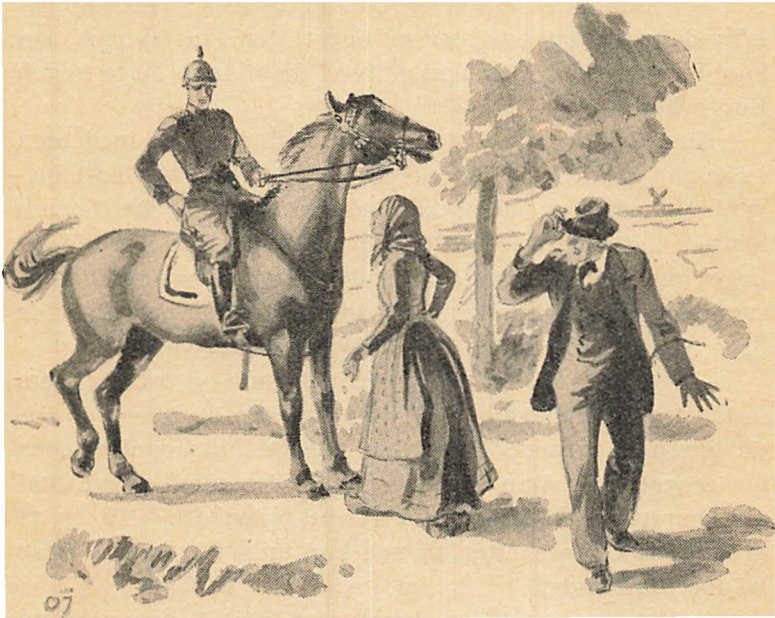
— Naa har du det, genmælede Trinne og traadte frem foran den lidt usikre Søren. Men saa kan du hilse og sige, du har hørt forkert. Søren her har vel nok faaet et Glas for meget, men han kommer ingen for nær, og vi skal nok passe vores eget, saa kan du passe dit. Nu er vi preussiske Undersaatter, og saa kan man vel endelig blive fri for dit Renteri.

— Kom saa, og lad os komme af Sted, henvendte hun sig til Søren. Der er ikke mere at snakke med ham om.

Beretningen om Trinnes Møde med Gendarmen gik som en Løbeild over hele Sognet. Den varieredes nu og da, men altid i Gendarmens Disfavør. Ja, Smeden gav Historien den Version, at hun formelig havde villet mane Gendarmen i Jorden, saa han tilsidst ikke vidste anden Udvej end at tage Flugten i vild Galop.

Trinne havde tydeligt nok vundet en lokal Sejr af ikke ringe Format. At gøre selve den beredne Haandhæver af

de strenge Love og Redskabet i Tvangsfortyskningens Tjeneste skakmat var en Heltebedrift. Og man kunde ikke tænke sig nogen, der overhovedet vilde være i Stand til at gøre noget lignende, selv om man gik Rækken af de modigste Mænd igennem.

Men saa kan du hilse og sige, du har hørt forkert.

Men som Tiden gik, maatte Trinne gennem Genvordigheder af en ganske anden Karakter og af langt større Alvor. Det var Verdenskrigen. En skønne Dag stod Niels hjemme i Stuen. En Søndag var det. Han var kommet fra sin Plads oppe i Højsted.

— Om han skulde blive?

Trinne stod lidt og saa paa ham, saadan som hun havde for Vane, og Niels saa det trække op i hendes An-

sigt nøjagtig paa samme Maade, som da hun blev vred i gamle Dage, naar han eller Broderen bad om mere end den afmaalte Skive Brød med Fedt og groft Salt, de havde faaet tildelt. Saa gjaldt det om at humme sig i en Fart, og Niels havde, det havde han senere tit tænkt paa, ikke arvet hendes Fart, men Faderens Langsomhed, saa han naaede aldrig at undvige tids nok for den knaldende Lussing, der laa Trinne saa let i Haanden. En eneste Gang havde han vovet at mukke, fordi der var en anden Dreng, der overværede det, men i samme Nu sad Lussing Nummer to der, saa det gjorde han ikke mere.

— Det kan ikke betale sig at gøre Vrøvl, havde Faderen engang sagt til ham, da de var alene. Hun mener det dog kun for det bedste.

Niels stod og indprentede sig Moderens kendte Træk. Det lille ovale Ansigt med den lidt bøjede, men faste Mund. De staaiblåa Øjne, der næsten gjorde Indtryk af at være for store. Men Niels havde netop opdaget, at de nu fik det Skær af Vemod, der var et Tegn paa, at der ingen Fare var paa Færde.

— Om du skal blive? Jeg synes ikke, der er nogen Vej uden om. Her er vi engang sat til at bo, og saa skal vi ikke rende vor Vej.

Et Aars Tid senere sad Folkene i den Gaard, der laa nær Trinnes Hjem, da de hørte hendes rappe Træskotrin udenfor. De vidste, hvad det gjaldt, og der var en af dem, der sagde bare ligesom for at bekræfte det, de alle vidste:

— Nu gik Trinne nok til Stads.

En anden tilføjede noget senere:

— Det er ellers en lang Rejse, hun har for sig.

Og det var en lang Rejse. I en lille Voksdugstasko havde hun foruden sine Sko Mad til et Par Dage. Der var kommet Brev fra Militæret, at Niels laa paa Lazarettet i

Køln, alvorligt saaret, et Skud i Kæben. Og saa maatte hun afsted. Han savnede sikkert Hjælp, og det stod for hende, som om hun var nødt til at tage noget i Forsvar, man vilde tage fra hende. For det var jo hendes Dreng.

Saa optaget var hun af dette Formaal, at hun næppe lagde Mærke til det, der foregik omkring hende. En Nat sad hun flere Timer i den store Ventesal paa Hamborgs Banegaard. Det myldrede med Soldater, der kom fra eller skulde hjem paa Orlov. En stor fremmed Verden larmede omkring hende, men det kom hende ikke ved. Hun skulde jo ned til Niels. Først da hun stod paa Banegaarden i Køln, var det, som om hun følte sig ubehjælpssom, men saa kom der en Dame fra Røde-Kors hen imod hende. Hun kunde nok tænke sig, hvad den lille Kvinde i Hvergarn havde for et Ærinde, og hvorfor hun var raad-vild.

Trinne tog Brevet frem og viste hende, og saa fulgte de ad gennem Gaderne, forbi den store Domkirke, der gjorde alle Mennesker, der gik forbi, saa smaa. Damen forklarede, og Trinne svarede med nogle tyske Brokker. Hun følte sig pludselig ensom og fremmed i disse store Omgivelser. Først da hun sad ved Nielses Seng paa Lazarettet, var det, som om hun følte sig hjemme igen.

Hun sad først længe og stirrede ind i hans Øjne midt i de store, hvide Bandager. De Øjne var derhjemme fra, og de begyndte at løbe i Vand, ligesom de altid havde haft Tilbøjelighed til. Det havde Børnene arvet efter Faderen.

Saadan skulde det altsaa komme. Hun pressede Læberne sammen til en Streg og læste videre i de Øjne. Hun kunde se, de spurgte, for tale kunde han jo ikke. En Sygeplejerske havde sagt hende, at Nielses Underkæbe var skudt bort. Man vilde se at redde saa meget af Underansigtet som muligt med Transplanationer. Hun søgte af al

sin tapre Energi at løse Øjnenes stumme Spørgsmaal, og hun blev øm om Hjertet, naar hun kunde se, at hun havde gættet rigtigt.

— Om Fader havde begyndt i Mosen, om Koen stadig gav godt med Mælk, om hvorledes Kornet stod, om de havde faaet købt Gris, og om de andre fra Vissing, der var indkaldt.... Om hvordan hun havde klaret den lange Vej.

Og hun fortalte om det altsammen, ogsaa om at lille Marius, der dog kun var atten Aar og bare en Dreng, for nogle Uger siden var indkaldt til Uddannelse, og vel snart skulde afsted til Fronten.

Niels lukkede Øjnene, da hun fortalte det, og hun forstod, at han vel nu laa og forestillede sig lille Marius ved Fronten.... Lille Marius, den Dreng med de bløde Hænder, der lige var blevet konfirmeret, da han drog afsted.

— Om det gjorde ondt?

Niels trykkede blot hendes Haand, og hun fortalte videre, saa sært det end var at føre en Samtale uden at faa Svar, men kun blot dette forstaaende Udtryk i Øjnene.

Tilsidst havde han med Besvær skrevet paa en lille Tavle, og det var maaske, fordi han vilde trøste hende:

— Jeg skal ikke med mere!

Hun blev der to Dage og fik Lov til at sidde ved hans Seng et Par Timer hver Dag. Og saa rejste hun. Det sidste, hun havde sagt til ham, skulde være noget godt, selv om det faldt hende lidt svært at sige Ting, der afslørede Følelser. Men hun var kommet til at tænke paa, at hun til Tider havde været haard mod Drengen. Saa sagde hun:

— Du har altid været en god Dreng.... jeg skal nok hilse Far fra dig. Han mente, det var for galt, at Marius ogsaa skulde med, men det gik vel nok....

Og saa gjorde Trinne noget, hun aldrig havde gjort.

Hun lagde sig paa Knæ ved Sengen og trykkede sin Kind mod hans Haand. Hvad gjorde det, at alle de mange Fremmede saa det. Det var jo kun Niels, der kom hende ved i det Øjeblik, hun skulde sige Farvel. Og det omkring hende var jo en helt anden Verden, som ikke kom hende ved.

Hun lagde sig paa Knæ ved Sengen og trykkede sin Kind mod hans Haand.

Naar hun senere i sin Ensomhed havde været sin Tur oppe paa Bjerget, maatte hun altid tænke paa den Rejse. Ja, og paa den næste.

Det var flere Aar efter Krigen, Jørgen, Sønnen i København, havde taget hende med i sin Bil til Aarhus, og da hun stod foran Mindemuren med de mange, mange Navne, men kun læste et eneste:

MARIUS RØJ
FRANKRIG 1918

Niels var kommen hjem som Invalid og var død, efter at han et Par Aar havde forsøgt at klare sig igennem. Hans Tale havde næsten været uforstaaelig, og Folk ligesom undveg ham, naar de saa hans vansirede Ansigt.

Trinne stod rank og stirrede paa Navnet. Hun læste det atter og atter. Lille Marius kom aldrig tilbage. Ingen vidste at fortælle om hans Død. Han var blevet meldt savnet, men han var ikke kommet igen. Han var blevet dernede langt langt borte

Hendes Haar var blevet graat, næsten hvidt. Om den skarpe Mund laa et fint Net af Rynker, Livet havde tegnet. Men hendes Ryg var ikke bøjet, og da hun vendte sig for at gaa, var hendes Skridt hurtige og energiske, som de altid havde været.

*

Hun havde faaet meget at bære, men ingen havde hørt hende klage.... Enhver havde jo sit i de Aar. De fleste havde maattet bringe et Offer, og hun havde bragt sit.

Hun vidste det godt nok selv, men det var ogsaa blevet en Del af den almindelige Bevidsthed i Sognet. Sorgen over en Snes unge Mænd var man fælles om, og hun var en af dem, der bar paa den tungeste Byrde. Nu havde hun ikke blot vundet Respekt, fordi hun havde kæmpet sig igennem med at spare og økonomisere, med at lægge Planer og med at holde Fattigdommen fra Døren, og vel ikke mindst fordi hun hvert Fjerdingaar havde kunnet bringe et Beløb til Sparekassen. Nu havde hun vundet Agtelse.

Men oppe paa Bjerget hændte det, at hun lukkede Øjnene og tænkte paa, hvor stor Verden var. Alt det, der laa uden for Dalen her. Hvor taabeligt man bar sig ad mange Steder, og hvor helt anderledes det kunde have været, hvis der rigtig var Orden i Tingene. Hvis blot alle

Mennesker i den Forstand fejede for deres egen Dør, vilde det vel se anderledes ud. Men det var jo ikke hendes Sag. Hun havde bare passet sit. Og tænkte hun bare paa, hvor langt det var til Køln, for ikke at tale om Frankrig, hvor hun ikke havde været, ja, blot til Aarhus, hvor lille Marius' Navn stod indhugget paa Mindemuren, fik hun en Følelse af Uendelighed.

Men nu var hun ene. Det var et Aar siden, de kom bærende med Søren henne fra den ny Amtsvej. Han var blevet kørt ned, fordi det begyndte at gaa ud over baade hans Syn og Førlighed, og siden den nye Vej var kommen, var der ogsaa blevet større Fart paa Bilerne, og der var blevet flere af dem. Han havde ment, at det gik vel nok at slippe over paa den anden Side. Tre Timer senere døde han.

Da Søren Røj blev stedt til Hvile, fulgtes han til Graven af hele Byen, og det var den almindelige Mening, at Præsten baade rigtigt og smukt havde omtalt hendes Lidelse og Kamp. Hun havde gennem de mange Aar kæmpet for det, hun havde kært, sagde han, og det skulde hun have Tak for, men hun var ogsaa gaaet Lidelsens Vej.

Sørens Eftermæle blev hendes Ros, sagde man. Og Smeden, der trods sin høj Alder endnu kunde lade sin Hammer danse paa Ambolten, hamrede gamle Trinnes Hæder fast, mens han bøjede det glødende Jern.

— Havde vi haft hende til at regere os allesammen, saadan paa rigtig gammeldags Facon, var det nok gaaet os en hel Del bedre, sagde han.

Og i det Tilfælde overdrev han ikke. Hun havde trods Genvordigheder og Lidelser vundet Sejr.

Gustav Johannsen.

1840—1940.

Af Bibliotekar Jakob Petersen.

Gustav Johannsens Slægt saavel paa fædrene som paa mødrene Side er nøje knyttet til den sydlige Del af Sønderjylland, særlig Angel. Hans Bedstefar, Friedrich Johannsen, er født den 7. September 1751 i Skæggerød i Nr. Brarup

Sogn. Han var Lærer i Fødebyen i 51 Aar. I hans andet Ægteskab med Anna Maria Clausen fra Dollerød Skov i Sdr. Brarup Sogn havde han 4 Sønner og 1 Datter. Friedrich Johannsen var en anset Lærer med store historiske Interesser. I 1802 udgav han en Bog med den besværlige Titel: »Historisch-biographische Nachrichten von älteren und neueren geistlichen Liederdichtern, deren Lieder in dem Schleswig-Holsteinischen, sowohl alten als neuen Gesangsbuche befindlich sind«. Med korte Ord et Leksikon over Salmedigtere. I 1804 udgav han en Kritik af Pestalozzis Skoletanker, ligeledes paa Tysk. Denne begavede Mand fik Tilbud om et Embede hos Kongen af Sachsen, men afslog det, da hans Kone nødvendig vilde forlade de vante Omgivelser. Som det vil fremgaa af ovennævnte, skrev Friedrich Johannsen sine Bøger paa Tysk, det Sprog underviste han i paa Skolen, og det brugtes i Kirken. Men Omgangssproget var Dansk, og Lærerefamilien i Skæggerød talte Dansk og følte sig som Danske.

Gustav Johannsens Far, Burchard Friedrich Johannsen, er født den 22. September 1803. Det var Forældrenes Mening, at Sønnen skulde være Præst, men da Faderen døde i 1819, blev der ikke Raad til det. Han gik saa Lærer-vejen og blev efter forskellige Hjælpelærerembeder Lærer i Lille Reide, lige syd for Dannevirke, i 1825. I Lille Reide blev han forlovet med Anna Cathrine Jøns, Datter af Bondefogden, Dannebrogsmænd Thomas Jøns. I 1830 blev Burchard Johannsen Lærer i Gundeby, Ulnæs Sogn, nord for Slien. I 1841 fik han Embedet som Lærer i Sylvested i Treja Sogn.

Burchard Johannsen var en dygtig og meget samvittighedsfuld Lærer. Han talte og læste udmærket Dansk. Ikke desto mindre følte han sig ukvalificeret til at undervise i og paa Dansk, da det krævedes efter 1850. Han tog derfor

en Hjælpelærer i nogle Aar, men overtog senere selv hele Undervisningen. Gustav Johannsens Mor, Anna Cathrine Jøns, hverken talte eller læste Dansk, saa Plattysk blev Hjemmets Sprog. Senere lærte hun at læse Dansk og forstod dansk Tale, men hun vilde ikke selv tale Dansk. Hun skildres som en varmhjertet Kvinde med et lyst og frejdigt Sind, en af den Slags Kvinder, der klarer en hvilken som helst Situation.

Gustav Heinrich Jøns Johannsen er født d. 2. August 1840 i Gundeby. Da Forældrene Aaret efter flyttede til Sylvested, har han ingen Minder fra Fødebyen. Navnet Gustav var ukendt i Familien, men da de to ældste Sønner havde faaet de traditionelle Familienavne, mente Moderen, at hun havde Ret til at bestemme, hvilket Navn hendes yngste Søn skulde bære. Hun valgte Navnet paa sin Barn-domshelt Gustaf Adolf. Naar Børnebørnene spurgte hende, hvorfor hun havde givet deres Far det for dem saa mærkelige Navn, svarede hun med Selvfølelse: »Men det Navn er dog ogsaa før blevet baaret af saadanne, der har kæmpet for Sandhed og Ret«.

Sylvested ligger paa Landevejen fra Slesvig til Treja og saaledes i den Egn, hvor mange af Treaarskrigens Begivenheder fandt Sted. Et af Gustav Johannsens første Barn-domsminder er, da Oprøret bryder ud i 1848, og saa Slaget ved Slesvig. Som 10-Aars Dreng oplevede han Slaget ved Isted og var en af de første, som hilste paa Brigaden Schepeletern, der som bekendt skulde foretage den omgaaende Bevægelse under Isted-Slaget. Han mindes endnu som ældre Mand den Glæde, det havde været for ham, og den Sorg, der var i Hjemmet, da Brigaden trak sig tilbage, ligesom den skulde til at gribe ind.

Det siger sig selv, at den opvakte Dreng var med i alt det, der foregik uden for og omkring Dannevirke i Tiden

efter Isted-Slaget. Vigtigere for ham var det dog nok, at hans sidste 4 Skoleaar blev i den danske Skole, der nu holdt sit Indtog i de blandede Distrikter, som Treja Sogn hører med til. Disse 4 Aar i Faderens danske Skole tænkte han altid siden paa med Glæde. Han gik saa vidt, at han mente, at disse 4 Aar havde været medvirkende til, at han altid havde haft Fornemmelsen af, at Dansk var hans Modersmaal. At dette var en Overdrivelse, er der Beviser nok paa. I Landsbyen var den almindelige Dom om ham: »De Gustav, dat is en hellische Jung! De sünd jo alle dree fiks, awer he is doch de düchtigste vun se all!« (Gustav, det er en Pokkers Dreng! De er jo alle tre flinke, men han er dog den dygtigste af dem alle!) Det frie Barndomsliv fik en Ende, og nu skulde han tage Bestemmelse om Fremtiden. Han valgte Lærervejen ligesom Faderen og Farfaderen og forresten ogsaa de to Brødre.

Et Træk dernede fra Sylvested skal endnu medtages, da det fortjener det. Hans Bror Thomas, der var Lærer paa Lolland, og han blev enige om at gæste deres Barndoms-egn. Det var i Sommeren 1901, altsaa faa Maaneder før Gustav Johannsens Død, at de rejste derned. De hilste paa mange Venner og Bekendte og blandt andre ogsaa paa hans Barndoms Veninde Catharina Ratje, Datter af Faderens gode Ven, Bondefogden Ratje Ratje. Der var stor Glæde over Gensynet, og da hun et Øjeblik var alene med Gustav Johannsen, spurgte hun: »Gustav, schull dat nich bald warn?« (Gustav, mon det ikke snart skulde ske?) Det, de som Børn og Unge havde ventet og haabet paa, det ventede de endnu, ogsaa hun, der havde levet saa afsides. Det maa have gjort et stærkt Indtryk paa Gustav Johannsen, at denne Kvinde trods sit plattyske Sprog endnu bevarede Haabet om Genforening med Danmark. Ved Rigsdagsval-

get i 1924 var der 1 dansk Stemme i Treja Sogn — mon det var hende eller en af hendes Slægt?

Gustav Johannsen begyndte som Hjælpelærer i Treja, derefter ved Hulvejskolen i Flensborg og i Adelby. 1859 kom han paa Seminariet i Tønder, men maatte afbryde paa Grund af Sygdom. Han var derefter en ganske kort Tid Lærer i Stolk og tog saa nogle Maaneder paa Søbergs Privatseminarium i København, hvor han fik Lærereksamen i 1861. Han var nu en Tid Lærer i Solderup og kom herfra til Langballe i Grumtofte Sogn, hvor Aleth Hansen var Præst. I 1862 giftede han sig med Margaretha Kyhl, der er født den 2. Oktober 1839 i Treja. Som Lærer var Gustav Johannsen meget afholdt af saavel Børn som Forældre. Han havde en ejendommelig Evne til at »gaa ind i Folk«, en Evne, der senere skulde udvikles til Fuldkommenhed. Som det vil ses af det foregaaende, var han kun Lærer syd for Grænsen, medens hans Uddannelse var foregaaet nord for Grænsen. Som ung Mand har han følt med sig selv, at han havde Mulighed for at vække Befolkningen syd for Grænsen til Liv og Virke, hvis der blev skabt Forhold, saa at et virkeligt oplysende Arbejde kunde sættes ind. Disse kønne og ideelle Tanker sank i Grus i 1864.

1864 ramte Gustav Johannsen haardt, hans Drømme brast, men der var Tid til at gøre et Arbejde for, at ikke alt skulde gaa til Grunde. Han var klar over, at han ikke kunde gøre det, som de nye Magthavere ønskede, og derfor brød han op fra Gerningen i Langballe og begyndte paa en lille Skole for Drengene i Flensborg. Denne Skole blev hurtigt forbudt af Myndighederne. Til alt Held for ham kunde han blive Lærer ved A. K. K. Holdts Realskole for Drengene. Gustav Johannsen var en Mand, som Magthaverne saa skævt til. De maa have haft en Følelse af, at denne unge

24-aarige Lærer kunde komme til at krydse deres Veje. Heri tog de heller ikke fejl. Den 12. Februar 1867 skulde det første Valg til den Nordtyske Rigsdag afholdes. Forud for dette Valg er Gustav Johannsen stadig i Virksomhed, saavel i Flensborg som i Nordangel, og det skyldes for en stor Del hans Indsats, at Valget paa disse Egne i 1867 fik et saa smukt Resultat. Kvitteringen for dette Arbejde modtog han omgaende, idet Myndighederne tvang Skolebestyrer A. K. K. Holdt til at afskedige ham.

Til alt Held havde hans Kone bragt ham en ikke helt lille Formue i Medgift, og den satte ham i Stand til at oprette en dansk Boghandel i Flensborg. For ham skulde Boghandelen være mere end en Levevej, den skulde være et Middel til at fremme Danskheden. Det var saaledes ikke nok for Gustav Johannsen at sælge de Bøger, der fandtes, det drejede sig for ham i høj Grad om at lave Propaganda for dansk Litteratur. I 1868 udgav han i Samraad med Overlærer C. F. Monrad nogle Smaahefter under Titlen: »Fra den danske Bogverden«. Der udkom ialt 4 Smaahefter; nemlig om: St. St. Blicher, H. C. Andersen, Bjørnstjerne Bjørnson og Christian Richardt, Første Hefte udkom med følgende Fortale: »Hensigten med Udgivelsen er at medvirke til Udbredelse af Kendskab, navnlig her i Nordslesvig, til den danske Bogverden, der i sit Skød gemmer saa rige Kilder til Livets Befrugtelse, til at trøste, opmuntre og styrke under trange Tider«.

Boghandelen var ikke nogen indbringende Forretning, saa det var nødvendigt for Gustav Johannsen at se sig om efter noget mere Arbejde. Sammen med Overlærer C. F. Monrad, Fabrikant A. G. Freudenreich og Boghandler Thillerup overtog han i 1869 »Flensburger Anzeiger«. 1. Oktober 1869 udgik Bladet som »Flensborg Avis«. Først nu fik Flensborg et dansk Dagblad. Det første Aar var Gustav

Johannsen Udgiver, men i 1870 blev han tillige Bladets Redaktør. Redaktørvirksomheden var ikke nogen let Opgave for ham, da den slet ikke laa for ham, og det er sikkert rigtigt, at han brugte Saksen vel meget, medens hans egne Ledere var faa. Det blev nødvendigt for ham at afhænde Boghandelen i 1874, og samtidig spekulerede han stærkt paa at forlade Landet, da de økonomiske Forhold næsten var utaalelige for ham. Det lyder mærkeligt for os, at Gustav Johannsen paa det Tidspunkt tænkte paa at søge eller maaske har søgt Stillinger som Stationsforstander, Rodemester og Kordegn. Til alt Held indsaa en enkelt Mand, at det vilde blive et stort Tab, hvis Gustav Johannsen forlod Flensborg. Det var hans nære Ven Overlærer C. F. Monrad. Han sagde om Gustav Johannsen: »Gustav Johannsen er mere værd for Danskheden i Flensborg end de bedste Institutioner.« De økonomiske Forhold blev nu ordnede, saa at han kunde blive i den ham saa kære By. Samme Aar, i 1874, blev der afholdt en stor Fest for ham, ved hvilken han modtog et Guldur med Guldkæde, som »Anerkendelse fra Venner i Anledning af Valgene til den tyske Rigsdag«.

Gustav Johannsen maatte med hele sin jævne og bramfri Indstilling vinde Menneskene for sig, og det kom blandt andet til at ytre sig ved, at han fik overdraget mange forskellige Tillidshverv. Fra 1869 til midt i Firserne, da Myndighederne ved Valggeometri satte en Stopper for det, var han Medlem af Byraadet. Fra 1870 og ca. 20 Aar frem i Tiden var han Kirkeældste. Da Flensborg i 1881 fik Sporveje, var han den første Sporvejsdirektør. Han var saaledes meget stærkt med i Byens Forvaltning.

I en lang Arrække var han Oldermænd for Sct. Knuds Gilde, et Gilde, der for en stor Del bestod af, hvad vi kalder den jævne Middelstand. Dette Gilde var for ham en Kilde

til stadig Fornyelse, og han befandt sig særlig vel mellem »sine Knutter«, som han kaldte Gildesbrødrene. I Borgerforeningen var han en stadig Gæst og et fremragende Medlem, men han var ikke Formand i denne Forening, som der fejlagtigt staar en Del Steder, derimod var han Sekretær fra 1882—93 og derefter Næstformand til sin Død i 1901. I 1875 var Gustav Johannsen med til at oprette »Sparekassen for Flensborg By og Omegn«, og fra 1891 var han Formand og Direktør for Sparekassen. Naar dertil lægges, at han var Agent for forskellige Forsikringsselskaber, saa vil enhver forstaa, at han havde nok at gøre.

Danskheden i Flensborg følte sig stærkt draget af Gustav Johannsens Personlighed, han var elsket af sine Medborgere, som det er faa givet at naa frem til. Det bedste Bevis er den Modtagelse, som Flensborg beredte ham, da han i 1879 vendte tilbage fra et Fængselsophold i Magdeburg. I Hamborg mødte der 3 Udsendinge fra Flensborg for at byde ham velkommen tilbage, i Rendsborg sluttede 8 nye sig til, og paa Krydsstationen tæt ved Flensborg mødte 16 andre, saa da Toget rullede ind paa Flensborg Banegaard, var han omgivet af 27 Flensborgere. Hele Banegaarden var overfyldt af Mennesker, der hilste den kun 39-aarige Mand velkommen hjem. En Hæder, som ellers kun bliver 70-aarige til Del, fik han saaledes allerede som 40-aarig. Denne Modtagelse og Festen bagefter var Højdepunktet for Danskheden i Flensborg. Den store Fare kunde allerede skimtes i Byens rivende Udvikling. Denne Fest havde tillige en anden Betydning, idet Gustav Johannsens Navn nu blev kendt over hele Landsdelen.

I 1882 opgav han Redaktørvirksomheden og afstod Bladet til Redaktør J. Jessen. Under sin Redaktørvirksomhed blev Gustav Johannsen af de præjssiske Myndigheder 3 Gange idømt Frihedsstraffe, idet han i 1876 tilbragte 1

Maaned og i 1878 2 Maaneder i Fængselet i Glückstadt, og i 1879 3 Maaneders Fæstningsarrest i Magdeburg. Han delte altsaa paa dette Omraade fælles Skæbne med de øvrige Redaktører i Landsdelen.

I 1881—84 blev Gustav Johannsen valgt til Rigsdagsmand for 2. Kreds, Aabenraa—Flensborg, men ikke genvalgt ved Valget i 1884. Da J. P. Junggreen døde i 1886, blev Gustav Johannsen valgt til hans Efterfølger og dermed indvalgt som Rigsdagsmand for 1. Kreds, Haderslev—Sønderborg, og i 1888 blev han valgt til Landdagsmand for Haderslev Amt. Han blev genvalgt Gang paa Gang indtil sin Død. I Tiden efter 1886 kan der hos Gustav Johannsen spores en ny Indstilling over for Forholdene i Landsdelen. Det kommer stærkest til Udtryk i de bekendte Ord, som han under en Debat i Landdagen sagde til Amtsdommer Jürgensen i Husum:

»Hr. Jürgensen ist zwar in Nordschleswig geboren,
aber für Nordschleswig verloren.
Ich bin nicht in Nordschleswig geboren,
aber für Nordschleswig erkoren«.

Paa Dansk:

Hr. Jürgensen er nok født i Nordslesvig,
men tabt for Nordslesvig.
Jeg er ikke født i Nordslesvig,
men kaaret for Nordslesvig.

Deri havde Gustav Johannsen fuldstændig Ret, ja, han gik saa stærkt op i dette, at han Gang paa Gang sagde »Vi Nordslesvigere«. Det, der for mange vilde have været vanskeligt, var tilsyneladende let for Gustav Johannsen, da han altid gik op i enhver Ting med hele sin Sjæl. Ikke desmindre er det sørgeligt, at han skulde gøre alle disse Tilbagetog fra Egnen omkring Dannevirke og til Landet nord for Flensborg. Der er næsten noget symbolsk i det.

Som Politiker omtales han altid som den smidige og forsigtige Mand. Hans Taler i Rigsdag og Landdag fortæller os ikke saa overdreven meget om hans Gerning dernede. Han holdt glimrende og slagfærdige Taler, men de var mere bestemt for Vælgerne hjemme end for det Hus, han talte til. De forstod ham næppe. H. P. Hanssen har engang sagt, at før Køllerpolitiken var dette at tale nede i Berlin omtrent det samme som at tale ud af Vinduet (til Vælgerne), men efter Køller var der Mulighed for at faa Ørenlyd. Derfor er Gustav Johannsens største Bedrift i Berlin vel nok den, at han i samfulde 3 Dage fik Rigsdagen til at sysselsætte sig med Køllers Udvisninger. Denne Debat danner saa at sige Indledningen til en ny politisk Æra for Landsdelen. Betingelsen for at gennemføre denne Debat skyldes selvfølgelig Gustav Johannsens store Popularitet og den Vennekreds, som han tilhørte. Han var som Politiker saa afgjort Samværrets Mand, der forstod at udnytte Samtalerne ved Stambordene, hvor der ogsaa var Mulighed for ham til at indhente de nødvendige Oplysninger om Stillingen inden for Partiet. Den ensomme Vagt i Berlin kunde være streng, og det har han sikkert ofte følt. Atter her mindes jeg Udtalelser fra H. P. Hanssen, der gaar i samme Retning. Det, der især gjorde Gustav Johannsen saa yndet, var hans Slagfærdighed, den forlod ham aldrig. Socialdemokraten Molkenbuhr, hans gode Ven, har fortalt følgende kostelige Historie: »En Dag kom jeg ind paa Rigsdagen og saa, at Gustav Johannsen var nikket ind i den store polstrede Hjørnesofa. Jeg gik hen til ham, slog ham over Armen og sagde mildt bebrejdende: »Men Hr. Johannsen!! Hvad er det dog, De tager Dem for?« Da slog han Øjnene op og sagde: »Jeg holder Partimøde, kære Ven, forstyr mig ikke!«. Skal Gustav Johannsens Arbejde i Parlamenterne i Berlin gøres op, saa maa det vistnok siges, at

egentlig positive Resultater foreligger ikke, men hvormeget han har formaaet at mildne de forskellige Anordninger, unddrager sig ganske vist enhver Kontrol.

Der er en anden Side af Gustav Johannsens Virksomhed, som der i Reglen ikke tales meget om, men som, naar alt kommer til alt, nok er den betydeligste. Det er hans Indsats herhjemme i Landsdelen. Som Redaktør fulgte han nøje med i alt det, der foregik hos andre undertrykte Folkeslag, og her fæstnede hans Opmærksomhed sig ved den Betydning, der blev tillagt Læsning. Dette har ikke været fremmed for ham, da han i Barndomshjemmet har stiftet Bekendtskab med Bogsamlingernes Værdi. Som ung Lærer i Langballe var han selv Leder af en Bogsamling, og da han kom til Flensborg, havde han Forbindelse med den »Comite«, der i Tiden mellem Krigene forsynede hele Sønderjylland med Bøger. Tanken om Bogsamlingerne har stadig sysselsat ham, og den, der vil gøre sig den Ulejlighed at læse de ældre Aargange af »Flensborg Avis«, altsaa før 1880, vil gentagne Gange støde paa Opfordring til at danne Læseselskaber eller smaa Biblioteker. Gustav Johannsen har drøftet Sagen med Vennen C. F. Monrad, og de to er blevet enige om at henvende sig til J. P. Junggreen i Aabenraa. Resultatet af denne Forhandling blev Oprettelsen af »Foreningen til det danske Sprogs Bevarelse i Nord-slesvig«. Der har været en Del Strid om, hvem der er den egentlige Ophavsmand til denne Forenings Dannelse. H. P. Hanssen har gentagne Gange over for mig hævdet, at Ideen var Gustav Johannsens. Gustav Johannsen havde ofte sagt til ham, at Æren for, at denne Forening blev dannet, var hans, og ingen skulde tage denne Ære fra ham. Der er saaledes god Grund til at mindes Gustav Johannsens Indsats paa dette Omraade nu, da Sprogforeningen kan fejre sin 60-Aars Dag. Han var Medlem af Foreningens

Bestyrelse fra 1889 til 1901. Naar Gustav Johannsen ikke blev valgt ind i Sprogforeningens Bestyrelse i 1880, saa skyldtes det, at han selv foreslog, at Overlærer C. F. Monrad blev Flensborgs Repræsentant i den nye Forening. Det var da ogsaa Overlærer Monrad, der trak det store Læs i de første Aar af Foreningens Liv.

Vælgerforeningens Oprettelse i 1888 var han ligeledes virksom for. Ideen var vel nok H. P. Hanssens, men den vilde have været uigennemførlig, hvis ikke Gustav Johannsen havde staaet som en varm Talsmand for det. Derimod svigtede han ved Skoleforeningens Oprettelse i 1892. Ved det stiftende Møde i Skærbæk udeblev han til Trods for, at han havde givet sit Tilsagn om at komme til Stede. H. P. Hanssen har fortalt mig, at dette var sket under Indflydelse af Redaktør Jessen.

Gustav Johannsen var ikke nogen stor Skribent, det kan enhver overbevise sig om ved at læse hans Oversigter i de første Aargange af »Sønderjydske Aarbøger«. Disse Oversigter er ikke dybtgaaende, og hans Stil er ikke fængslende. Der tages meget lidt Hensyn til økonomiske og sociale Forhold, desuden skæmmes de af alt for mange Citater og Enkeltheder. Hvis Arbejdet i Landsdelen skulde bedømmes udfra disse Oversigter, bliver Resultatet magert. Men der var maaske heller ikke saa overdreven meget at skrive om, og enhver Læser vil faa Følelsen af, at der ikke er noget særligt Fodslag i Rækkerne. Gustav Johannsen føler det selv, og derfor er hans Omtale af de politiske Møder, som han holdt rundt om i Landsdelen, det mest oplivende Moment.

Rent sprogligt er Afhandlingerne i »Sønderjydske Aarbøger« et Fund, da de røber meget om Manden, der skrev dem. Der er ingen Germanismer, og der er heller ingen fejlagtige Ordstillinger, og dog savnes der Liv eller Kolorit,

som man siger. Han elsker og kæler for Begrebet Nordslesvig, kun enkelte Gange skriver han Sønderjylland. Nordslesvig er for ham et ganske bevidst Modsætningsbegreb til Sydslesvig. Forøvrigt nævner Gustav Johannsen ikke Sydslesvig i disse Afhandlinger. Det er maaske, fordi Tanken om Hjemstavnen smerter ham for dybt.

Det ligger nær at spørge, om disse Afhandlinger og hans andre skriftlige Efterladenskaber røber noget om hans Kendskab til dansk Litteratur. Det eneste, det er til at blive klar over, er, at han har haft Kendskab til danske og nordiske Sange, men der spores ingen Paavirkning fra danske Prosaforfattere. Meget taler for, at hans Kendskab til dansk Litteratur har været ringe. Det, der har grebet hans Sind, er Sagn og Viser. Han var et lyrisk grebet Gemyt, der har følt sig forankret i det overleverede og det mundtlige. Der er slet ingen Tvivl om, at dette har betydet langt mere for ham, end hvad han har læst.

Det er ikke som Skribent, at Gustav Johannsen vil blive mindet, men det er som den store Taler. H. P. Hanssen skriver om Gustav Johannsen, at naar han sad paa sin Plads i Rigsdagen eller Landdagen, samledes der altid en udvalgt Kreds af Kolleger om ham, og »ved saadanne Lejligheder var Gustav Johannsen rigtig i sit Es. Med et ramrende Citat af Heine, et fyndigt politisk Ordsprog eller en lille gemytlig Historie forstod han som ingen anden at hænge Bjælden paa Katten eller kendetegne Øjeblikkets politiske Situation«. Der findes Referater af hans Taler i Rigsdag og Landdag. De røber Slagfærdighed og reelle Kendsgerninger, men det er ikke dette, der røber ham som den Taler, der kunde rive Forsamlingen med sig. Han skulde ses paa en Talerstol herhjemme, og han skulde høres. Alle hans Taler var improviserede, saa der findes kun Referater og ingen Manuskripter. Han har været umulig at refe-

rere, da han gav efter for alle mulige Indskydelser og derfor aldrig var klar over, hvor han vilde ende. Men Folk, der har hørt ham, har kun Lovord tilovers, og de er alle dybt grebet af det, han har sagt.

De, der har kendt Gustav Johannsen, omtaler altid det personlige og fremhæver særligt hans joviale og elskelige Væsen. Datteren Forfatterinden Martha Ottosen skildrer ham som en Mand, der forstod at holde Fest. Han kunde glæde sig ved et festdækket Bord og følte sig særlig vel og oprømt i Venners Kreds. Det Billede, som hun giver af den aarlige Fødselsdagsfest i Hjemmet paa »Margrethesminde«, tilhører den Slags, der kan læses Gang paa Gang uden at blegne. Gustav Johannsen og hans Vennekreds er saa levende skildret, at det næsten føles, som en selv sad med til Bords. Ved en saadan Fest er det ikke dybe og alvorlige Ting, der tales om, det er Livsglæden, der nydes i fulde Drag. Ved disse og andre lignende Fester har Gustav Johannsen følt sig som en af de gamle Høvdinge, der sad med gode Kampfæller i et muntert Lag. Hans Vid har faaet Lejlighed til at spille, og Latteren, der er saare vederkvægende, har virket befriende for dem alle.

Der gaar igennem alle Gustav Johannsens Taler og Afhandlinger en rød Traad, og det er hans Omtale af Sproget. Han kan her bruge Sprogets mildeste og skarpeste Udtryk, naar det gælder at værne om det danske Sprog. Det er sikkert under Indtryk af Faderens stærke Udtalelser, at Datteren Alexandra Johannsen har skrevet følgende Ord om Skoleloven af 1814: »Alt dette i og for sig glædelige havde for Angels Vedkommende dog ogsaa en anden Betydning, idet det blev det første Skridt til en virkelig Fortyskning. Endnu var der rigtignok langt igen, men saasomt som det blev almindeligt, at Folk kunde læse, uden at det voldte dem større Vanskeligheder, og dette kun paa Tysk og uden no-

gensomhelst Adgang til dansk Læsning, var Begyndelsen gjort, thi nu var Forbindelsen syd paa aaben og nord paa afskaaret«. Det er næsten som at høre Gustav Johannsen gennem disse Ord, dybe og alvorlige, som de er, og al Eftertanke værd den Dag i Dag.

Det er heller ikke saa underligt, at Gustav Johannsen talte saa meget om Sproget. Han havde oplevet saa meget paa dette Felt. Han havde derhjemme i Vennekredsen i Sylvested set, at en Danskhed uden sproglige Forbindelser ikke er meget værd. Han havde oplevet det samme i Angel, hvor saa at sige de sidste danske Stemmer var ved at forsvinde, inden han døde. Han oplevede det daglig i den kære By, hvor Slægt efter Slægt gik tabt for Danskheden, fordi Sprogets Baand var bristet og Overgangen til det fremmede saare let. Hertil kommer maaske endnu dette, at han i sit Hjertes inderste Dyb har følt, hvor vanskeligt det hele var for ham selv, hvor let det plattyske Sprog laa for hans Tunge, og hvilke stærke Kræfter, der ligger gemt i Sprogets dybe Mystik. Ved den sidste Generalforsamling i Sprogforeningen, som han var med til, sagde han disse betegnende Ord: »Vi havde et Formaal, som vi kunde være bekendt, vi, som dengang ved Foreningens Dannelse sluttede os sammen og følte, at et Folks første og sidste Eje er dets Sprog, med det lever og dør vi, og vi vilde ikke dø, og det vil vi ikke endnu«. Disse Ord og lignende kan godt gælde for hans aandelige Testamente til hele det danske Folk. Hans Liv var i Harmoni med det bedste, som vort Sprog og vor Kultur har skabt.

Gustav Johannsen døde d. 25. Oktober 1901. Hans Grav er paa den nye Kirkegaard ved Møllevej i Flensborg. I 1906 blev der rejst en Mindesten paa hans Grav.

Træk af Skamlingsbankens Historie

Af Aug. F. Schmidt.

Da Indlandsisen under den sidste Istid for o. 13—14,000 Ar siden trak sig tilbage fra Jylland, bevirkede den stadige Tilførsel af Is gennem Østersødalene, at Isranden i Sønderjylland forblev temmelig stationær. Mellem Kolding—Haderslev Landevej og Lille Bælt er Israndens Beliggenhed i en kortere Tid rimeligvis angivet ved en Lavning, hvorigennem Solkær Å løber fra Damkær Gård til Agtrup. Noget østligere kan der dog påvises en langt smukkere, men ganske vist meget kort Israndslinje, nemlig Skamlingsbankens 113 Meter høje hvallignende Ryg. Med en Længde af et Par Kilometer og Retning mellem Nord—Syd og Nordøst—Sydsydvest hæver dette prægtige Bakkeparti sig højt over Omgivelserne og minder om en uhyre Hval. Mod Vest står Bakkeranden renest, og Hældningen er størst. Mod Øst er den egentlige Bakkeryg ikke så skarpt afgrænset; mellem den og Lille Bælt findes et uregelmæssigt og meget bakket Terræn, hvis Højde lidt efter lidt aftager ned mod Stranden. Vest for selve den høje Ryg findes der mod Nord en lavere Ryg, der strækker sig hen mod Binderup By, og hvis Vestskrænt også er temmelig stejl.

Såvel denne Ryg som den egentlige Skamlingsbanke består af Sand og Grus, der optræder såvel med meget regelmæssig som med forstyrret Lagdeling. Over en Del af den højeste Ryg ligger der en tynd Kappe af Moræneler, og i det stærkt bølgede og bakkede Terræn Øst derfor spiller Moræneler Hovedrollen.

I Egne med Israndslinjer, dannede for ufatteligt længe siden, har vi nogle af Danmarks smukkeste Landskabsformer. Det gælder da også i udsøgt Grad for Skamlingsbanken og dens Omegn. Fra Bankens Top har man en af vort Lands største og prægtigste Udsigter. Gennem Kikkert kan man i Syd skimte Ærøs Nordspids med Skjoldnæs Fyr. Endvidere kan i klart Vejr øjnes Als, Knivsbjerg, Ribe Domkirke og i Nordøst Samsø. Utallige Mennesker fra Danmark og fremmede Lande har været betaget af Udsynet fra Høj-skamling. Fra en Kant, hvor man egentlig ikke skulde have ventet en Naturskildring af Skamlingsbankeudsigten, har vi skønne Ord til den østjydske Bakkes Pris, i et Brev, som den tyske Generalfeltmarskal **H e l m u t h v o n M o l t k e** i Juli 1864 skrev til sin Hustru. Som Generalstabschef for den tyske Hær fik Moltke Lejlighed til at besøge Skamling på en Tur op i Jylland. Bagefter skriver han disse Linjer om sit Indtryk fra dette Besøg:

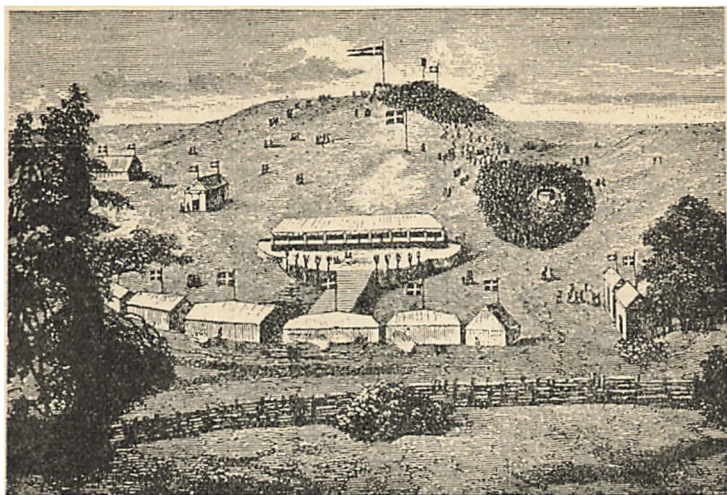
— — — »Endskønt Udsigten var hyllet i mørke Skyer, var Panoramaet fra denne 360 Fod høje, runde Top virkelig af en overraskende Skonhed, og jeg tilgiver den Dansker, der sammenligner Udsynet her med den ved Neapel. Fyn, Als og alle de små Øer i Bæltet, det skovklædte Forbjerg hinsides ved Wedelsborg og de skyggefulde Småskove på den nærmeste Strandbred gav et pragtfuldt Maleri. Men også til Landsiden er her kosteligt, fuldt af grønne, bølgende Marker, smukke Bøndergårde og enkelte Kirketårne, der rager op over Skovgrupperne. Haderslev Amt er værdifuldt, nok værd at kives om. Det er vel den Lap, der for Danmark i Wien vil blive revet pjaltet, som Erstatning for Lauenborg og Krigsomkostningerne.

Det er ganske interessant at erfare, at den tyske General, et af de største Feltherretalenter, der har eksisteret, har haft Stunder til at skrive følelsesfulde Linjer om vor lille Højde ved Grønninghoved; Moltke havde dog ellers set meget rundt i den store Verden, inden han i Sommeren 1864 kom op gennem Sønderjylland. Slutningen af hans Brev kom jo til at passe, idet Haderslev Amt blev delt til Fordel for Danmark, så vi beholdt de otte Sogne med Skamlingsbanken, der iøvrigt før vor sidste slesvigske Krig havde nået sin største Berømmelse.

*

Sidst på Året 1842 fandt der i Stændersalen i Rendsborg skarpe Sammenstød Sted mellem de danske og tysk-sindede Deputerede. De tre danske Udsendinge til Stændersalen, Peter Hiort-Lorenzen, Nis Lorenzen og H. Posselt, demonstrerede ved at tale på Dansk. Herimod rejste sig en Storm af Forbitrelse fra deres nationale Modstandere, der betragtede Dansk i Stændersalen som en Fornærmelse. De sønderjydske Bønder vilde i Anledning af deres Repræsentanters patriotiske Færd takke dem ved en Festlighed. Denne blev holdt i Sommersted Kro 21. Februar 1843. Ved dette første nationale Møde i Sønderjylland meddelte Møller Hans Iver Staal fra Tårning Mølle ved Christiansfeld, at nogle fædrelandssindede Mænd havde besluttet hvert År at højtideligholde den 14. Maj til Minde om det kongelige Reskript af 14. Maj 1840, hvorved Dansk indførtes i alle offentlige Forhold, så langt som det var Kirke- og Skolesprog. Som et passende Forsamlingssted for en sådan Fest havde man udset den højeste Pynt af Skamlingsbanken, hvor der til Festplads var sikret syv Tønder Land, som hørte til Skamlinggård i Vejstrup Sogn. Købesummen 440 Daler Kurant (3: 1408 Kr.) blev

rejst ved Aktietegning, og 13. Maj 1844 blev Love for Skamlingsbankeselskabet vedtagne i Vejstrup Kro.

Skamlingsbankefesten 1843

Den første Sprogfest på Skamlingsbanke afholdtes 18. Maj 1843. Det blev et Folkemøde, hvortil man da aldrig havde set Mage. Der var mødt 6000 Mennesker. Festen begyndte ved Solopgang, da man hejsede Dannebrog, et kæmpemæssigt Splitflag*), 12 Alen langt og 6 Alen bredt. Det hilstes med Kanonsalut og en firstemmig Hymne til Skaberens Pris. Kl. 11 indviedes Bjerget til sin folkelige Bestemmelse, og Laurids Skau var den første Taler. Om denne Tale og Festen i sin Helhed er os overleveret et interessant Brev, skrevet af Herredsfoged J. P. With

*) Da man senere erfarede, at Splitflaget var ulovligt, forandredes Flaget 1855 til almindeligt Flag; men i 1891 fik Banken Lov til at føre Splitflag.

(Bjerger og Hatting Herred) den 20. Maj 1843 til Etatsråd
A. E. M. T a n g til Nørre Vosborg. Heri hedder det:

»Denne Fest var særdeles vel anrettet og gik særdeles behageligt, naar undtages, at det blæste og støvede stærkt Man har en umaadelig vid Udsigt fra Skamlingsbanke Om Morgenen Kl. 4 blev 27 Kanonskud løsnat og Dannebrog hejst samt en dertil forfattet Sang afsunget. Kl. 11 blev Bakken indviet med en Tale, holdt af Laurs Schou, en ung Bonde fra Sommersted. Denne Tale var udmærket god. Kl. 12 ankom Kammerraad Drewsen fra København med Sølvhornet. Han holdt en Tale for Lorentzen og overrakte ham Hornet i Danmarks Navn. Siden holdt en Skolelærer Kloster en lang Tale om Dannebrog, som begyndte med Syndfloden og Mosebog og gik lige til Dato; men jeg som de fleste kunde ikke holde ud at høre Enden, hvorfor vi gik vor Vej. Der var Overflødighed af Beværtningstelte. Kl. 12 spistes der næsten overalt. Drewsen og Lorentzen og jeg var indbudt af Komiteen, og vi sad sammen. Ved Bordet drak vi tro Undersaatter Kongens Skaal først, saa Kronprinsens, saa Lorentzens, derefter udbragte han en Skaal for Hornets Givere og en for Drewsen og en for mig. Ved at takke for Skaalen tog jeg Anledning til at sige nogle Ord paa Nørrejyllands Vegne til Sønderjyderne, og hvorved jeg bevidnede disse vor Hengivenhed og opmuntrede til at slutte os sammen. Siden gik Hornet rundt. Om Eftermiddagen splittedes vi ad omkring paa Bakken og i Teltene — nogle Steder dansede man, andre Steder blev nationale Sange sungne. Der var jeg med og maatte af og til med en Flok Bønder ind i et Telt og drikke Champagne. Jeg benyttede Lejligheden til at præke om vor Nationalbanks gode og faste Indretning, om Skadeligheden for Slesvig i at blive indlemmet i det tyske Forbund og den tyske Toldforening, og især om det nys oprettede Selskab om at forskaffe en Kapital, stor nok til deraf at lønne en Professor i Kjøbenhavn i den slesvigske Ret og til at oprette et dansk Seminarium i Slesvig og en dansk lærd Skole. Da det var blevet mørkt, afbrændtes et Baal og Stigraketter gik tilvejs. Kl. 10 tog jeg og mange flere bort, men det skal have vedblevet til Kl. 3. Entreen kostede 3 lsk. og Kvitteringen for Indskuddet var et rødt og hvidt Baand, som man fæstede paa Kjolen. Der blev solgt Baand for 1000 Mk. lybsk, altsaa har over

4000 Mennesker været samlede. Ikke en eneste af Egnens Embedsmænd, ingen Politibetjente var tilstede, der forefaldt ikke den mindste Orden. Alt var Liv og Munterhed. Norden for Bakken var en Gyngel indrettet til Karruselridt, og paa den anden Side ud mod Havet var Skiveskydning.«

I Herredsfoged Withs fortrinlige Festschildring omtaler han lidt spydigt Andreas Kr. Kloster, der var Lærer i Sommersted. Denne dygtige Skolemands Tale har P. Skau karakteriseret med helt andre Ord, idet han nævner, at Kloster »i sin Tale fortalte Dannebrog's Historie fra de gamle Tider indtil Nutiden og fængslede den forsamlede Mængde ved sit beaandede Foredrag.«

Under Omtalen af det første Skamlingsbankemøde må det ikke glemmes, at ved dette blev for første Gang sunget Grundtvigs Sang: »Moders Navn er en himmelsk Lyd«, der siden da har haft en Plads nær det danske Folks Hjerte. Grundtvig havde digtet denne Hymne til Modersmålets Pris, efter at han i 1837 var blevet løst af Censurvangen. Hans Glæde herover bryder ud i Lovprisning af Modersmålet, i Vers af en særegen stemningsfuld Skønhed. Digtets Højdepunkt findes i det dyrebare, billedskønne og højt beundrede Vers:

Modersmaal er det Rosenbaand,
som store og smaa omslynger;
i det lever kun Fædres Aand,
og deri kun Hjertet gynger.«

Disse Ord er rene og fine som Duggens Perler på Rosenbladene i de danske Sommermorgener. Og således er det med hvert Vers i dette på sin Vis bedste Digt, vi besidder om Modersmålet, det Sprog, der er vort og var vore Fædres i de løbende Tider. Det er dette Bånd, der binder os sammen på ubrydelig Måde, det Rosenbånd, der er stærkt som vore fælles Minder, og som knytter os sammen

til et Folk, til en Nation, der i Sorg og Glæde finder Husværelse og Trøst i Digterens kongelige Ord om vort Sprog. Til hver en Tid og over enhver Statsgrænse har Modersmålets Rosenbånd omslynget os, lifligt og kært, i det finder vi Udtryk for alt det bedste, vi ved af at sige.

En bedre Sang-Indledning til Skamlingsbankens nationale Historie end Grundtvigs Digt kan man ikke tænke sig. Og når vi overvejer Skamlingsbankefesternes nationale Betydning, må vi aldrig glemme, at vor største Sang- og Salmedigter gav disse Fester deres Indvielse ved, at hans Digt til vort Modersmåls Pris blev sunget på Højskamling, — og senere rundt om i vort Land, når Folk samledes i »den grønne Lund, hvor Fuglene de sjunge«.

Den anden og største Sprogfest blev holdt på Skamling den 4. Juli 1844. Forud for denne Fest var indtrådt den Begivenhed, at Kongen i sin Vaklen gik med til Patentet af 29. Marts 1844, hvorved Sprogstriden i Stændersalen afgjordes således, at kun de Mænd, der ikke kunde Tysk, skulde have Lov til at tale Dansk i Stændersalen. Derfor blev Festen i 1844 et Protestmøde, hvor Modersmålets Sag indankedes for hele Norden. Deltagerantallet opgives til 12,000, en efter Tidsforholdene uhyre Forsamling. Stævnet var heldags og havde efter Himmelbjærgfesternes Mønster (som Mødet Året forud) et broget Program. Man begyndte om Morgenen med Kanonsalut og endte med Dans om Aftenen. Men det var de talrige Taler og Foredrag, der gav Festerne Præg. Hver af de to første Fester har sit ganske bestemte Ansigt. Af Festen i 1844 findes et ofte gengivet Billede, der viser, hvorledes det har set ud på Højskamling på Amerikas Frihedsdag 1844. På denne Dag talte her flere af Danmarks mest kendte Mænd. Laurids Skau talte varmt om Modersmålets Hellighed og Ret. Til denne Tale, der vakte stor Bevægelse i den mægtige Folkeskare, henty-

der Carl Ploug i et Digt, hvor han synger om den Bonde, der taler:

»— — — fra Sønderjyllands Høj,
Tusinder lytted' og stirred',
som funklende Stjernesked Tankerne fløj,
som Sværdehug Ordene klirred'«

Derefter trådte Grundtvig frem og fængslede i mer end en Time sine Tusinder af Tilhørere ved en Tale, som strømmede fra hans Hjærte med inderlig Alvor og Varme og sprudlede over hans Læber med Liv og Lune. Det var et af de højtideligste og lykkeligste Øjeblikke i hans lange Liv, da han stod der og talte til så stort og godt et Udvalg af det danske Folk. Den Ånd, der nu kom over ham, gav hans Ord en Livskraft, som virkede forunderligt på ham selv og hans Tilhørere ved dette festlige Møde. »Aldrig« — skrev han senere — »har jeg haft saa mange opmærksomme Tilhørere, og aldrig har jeg fundet det lydelige, det fuglevingede Ord saa let, saa flydende, saa kækt, saa forvovent og saa lykkeligt paa mine Læber som mellem Skanlingsbankerne«. — Efter Grundtvig talte P. H i o r t - L o r e n z e n om Amerikas Frihedsdag, og fremstillede den fri Forfatning som det Middel, der kraftigst vilde bidrage til at sikre Folkets naturlige og borgerlige Rettigheder. — Derefter fik O r l a L e h m a n n Ordet og holdt med glimrende Veltalenhed et stærkt bevæget Foredrag, som vakte almindelig Begejstring. Han tilsagde Slesvigerne Fostbroderskab i Liv og i Død. Så talte Professor C h r i s t i a n P a u l s e n, Skolebestyrer K r a i b e r g, Århus, C a r l P l o u g, Lærer K l o s t e r og M e i r A r o n G o l d s c h m i d t, der gjorde stærkt Indtryk ved som Jøde at bekende sin varme Kærlighed til Danmark og ved at tilbyde sin Hjælp i den åndelige Nationalitetskamp. Endvidere blev der talt af Gårdejer H. P.

Lund fra Kelstrup, af Frederik Barfod og af Adjunkt Nis Hansen, Århus.

Skamlingsbankefesten 1844 fik historisk Betydning for Danskhedens Sag. Den slog fast for alles Øjne, hvad der var Folkets Vilje, enten så Kongen og Regeringen vilde føje sig derefter eller ej. Et Vidnesbyrd om Festens Betydning for den jævne Befolkning findes i nogle Optegnelser af Niels Jokum Termansen fra Gammelby ved Vejen. Den da 20-årige Bondekarl var gået de 6 Mil fra sit Hjem til Skamling for at deltage i det store Møde. Hvad han oplevede her, gjorde det dybeste Indtryk på den begavede og stærkt modtagelige unge Mand. Navnlig greb Grundtvigs Tale ham:

....» Ikke et Øjeblik vendte jeg Øjet og Tanken fra ham under det fem Kvarter lange Foredrag, og jeg synes endnu [1871], jeg ser og hører Danebrog vifte over hans Hoved i den friske Vestenvind. Hver en Streng i mit Indre gav Genlyd, og jeg glemte næppe et Ord. I lange Tider efter gentog jeg dem for mig selv i mine stille Arbejdstimer, som de forfriskede, oplevede og berigede. Der var for mit Vedkommende — men vist for mange flere — fuld Sandhed i, hvad han sang Dagen efter:

Ordet lød som Tordenbrag
Rulled over Skoven,
Ramte og som Tordenslag,
Kasted Glans paa Voven.

»Det er den mærkeligste Dag i mit Liv«, udbrod jeg, da den var til Ende, og endnu staar den for mig i Mindets Glans som een af de mærkeligste og indholdsrigeste, jeg har oplevet. Aldrig før var Ordets Magt bleven mig saa klar, aldrig før var den fædrelandske Luftning strømmet saa hjertemild og med saa friskt et Aandepust over mit Indre. Den alvorlige, tit saa tungsindige Stemning, som laa over mit enlige Ungdomsliv, var bluset op til Mod og Levelyst. Nu var det værd at leve; thi nu var der noget at leve for. Og skønt jeg ikke tænkte mig selv som virksom Deltager i det store Folkelivsarbejde, saa blot at være

Vidne dertil — det var en Glæde og Lykke! Denne store Folkeskare, disse vingede Ord og livfulde Sange, det havde jeg hidtil kun hørt om, nu havde jeg selv hørt og set det — hvad varslede ikke det for Fremtiden!«

Disse skønne og varmtføjte Ord er ganske vist udtalt af en af de bedste Tilhørere ved Skamlingsbankefesten 1844, men der har dog sikkert været flere end Termansen, som på den Dag oplevede, at deres indre Trang til Lys og Frihed mødtes med et forløsende Ord, der fremmede deres personlige Udvikling og samlede dem til fælles Arbejde for Fædrelandets Sag. —

Ved den tredje Skamlingsbankefest 18. Juli 1845 var der mødt 8000 Mennesker, deraf en Del fra Sverige og Norge. Her blev talt af Laurids Skaug, St. St. Blicher, Fr. Barfod, Carl Ploug og flere. Navnlig glæder man sig over, at Steen Blicher kom til at tale ved en Fest på Skamling. Det var ham, der i 1839 første Gang samlede Folk til Møde på Himmelbjærg og derved indledede en af de skønneste folkelige Bevægelser i Danmark. Han havde i 1845 stor Modgang med sine Himmelbjærgmøder, så det har været en stor Opmuntring for den hærgede Præst og store Digter at komme til at føre Ordet på Skamlingsbanken.

Forud for den følgende Fest gik det kgl. åbne Brev af 8. Juli 1846, der fuldt hævdede Danmarks Ret til Slesvig. Ved Skamlingsbankefesten 3. August 1846 var Laurids Skaugs Tale derfor præget af glad Forventning, og han tænkte sig endog engang rejst en Støtte for Christian VIII på Banken. Endvidere talte Carl Ploug, hvis Tale behandledes af Censuren som sædvanlig. — Også ved Festen 28. Juni 1847 kunde Laurids Skaug tolke sin Glæde, denne Gang over et dansk Skolelærer-seminarium og over, at det tyske Gymnasium i Haderslev

nu skulde omdannes til et dansk. Efter ham talte Forstander F r. H e l w e g fra R ø d d i n g H ø j s k o l e og Eleverne derfra sang. Festen var næsten lige så stærkt besøgt som i 1844.

Dermed standsede S p r o g festerne på Skamling. Kri-gen afbrød alt. I Halvtredserne afholdtes imidlertid en Række F o l k e fester, den første 1851, den sidste 1859, men Besøget blev mindre; thi Festerne havde ikke længere den store Betydning.

*

Møller Staal.

Allerede i 1845 på en Efterårs-Generalforsamling havde Møller H. J. S t a a l foreslået, at hver af Selskabets Medlemmer skulde skænke en Sten, og at der af disse Sten

skulde rejses en Granitstøje på Skamlings højeste Punkt. Denne Gang blev Forslaget dog henlagt. Det var først i 1860, da O r l a L e h m a n n, der da var Amtmand over Vejle Amt, trådte til, at Sagen gennemførtes ved, at det Overskud, der blev ved Indsamlingen til Isted-Løven og Monumentet for General Bülow i Fredericia, blev anvendt til Mindestøtten på Skamlingsbanken. Lehmann foreslog, at Mindet skulde rejses for den danske Sags borgerlige Forkæmpere i Slesvig. »En Granitobelisk paa Bankens højeste Tinde vil langt ind over Slesvig, Nordjylland, Fyn og det omliggende Hav betegne det Sted, hvor den dansk-slesvigske Sags Vugge stod, og den vil til de fjerneste Tider bevare Mindet om de Mænd, som har fredet om dens Barndom og virket for dens Fremvækst«. Skamlingsbankeselskabet gav glad sit Samtykke til Tanken. Der nedsattes et Udvalg (O r l a L e h m a n n og Professorerne C. F. A l l e n og H. N. C l a u s e n) til at udpege de Navne, der skulde stå på Støtten. Efter mange Forhandlinger blev udvalgt 18 Navne, som nu kan læses på S k a m l i n g s b a n k e s t ø t t e n.

. Vi må høre lidt om dennes Skæbne, inden vi går videre. Støtten består af 25 Sten, leverede af Stenbrugsejer Kulgreens Enke i Uddevalla i Sverige. Tegningen til den er givet af Arkitekten F. M e l d a h l. Et lille Skib fra Strømstad bragte i Eftersommeren 1863 Stenene til Kolding. Det var S i m o n P. R a b e n, Vonsild, der ordnede den ret vanskelige Transport af de 25 store Blokke fra Kolding Havn ud til Banken. Transporten fandt Sted på Blok-vogne ved Hjælp af 104 Par Forspandsheste, der var stillet til gratis Rådighed af Egnens Bønder. Den 10. Oktober var den sidste Sten bragt op på Toppen, og den flensborgske Stenhugger K l e w i n g og hans Folk kunde nu begynde

Rejsningen af den 16 Meter høje Støtte og indhugge Navnene på den.

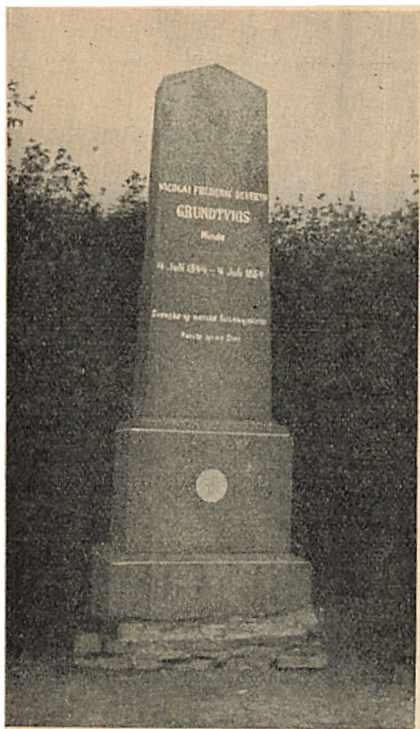
Således rejst i Oktober 1863 stod Støtten kun i 5 Månedes. Under den tyske Besættelse i 1864 blev på Tilskyn- delse af Hjemmetyskere Obelirken sprængt i Luften den 21. Marts af preussiske Soldater. Den 20. Marts havde General Wrangel med sin Stab foretaget en Ridetur fra Hovedkvar- teret i Kolding til Skamling, og ved denne Lejlighed er Be- slutningen om Støttens Ødelæggelse muligvis endelig ta- get. Ved Sprængningen blev først anvendt en halv Tønde Krudt, som en Afdeling Ingeniørsoldater lagde ind under Støtten. Men den stod godt fast på Toppens solide Mergel- bund. Da det første Ødelæggelsesforsøg var fogæves, tvang Tyskerne om Eftermiddagen Stenhugger J e n s K y s t e r fra Sønder Bjært til at bore Huller med sit Stenbor i Støttens Granitfundament. Inde i Minegangen anbragtes nu en hel Tønde Krudt, og så lykkedes det endelig med et frygteligt Brag at få Støtten væltet. Ved Eksplosionen ry- stede Jorden, og alle Vinduerne på Skamlinggård sprang i Stykker. Ved Sprængningen løftede Støtten sig, og som en Bue faldt den således, at de øverste Sten ramte Jorden først. Stenene, der faldt i sydlig Retning og 43 Skridt fra deres Ståsted, dannede ved Nedslaget en Fure paa 1½ Alens Dybde i Jordsmonnet. Endnu ligger et Brudstykke, hvor det faldt den 21. Marts 1864. Det ses i Græsset Sydøst for den genrejste Støtte.

Den 16. April blev Stenene solgt ved offentlig Auktion efter tidligere averteret Bekendtgørelse. En tysk Advokat fra Christiansfeld var Auktionator. En Del dansksindede Mænd i Egnen agtede at købe Stenene. For at Tyskerne ikke skulde få Mistanke om, hvad der var på Færde, gik to Mænd, som Raben havde Aftale med om Erhvervelsen, om- kring og målte Stenene, som om de tænkte sig at anvende

dem til Trappesten og lignende. Auktionen begyndte Kl. 10 om Formiddagen. I Konditionerne, der blev oplæste, bestemtes, at alle Stenene skulde fjernes fra Banken inden fire Uger efter Auktionen, og Beløbene indbetales inden seks Uger til den tyske Herredsfoged i Haderslev. Denne Embedsmand ledede selv Auktionen, og de 25 Blokke solgtes nu til dansksindede Bønder i Eggen. Da Stykkerne skulde fjernes indenfor den angivne Tidsfrist, sløjfede man et Hegn og slæbte Stenene ind på Nabogrunden, hvor de henlå, indtil Støtten blev genrejst. I November 1865 meddelte Selskabets Bestyrelse Monument-Komitéen i København, at den havde foretaget en Indsamling blandt Medlemmerne, og at samtlige Sten nu var indløste for en Sum af 185 Rigsdaler, og for 900 Rdl. lykkedes det at få den dansksindede Stenhugger Klewing til at rejse Støtten påny. Den 27. Maj 1866 stod den igen på sin Plads, men med brudte Hjørner, der taler deres tydelige Sprog. Skamlingsbankestøtten er nu et af Danmarks Vartegn! Litteraturhistorikeren P e t e r H a n s e n har i en Sang: »I Arilds Tid, da end begravet«, der synes at være digtet på selve Skamling, i varmtføjte Ord hyldet Sønderjyderne i deres Kamp for Modersmålet, vort bedste Stridsværn. I Slægternes Kæde indtager de nationale Foregangsmænd den hæderfulde Plads, der giver dem Adkomst til at blive hyldet af Folkets Skjalde, således som også P. Hansen har gjort det:

»End taler Skamlingsbankens Støtte
om Kampens aldrig endte Tid,
om hvad vi led, og hvor vi blødte,
og om vort bedste Værn i Strid.
En Grænsevagt, som ikke segner
og giver fejgt sin Post til Pris.
En Kæmpeslæggt, som Ætten regner
fra Ebbesen paa Nørreris«.

I 1883 var der på Skamling et Stævne af nordiske Højskolefolk, og der fattedes da den Plan at rejse en Mindesten for Grundtvig her. Dette skete ved en privat Fest 4. Juli 1884, 40 Årsdagen efter Grundtvigs store Tale her-

Grundtvigs Mindesten

oppe. Stenen rejstes af svenske og norske Højskoler, og der blev sunget en Sang om Modersmålet som det Danvirke, der kan frelse Slesvigs Land. Til Afsløringsfesten blev Digteren Goldschmidt indbudt. Det lå nær at indbyde den nu aldrende Digter, der som ung havde holdt sin tændende Tale ved den berømteste af alle de gamle Fester på Skamling. Ludvig Schrøder på Askov skrev 26. Juni 1884 til Goldschmidt og indbød ham. Brevet traf Digteren ved Badet Kissingen, men først den 2. Juli om Eftermid-

dagen Kl. 4. Han satte sig straks ned og skrev til Schrøder:

»Indbydelsen glæder mig; men hvor den tillige gør ondt; thi jeg kan jo paa ingen Maade komme! Jeg tør knap vente, at disse Linjer ville naa Dem i rette Tid for at forklare min Tavshed og min Udeblivelse. Faar De dem, inden De tager af Sted, saa vil jeg inderlig ønske, at De oppe paa Banken kan et Øjeblik faa Tid til at sige hen for Dem selv: Her er et fraværende

Menneskes Sind til Stede af al Magt og velsigner Fortiden og Nutiden, Egnen og Folket! — Min Sindsbevægelse er saa stærk, at Haanden ryster, og jeg kun med Vanskelighed kan skrive tydelig. Gud velsigne Danmark og give det paany fri og glad Udsigt fra Skamlingsbanke.«

Et Livs Kampe lå for Goldschmidt mellem Mødet 1844 og 1884. Jeg tror næsten, man kommer til at holde lige så meget af hans Brev til Schrøder i 1884 som af hans Tale i 1844. —

Det var altid Festdage på Højskamling, når et Mindesmærke blev afsløret. På 50 Årsdagen for det første Skamlingsbankemøde, 18. Maj 1893, faldt Tæppet for Laurids Skaus Mindesten. Herpå står Grundtvigs prægtige Vers:

Laurids Skaus Mindesten

»Ordet lød som Tordenbrag,
rulled' over Skoven,
ramte og som Tordenslag,
kasted' Glans paa Voven,
tændte Baal i Kæmpefavn,
tændte Skamlingsbankens Bavn
med de klare Luer.«

Få År efter, 2. September 1898, rejstes en Mindesten for Stiftamtmand Th. J. Regenburg. Den fik sin Plads

på det Sted, hvor Bestyrelsen ved de første Skamlingsbankefester havde sit Telt. — 30. Juni 1899 afsløredes et Monument for Pastor M. Mørk-Hansen, Vonsild. — 14. Juli 1912 afsløredes et Mindesmærke for Christian Flor, og i 1921 fik Peder Skaug sit Monument heroppe.

Talerstolen paa Skamling.

Den meget ejendommelige Granit-Talerstol, hvortil Lorenz Frølich har givet Tegningen, indviedes St. Hansdag 1903. Indsamlingen til denne Talerstol skyldtes Præsten Johannes Clausen, Vonsild, hvis Navn er indhugget i en af dens Sten. Som Talerstolens Motto indhuggedes i en Sidesten disse Linjer af Grundtvig:

»O r d e t
Det er Guddoms-
Underværket,
Det er Folke-Kende-
Mærket.«

*

Indtil 1868 lå Banken ubeboet hen — på Festdage rejstes der Telte —, men det nævnte Ar opførtes den første Pavillon nær Stedets højeste Punkt. Da Folkefesterne

efterhånden krævede større Plads, end Pavillonen kunde byde, rejstes 1898 en stor Træbygning med en rummelig Mødesal. Pavillonen med Restauration har Skamlingsbanke-Selskabet for få År siden med store Bekostninger selv ombygget i Grundmur og med praktiske Forbedringer.

Den nye Pavillon paa Skamling.

Den store Mødesal har imidlertid i de forløbne over 40 År lidt så meget af Vind og Vejr, Fugt og Svamp, at det blev tvingende nødvendigt at erstatte den med en ny Bygning. Ved en Landsindsamling 1938-39 blev der tilvejebragt Midler hertil, og en smuk, solid ny Sal blev indviet i Sommeren 1940.

Ved mange Lejligheder også i dette Aarhundrede har Banken været usædvanlig stærkt besøgt. Da Bjornstjerne Bjørnson talte her 4. Juni (2. Pinsedag) 1906, var der mødt 15,000 Tilhørere. Den vældige Forsamling var i Fæststemning. Enkelte Grupper begyndte at synge, og Sangen bredte sig hurtigt ud over Folkeskarerne. Da

Bjørnson nærmede sig Talerstolen, rejste Folk sig og hilste ham med »Ja, vi elsker dette Landet«. Foredraget, han holdt, formede sig som en indtrængende Opfordring til de nordiske Riger og videre til de små Stater om at slutte sig sammen til Værn om fælles Interesser udadtil. Han sluttede »i Ærbødighed med en Tak til de Mænd, der har

Bjørnson taler paa Skamling.

arbejdet ifra dette Sted, for det er et Arbejde, der vil komme denne Tanke tilgode. Jeg har allerede mindet Dem om en, nemlig Grundtvig, som for mig er den største Skikkelse, Danmark har forstret, og den længstskuede. Det sandes nu i den Tanke, som jeg bærer frem, den var oprindelig hans«.

»Sjælden«, skrev Redaktør A. Lebeck i »Hejmdal« Dagen efter, »er det bleven sagt saa stærkt som i Bjørnsons Tale paa Skamling, i hvor høj Grad den preussiske Forfølgelse af Danskheden i Nordslesvig har skadet Tysklands Anseelse i Norden. Sjælden har man saa stærkt som ved denne Lejlighed følt, hvilke Hindringer det preussiske Re-

gimente i Nordslesvig har lagt i Vejen for et godt Samarbejde mellem det tyske og det nordiske Folk. Sjældent har man haft en stærkere og tryggere Følelse af, at Vejen til et godt Forhold mellem Norden og Syden ikke kan gaa uden om Nordslesvig, end da man laa foran Bjørnsons Talerstol paa Skamling, hørte hans Ord og saa Himlen hvælve sig høj og klar over hans prægtige Skikkelse, og i Baggrunden det blaa Bælt og det frodige danske Landskab.«

*

En Berømmelse af en særlig Art opnåede Skamlingsbanken omkring 1910—11. Som det vil erindres af adskillige, hørte man da en Vise sunget ved alle jævfolkkelige Lejligheder om Skamling. Lirekassemand foredrog den, på Grammofoner blev den benyttet, og enhver Malkepige frydede sig ved at synge den. Visen om Skamlingsbanken blev også trykt på Postkort, så den nåede en Udbredelse som en sangbar Almuevise i gamle Dage. Den omtalte Vise blev digtet i 1909 af den københavnske Poet Th. Berg, der har forårsaget et stort Antal Døgn- og Revyviser. Komponisten, der satte Melodi til Bergs Sang, hans største Sukces, hed P e t e r W ü r c k. I deres Sang fortælles om en Udvandrer — der angives selv at have skrevet Versene —, som i Amerika længes stærkt hjem efter sine Forældre og sin Barndomsegn ved Skamling. Det sentimentale Digt slutter med at udtrykke vemodig Længsel efter forlængst afdød ung Pige, som den syngende Udvandrer i sine unge Ar havde holdt af. For at opfriske gamle Minder skal her anføres første Vers af Th. Bergs nu med Rette glemte Vise om Skamling:

»Hist, hvor Kornet gyldent bølger sig for Vinden,
og hvor Bøgeskoven venligt titter frem,

hvor min Moder kyssed' Taarerne af Kinden,
ligger nu i Dag mit kære Barndomshjem.
Skønt det næsten er en Men'skealder siden,
jeg som 18-aarig Purk derhjemme stod,
har min Tanke dvælet ved det hele Tiden,
lige fra den Stund, da jeg mit Hjem forlod.
Fra det fjerne, hjem til Danmark, iler Tanken
med de lyse Minder om hver sorgløs Da',
jeg har tumlet mig i Leg paa Skamlingsbanken,
Skamlingsbanken, Barndomshjemmet langt herfra!«

En Sang af en anden Art er der endnu at omtale i Forbindelse med Skamling. Det hører til A s k o v H ø j s k o l e s Traditioner, at den hver Sommer foretager en Udflugt til Skamlingsbanken. Til en af disse Ture, den 8. Juli 1913, skrev M a r i u s K r i s t e n s e n en god Sang, der — som J a c o b A p p e l rigtigt har fremhævet — meget vel egner sig til at blive optaget i Højskolesangbogen. I Sangen hører vi om Stedets storladne Natur og om den rige Historie, der er knyttet hertil

Naturen taler højt til hvert et Øje,
som aabent ser sig om fra Rand til Rand,
de lyse Skove og de nøgne Høje,
det lange Strædes dybblaa, klare Vand,
det vide Syn, man har til alle Sider,
Hejlsmindes blege Stribe imod Syd
og Skuderne, som gennem Bæltet glider,
og Blomsters Duft og Fuglesangens Lyd.

— — — —

Mest taler Ordet dog til Sind og Tanke,
det Ord, som lød, da Danmarks Aand blev vakt,
det, som fik Danskes Hjerter til at banke
og gjorde Haabet stærkt og uforsagt,
og om end mangt et Haab er visnet siden,
end lyder Ordet frit paa denne Plet,
og den skal være Fristed gennem Tiden
for Sang og Tale om vort Haab, vor Ret.

I det sidste Vers er Marius Kristensen inde på at om-
tale Kampen for vort Sprogs Bevarelse i Sønderjylland:

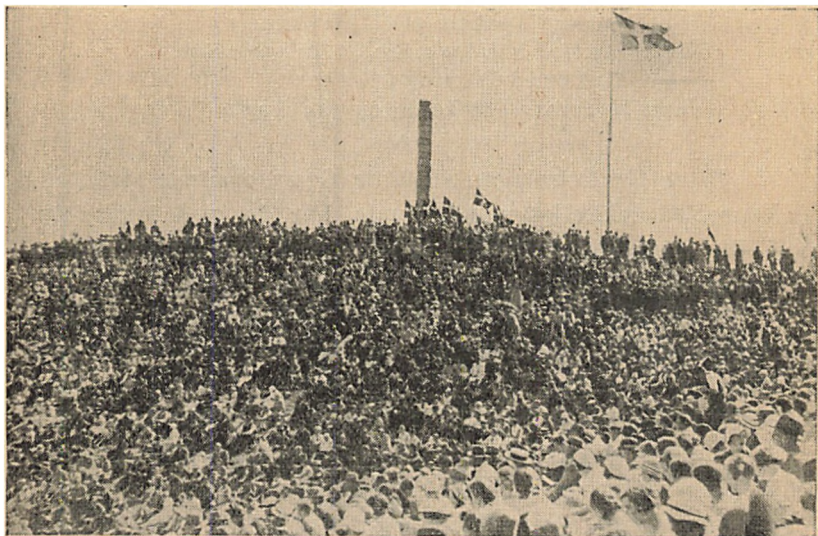
Saa lad da Bankens Tale fylde Sjælen
med Tak for dette rige Land, vi fik,
lad Øjet hvile med en kærlig Dvælen
ved det, som blev, ved det, som fra os gik!
Fat Mod ved Tanken, at i Tider trange
kom Styrken ind, hvor Sindet før var svagt,
og vid, at end i Taler og i Sange
kan Modersmaalet kalde os paa Vagt.

*

Efter Genforeningen 1920, da Grænsepælene ved Ban-
kens Fod lykkeligt var fjernede, har der ved forskellige
Lejligheder været holdt meget store Møder på Skamling.
En uofficiel Genforeningsfest blev allerede afholdt 13. Juli
1919. Der var da samlet op mod 15,000 Deltagere på den
skønne Højde. Alle Landets Sangkor havde iværksat Fe-
sten, der ikke blev fordunklet af nogen af de senere Gen-
foreningsfester. — Ugen efter holdt De danske Ungdoms-
foreninger et stort Møde her med Taler af J a c o b A p p e l,
K l o p p e n b o r g - S k r u m s a g e r og C h r. L u d w i g s.

Det største Stævne, der nogen Sinde har været afholdt
på Skamlingsbanken, var dog »Det unge Grænse-
værns« første Årsmøde, som fandt Sted her 24. Juni
1934. 35,000 Mennesker var da Deltagere i Mødet, der over
sig fra først til sidst havde en Løftelse, en Frejdighed, en
Samhørigheds-Stemning, der virkede som et eneste »stort
Øjeblik«. Det lededes af Direktør M a r t i n H a m m e r -
r i c h, Tønder. Formanden, P. M a r c u s s e n, indledede,
og derefter talte Sønderjydernes gamle Fører, H. P. H a n s -
s e n, der gav en historisk Oversigt over de tidligere Skam-
lingsbankestævner . . . »Da jeg var 14 Aar, stod jeg her og
lyttede«, udtalte H. P. Hanssen, »og siden fulgte den
Slægt, som greb den synkende Fane, før det var for sent«.

Efter denne Tale, der modtoges med Begejstring og stor Hyldest, talte Professor Weibull, Lund, den norske Forfatter Ronald Fangen, den islandske Forfatter Gunnar Gunnarson og Red. Kronika. Festens prægtige Afslutning var Vilh. Andersens beåndede

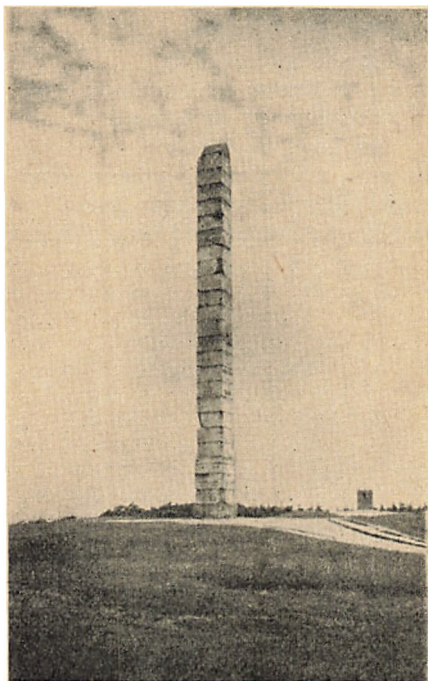
D. U. G.'s Aarsstævne paa Skamling 1934.

Båltale. Heri nævntes Stedets store Mødetraditioner — også Bjørnsonmødet 1906 —, hvorefter der bragtes en Hyldest til den levende Danskhed i Sønderjylland. Til sidst samlede Vilh. Andersen som i en Hovedsum Skamlings Betydning i Ord, der ikke kunde være bedre eller skønnere:

»Igennem Partier til et Folk! Under dette Mærke vil Skamling og Dybbøl skifte Ord med Knivsbjærg. Ikke ens, men enige. Vi kræver intet andet af hinanden. Her ved Skamling mødes Hav, Himmel og Jord. Her mødes Landets forskellige Dele. Her

har alle Stænder og Stammer mødt hinanden. Her sluttet Slægternes Kæde«

Skamlingsbankens Historie henleder Tankerne på vore nationale Værdier, den giver os Mod og Fortrøstning — »immer det dages dog påny, hvor Hjerterne Morgen vente« —, vi modtager igennem den et rigt Indtryk af et

Den genrejste Skamlingsbankestøtte.

dyrebart Stykke Danmarkshistorie, og vi føler os på det dybeste knyttet til de tidligere Slægtled, som samledes her for at bekende deres Fædrelandssind og for at hente Styrke til den standende åndelige Strid, Kampen for Be-

varelsen af vort Land og vort Sprog, det dyreste, vi ejer.

Og lad os så slutte med at samles om et Vers af J e p p e A a k j æ r, der i sit Højsommerdigt »Hejmdals Vandringer« i nogle uforglemmelige Linjer også inddrager Skamlingsbanke. Aakjær lader Guden Hejmdal ende sin Vandring gennem Jylland på Himmelbjerget, hvor han blæser i Gjallerhornet:

Det dured i Dale
som Fløjter i Sale,
det rakte til Kyster saa fjerne og blaa.
Fra Skagen til Skamling
en Tone til Samling
af alt, som med Bæven vi beder maa staa
til evige Tider og fylde vort Bryst,
mens Skyerne lander med Guld paa vor Kyst.

Æ Lyst drywe æ Værk.

Hven Maren æ gal,
seje Jens it et Oe,
han vee, der æ it andt å gøe.
Han serre så foknøtt
deromm bag æ Boe,
å kløe sæ ledt bag æ Øe.

Han æ gal som en Tyske
å røj som en Hæ,
han vild gjen gi tebag,
men han hows oldt fo godt,
hvon de gek ham, law sidst hann vild svæe
hind igjen! Å så reste hans Bows.

Dæfo serre han, som haj'
han slet enne Teng høe,
Marens Mondtøj, de gæe som smue —,
Han tænke kons å
å blyw færre med sin Grøe,
å så bare strøw å kom ue!

Han æ ved å kløv Træ
derue i æ Gåc,
han howe it de Arbejd' så godt.
Han mawte kons ledt,
å så er et da æjåc
så sej nowe Træ, di ha fåt.

Men ædaw farr han o'et
som æ vee ekke hvad!
Sikke Slaw med æ Øjs, sikke Sveng!
Sjel de tykkest Støk Træ,
de splete han ad,
te æ Stompe di flywe omkreng.

No finde han regte
en knastere Svend:
»No, ka do legg rolle, din Døwl!«
Så op o æ Tæe;
å så drywe han'en jen:
»Aa, hvo kund h u n ha godt a nowe Høwl!«

Å så'n blywe han ved
urren å stands helle hviil,
å de svinde i æ Træ oldt ælaw.
Snae brugge han æ Øjs,
snae æ Hamme å æ Kiil.
Å han tænke o h i n d ved hvert Slaw!

Men Maren hun stæe
å see ved æ Vinde:
»De æ da fale, som han teje ved.«
Ejsen pleje han jo oldtins
å væ hind fo sinde,
men ædaw æ dæ it Tael om de.

Hvon de så ka væe?
Hun gronde ledt å et,
å blywe hel stoe i æ Hoj,
å så glaj; fo hun kan
da så magle fostå et:
»De æ fo, æ ska haste blyw goj.«

»De ka jo godt væe,
te en seje ledt mee,
som en skuld, hven en blywe så jøwe.«
»Æ må da west helle
no liig lad ham vee,
te no æ d e Væe drøven øwe.«

Så lend hun æ Vinde,
å kigge så mildt,
å seje, nok så flink å fideel:
»No ha do nok ejsen
fån møje bestilt,
kom liig ind, æ hae ledt i æ Keel!«

Jens han see å sin Kuen
med så løjle et Blek,
— i hans Øjn æ dæ lant te æ Bond, —
han veske med æ Fenge
ledt Svee a æ Skeg,
å dæ spelle et Smil om hans Mond.

Han tænke ved sæ sjel:
»Sæt no hun kund fostå,
hvad dæ gøe mæ så jøwe å stærk!«
Så seje han: »Ja, Maren,
do ska jo hows å,
de er æ Løst, te dæ drywe æ Værk!«

K. M. Gubi.

Pesttjørnen ved Genner Fjord.

I Løjt Sogn staar gamle Træer og Tjørn, om hvilke Gamle i Løjt sagde, at de ikke maatte fjernes. Det er en urgammel Tro, der er gaaet fra Slægt til Slægt. Løjt Sogn har været rigt paa saadanne gamle og fredede Træer, Pesttjørnen og Brandtræer. Nu er der kun et Par tilbage.

Kommandør-Kaptajn J. Holm, Elbjerg, fortæller om Pesttjørnen i sine Optegnelser. Han var fra 1800—1850 en af de førende paa Aabenraaegnen. Han ejede ikke alene en af de største Gaarde i Løjt Sogn, men sad ogsaa inde med betydelige Andele i de mange Sejlskibe, der gik til Grønland. Han blev anset for Løjt Sogns rigeste Mand. Han havde stor Interesse for Hjemstavns-Historie og Sagn. Han skriver:

Min Moder, Kirsten Krag fra Blaasholm, fødtes 1740 i Hellet i Løjt kirkeby og tilhørte Løjt Sogns ældste Slægt. Hun forstod særlig at give Oplysning om Løjt Sogns ældre Tid og særlig om Slægter, der har boet og virket der, og om Gaarde og Jordspørgsmaal. Med en aldrig svigtende Hukommelse formaaede hun at udrede de forskellige Dataer af Slægters og Gaardes Historie uden at støtte sig til Optegnelser. Hun havde kun haft een Skolemester, den kendte Degn og Visemager Hans Michel-

sen, Degn i Løjt i 53 Aar (1743—1796). Hendes Haandskrift var uadskillelig fra den gamle Degns. Da Frederik Fischer i 1860 udgav Hans Michelsens Viser, fik han de fleste her i Elbjerg.

Hun fortalte om Pesttjørnen, at de Gamle havde stor Respekt for enligtstaaende Tornebuske. En enlig Tornebusk skal være farlig at komme nær ved Nattetider, da der farer et Ildhjul ud af den.

I Engen Mølkær ligger Runde Mølle. Den kaldtes i gammel Tid Gennor, hvorefter Byen Genner har sit Navn. Gennor var i Oldtiden en Indsø, som med en smal Rende stod i Forbindelse med Genner Bugt, og som tjente til Opholdssted og Vinterleje for Vikinger. Stedet, hvor Pesttjørnen staar, kaldes Pestgraven. Den er 35 m lang, 2 m høj og er sammensat af Kampesten og Jord. Pesttjørnen er en ældgammel Hvidtjørn, hvis Stamme er spaltet, men sammenholdes med et Jernbaand med Navnet J. Bruhn. Den kongelige Agent og Skibsreder Jørgen Bruhn satte en Indhegning om den og lod den frede.

Under Valdemar Atterdags Regering indtraf en ødelæggende Farsot, som kaldtes »den sorte Død«. 1350 naaede den sit Højdepunkt. Omtrent fire Femtedele af Landets Befolkning døde under denne Sygdom. Ligene jordedes i store Fællesgrave paa et afsides Sted uden for Byen, og paa Graven plantede man en Hvidtjørn til Tegn paa, at Graven ikke maatte berøres i Fremtiden. En saadan Pesttjørn staar endnu ved Genner Strand.

Sagnet fortæller, at alle Folk paa Løjtland døde undtagen nogle Piger og Karle og Marquard af Jelsholm, der drog over til Barsø sammen med Munkene fra Løjt Kloster og blev der, til Pesten var forbi. Tillige undgik Krag-Familien Pesten. De holdt sig paa den gamle Borg Blaasøholm, der den Gang var omgivet af Vand. I 1352 fik Thomas Krag Kragesgaard i Skogby.

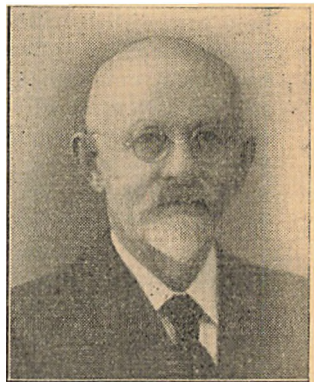
Hans Thomsen, Toft.

Minder fra Fængslet i Slesvig ved Aarhundredskiftet.

Nicolai Svendsen

Da 'Mens Stormen raser' blev skrevet og 'Røms Historie' paabegyndt i Fængselscellen.

Thade Petersen

SAALEDES BEGYNDTE DET NYE AARHUNDREDE

Vi skrev Aar 1900. Jeg var syv og tyve Aar gammel og dengang ansvarshavende Redaktør af »Hejmdal« i Aabenraa. Under min Virksomhed havde jeg paadraget mig en Dom paa tre Maaneders Fængsel. Anledningen kan forbigaaes. At udrede dens Enkeltheder vilde maaske blive for vidtløftigt. I Oktober Maaned modtog jeg Meddelelse om, at jeg i Begyndelsen af November skulde paabegynde Straffens Afsoning i Retsfængslet i Byen Slesvig.

Naar man forstod at udnytte den preussiske Fængselslovgivnings Bestemmelser og var dømt for Presseforseelse, der jo ingenlunde ansaas for vanærende, kunde der efter Datidens Forhold opnaas et omend ikke just behageligt Ophold, saa dog nogenlunde blide Kaar under Straffens Fuldbyrdelse.

Jeg var i min gode Ret, naar jeg i den foreliggende Situation gjorde Brug af denne Kendsgerning. En Efteraarsdag af-

lagde jeg derfor Besøg hos Fængselsdirektøren i Slesvig, den hæderlige gamle Amtsretsraad Posselt, paa hans Kontor, som sammen med selve Amtsretten er indrettet i det i 1754 opførte smukke Heespen'ske Palæ paa »Lollfuss«. Jeg maa nok sige, at han modtog mig venligt og forstaaende, men tillige med en Bemærkning om, at jeg ikke vilde være velkommen hos ham som Fange. »Thi de Herrer fra Pressen kræver jo en vis Hensyntagen«. Imidlertid lod Afgørelsen sig ikke ændre, og jeg bad derfor om Tilladelse til at se lidt paa Lokaliteterne i Fængselsbygningen, en almindelig grim, gul Kasse, der laa lige bagved Palæet, frastødende ved de mange Jernstænger og andre Forhold, der allerede udefra røbede, hvad Meningen var med Stedet. Med Hensyn til særlige Begunstigelser henviste han mig til Overstatsadvokaten i Kiel.

Jeg skrev derpaa et Andragende, i hvilket jeg anholdt om Tilladelse til at gaa i mit eget Tøj og til Selvbeskæftigelse under Fængselsopholdet. Til eget Tøj henregnede jeg ogsaa min egen Seng, og hvad angaar Selvbeskæftigelsen maatte denne Anmodning opfattes saaledes, at jeg i Henhold til Fængselsloven bad om Adgang til at leje en Fanges Arbejdskraft for et Tidsrum af 3 Maaneder, og denne Fange var altsaa mig selv.

Alt bevilgedes. Værdien af min egen Arbejdskraft sattes til 1 Mark 50 Pg. om Dagen, altsaa til ca. 130 Mark for de tre Maaneder.

Det lykkedes mig desuden at faa Afsoningens Begyndelse udsat til 2. Januar 1901. Saaledes skulde jeg altsaa begynde det ny Aarhundrede! Det føjede sig saa heldigt — om jeg saa maa sige — at min Forgænger i Embedet som ansvarshavende Redaktør af »Hejmdal« Thade Petersen havde et tilsvarende Synderegister at sone. Han skulde tiltræde Straffen den 3. Januar, altsaa Dagen efter mig, ligeledes i Slesvig og under samme Vilkaar.

Det ny Aarhundrede oprandt med stærkt Frostvejr. Jeg husker endnu, at mine Venner og jeg tog Afsked med det nitende Aarhundrede i muntert Samvær og bød det ny Velkommen med gode Forhaabninger. Ak ja! Nytaarsdag forberedte jeg mig paa Afrejsen. Den anden Januar om Formiddagen tog jeg Enkeltbillet til Slesvig, medførende en forholdsvis omfangsrig Bugage, bestaaende af en solid Seng, som jeg havde

arvet efter min Oldemor og rejste omkring med i mit Ungkarleliv, Gangklæder, Vadsk, et lille Bibliotek, Papir og Skrivemateriale, indpakket i en Sæk og en stor Rejsekurv.

Ankommen til Slesvig kørte jeg Bagagen hen til Fængslet, overlod den til en tilfældig Rengøringskone, som mod en god Drikkeskilling besørgede det alt sammen paa tilbørlig Maade til mit Logi.

Jeg spiste til Middag med god Appetit, saa lidt paa de Indfødte og paa Fængslets Omgivelser, hvorefter jeg aflagde Visit hos Fængselslægen, Kredsfysikus Dr. S u a d i c a n i. Jeg nærede nemlig et brændende Ønske om til de øvrige Begunstigelser ogsaa at kunne føje egen Forplejning. Da Betingelsen var, at man led af een eller anden Sygdom, som gjorde det nødvendigt, og da jeg som ærlig Mand maatte tilstaa, at jeg med mine 27 Aar følte mig sund og rask, maatte jeg forlade Lægen med et negativt Resultat.

Henimod Aften hentede jeg Thade Petersen ved Toget. Han indlogedere sig paa »Dehns Hotel« lige overfor Fængslet, og her spiste vi saa til Aften i Fællesskab, mens vi drøftede, hvad den følgende Dag og de kommende Maaneder vel maatte bringe.

Kl. 5,55 rejste jeg mig og bød Farvel og paa Gensyn. Senest Kl. 6 skulde jeg møde. Det var altsaa paa høje Tid. Jeg gik over Gaden, omkring Hjørnet paa det omtalte smukke gamle Amtsrets-Palæ og ind i den skumle Fængselsgaard. Ved Siden af en noget uhyggeligt udseende Dør med Jernstænger sad en lille hvid Knap. Endnu var jeg fri Mand. Jeg kastede et sidste Blik ud i den maanelyse, frostklare Aften, og saa trykkede jeg paa Knappen. Virkningen var først en skingrende Lyd fra en Klokke, der syntes at være anbragt inde i et stort Rum, dernæst at Døren gled op, og at en Betjent med Uniformshue viste sig i Aabningen med en lille Lampé i Haanden.

Jeg nævnte mit Navn.

— De kommer sent, sagde han. Jeg skulde lige til at udsende Stikbrev efter Dem.

Ovre fra Taarnet paa den katolske Kirke rungede seks Slag. Jeg var altsaa mødt paa Klokkeslet.

Forøvrigt var der ikke mange Formaliteter at iagttage ud over Aflevering af mine Penge. Efter nogen Forhandling fik jeg min Seng med op i Cellen, skønt den først skulde have været

grundigt revideret. Betjenten bar den foran mig opad den brede Trappe, der strakte sig gennem den stor Hal. Han aabnede en Dør; det var Nr. 25.

Maanelyset kastede sit klare Skær ind gennem Fængselsvinduet højt oppe og tegnede Jernstængerne paa den hvide Væg.

Ja, saa Godnat! lød det bagved mig. Den tunge Egetræsdør faldt i med et Smæld, og jeg hørte Betjenten laase den udefra. Man gribes uvilkaarligt af en ret ubehagelig Fornemmelse første Gang, man oplever denne Situation.

Det var hundekoldt, og jeg krøb straks i Oldemors Dyner, som Betjenten havde kastet hen over en snavset Fangebriks, og faldt hurtigt i Søvn. Hen paa Natten vaagnede jeg, plaget af en ulidelig Tørst, der hidrørte fra en salt og pebret Bøf, den sidste, som jeg havde nydt som fri Mand. Det led imidlertid ud paa Morgenstunden. En Mand gik over Gaarden nedenfor, raslende med en Nøgleknippe. Jeg hørte ham aabne Døren, og en Klokke sattes i Gang. Snart lød Lyden af klaprende Trin ned ad den forannævnte brede Trætrappe, der førte op til Cellerne i første og anden Etage.

Livet vaagnede indenfor Murene.

Der blev stukket en Nøgle i Laasen paa min Celledør, en Betjent lukkede op og bød Godmorgen. Det var ham fra Aftenen i Forvejen.

Jeg forstod denne Hilsen som en Opfordring til at krybe ud af Oldemors Dyner. En lang, ranglet Skikkelse i graa Lærretdragt med ufarvede Uldsokker og Trætøfler paa Fødderne kom smaagrinnende med et Vadskefad, som han satte hen paa en Bænk ude paa Gangen. Haandklæde og Sæbe medbragte jeg selv, saa Morgentoiletet i Fremtiden ikke voldte Vanskeligheder. Fangen forestod Renholdelsen af min Celle og tjente ogsaa paa anden Maade til min Opvartning. Hans Titel som saadan var Kalfaktor.

Mere spændende var det, hvorledes Morgenmaaltidet vilde se ud. Jeg havde atter trukket mig tilbage til Cellen og ventede paa, at der skulde ske noget. Paa Gangene, paa Trappen og nedenunder syntes alt levende nu i Dagningen at være kommen i Bevægelse. En Klapp i Døren blev aabnet, og den lange Fange stak en tyk Skive tørt Brød, en Kumme med Vand og en

Skaalfuld varm Suppe med Ske ind ad Hullet. Vandet drak jeg med Begærlighed. Brødet var godt. Men Suppen — — puha! Denne Vælling, bestaaende af Mel kogt i Vand med en Tilsætning af Tælle, som serveredes tre Gange om Dagen sammen med Brød i forskellig Tykkelse, er — bortset fra den tvungne Isolering — det eneste ubehagelige Minde, jeg stadig har bevareret fra mit Fængselsophold. Men det var naturligvis udregnet, skønt man den Gang næppe kendte meget til Kalorier og Vitaminer, at det maatte være tilstrækkeligt til Livets Ophold. Fangerne syntes at befinde sig vel ved det. Jeg sendte imidlertid min gamle Ven og Vært H. P. Schmidt paa Søndertorv i Aabenraa og ikke mindst hans solide Køkken en vemodig Tanke. Overgangen fra hans Spisestue til denne Forplejning var alligevel værre end ventet.

Da jeg havde opholdt mig i Fængslet i fjorten Dage, fik jeg som Belønning for god Opførsel udleveret nogle Gram Margarine. Det var i hvert Fald et Fremskridt og blev paaskønnet derefter. Dertil kom hver Søndag i Suppen et Stykke Kød, som gik under Navn af »Spatzen«, fordi det var af Størrelse som en Spurv. Ogsaa dette var en behagelig Afveksling.

Den første Formiddag gik med at indrette Cellen. Den kom efterhaanden til at tage sig ud. Dynen forsynedes med Betræk og Lagener, og et hvidt Sengetæppe skabte en vis Hygge. Bøgerne stilledes op paa Rejsekurven, og det lille Bord omdannedes ved Hjælp af Pen, Blæk og Papir til et Skrivebord. Vintersolen kastede jævnlige et Strejf ind over Interiøret, og Kakkelloven, som bestod af tre Rør, der blev betjent som Bilæggerovn med Indfyring ude fra Gangen, spredte en passende Varme ud over det lille Hummer, som ialt omfattede godt 20 Kubikmeter. Med udstrakte Arme og Fingre, staaende midt i Cellen, kunde jeg lige naa fra Væg til Væg med det yderste af Langemands Fingerspids.

Ligesom jeg var begyndt med at udstyre Cellen, indfandt sig en Mand i fuld Krigsmaling, d. v. s. i Uniform og med Sabel ved Siden. Han præsenterede sig som Overfangevogter og holdt derpaa i en noget brydsk Tone, som formentlig hørte med til Værdigheden, en lille Tale til mig, i hvilken han forklarede, hvilken Magt, der var given ham paa dette Sted, og hvorledes han plejede at udøve sin Myndighed.

— Jeg er, kort sagt, sluttede han, en mægtig Mand.

Jeg hørte roligt paa ham og svarede spagfærdigt, at det var jeg ogsaa.

— Hvorledes det? spurgte han.

— Jo, svarede jeg, naar jeg har været her i tre Maaneder, kommer jeg tilbage til mit Blad, og saa kan jeg skrive, alt hvad sandt er, om mine Oplevelser i Slesvig Fængsel. Man har før set saadanne Skildringer.

Jeg lagde Mærke til et lunt Blik i hans Øjne.

— Vi to skal nok lære at forstaa hinanden, sagde han i en anden Tone end forhen.

— Det tror jeg ogsaa, tilføjede jeg, og jeg har fra første Dag af aldrig haft Grund til at klage over Mandens Behandling. Tværtimod! Bagved den preussiske Betjents barske Væsen skjulte sig en vis Godmodighed. Det er derfor ogsaa nu først efter ca. fire Aartiers Forløb, at jeg for Fuldstændighedens Skyld omtaler dette lille Optrin.

Hen paa Formiddagen kom den gamle Fængselsdirektør, Amtsretsraad Posselt, værdig og venlig. Han saa lidt paa mit Bibliotek og interesserede sig navnlig for Mejborgs »Slesvigske Bøndergaard« og Bogens Beskrivelse af gammel Bondekultur. Det blev en stadig Kilde til Samtalestof, naar han senere besøgte mig.

Ved Middagstide mødte Fængselsinspektøren, en Sekretær ved Amtsretten; korrekt og embedsmæssigt mønstrede han baa-
de mig og Cellens Udstyrelse.

— Der er kommen en politisk Fange mere; det skal være en Præst, oplyste han. Vi faar nu se, hvorledes vi skal ordne Deres Forhold.

Da jeg over Middag fik Lov til at spadsere en Times Tid i Fængselsgaarden, indfandt ogsaa bemeldte Fange sig. Det var naturligvis Thade Petersen. Der blev truffet den foreløbige Aftale, at vi skulde mødes hernede hver Eftermiddag til Gaardtur, en Times Tid, men nærmest efter Behag, og vi havde saaledes rigelige Stunder til at drøfte alt mellem Himmel og Jord, som havde vor Interesse. Avisen fik vi hjemmefra, vi var altsaa ikke lukkede ude fra Døgnets Emner, saa var der jo ogsaa god Lejlighed til at tale med Fængselets Personale, forøvrigt ogsaa med Fangerne.

Disse Mennesker, som var havnede her, fordi de manglede moralsk Modstandskraft, frembød i Almindelighed ikke større Interesse. Det var for en stor Del Vagabonder, som plejede at hygge sig her ved Vintertide. Desuden var der nogle Smaatyve og lignende, ialt vel ca. 60 i Tal. Nogle arbejdede i deres Celler med at pille Tovværk eller med at sy Flaskehylstre af Halm, mens andre nede i Gaarden var sysselsatte med at samle disse Hylstre i store Bundter til Forsendelse. De saa vistnok med nogen Misundelse og en vis Respekt paa Thade Petersen og mig, som gik og drev og blev behandlede som Gentlemen. Dagen over stod vor Celledør aaben, og Beljentene gjorde sig fra Tid til anden et Ærinde herind for at faa en Passiar.

Og saa gik Tiden ellers med Læsning og Skrivning. Søndag Eftermiddag kom Thade Petersen paa Besøg hos mig eller jeg hos ham, efter at vi om Formiddagen havde været til Gudstjeneste.

Præsten gjorde Indtryk af at være en preussisk Officers-type af ældre Støbning og forestod vistnok kun Betjeningen af Fangerne som en Bibeskæftigelse. Forøvrigt virkede han som Garnisonspræst. I Fængslet holdt han sin Prædiken, forinden han gik hen paa Gottorp Slot for at gentage den for Soldaterne. Hele Fangeflokken var ved denne Lejlighed forsamlet i en større Arbejdssal. Jeg ser endnu for mig denne Samling af skæggede Skikkelser i Fangedragt siddende paa Fængslets Smaaskamler, hver med en Salmebog i Haanden. Ude paa Gangen stod Thade Petersen og jeg og ventede paa Præsten. Vi tre fulgtes ad ind i Salen, og her havde vi en Slags Æresplads foran de andre, lige nedenfor Talerstolen. Præsten var, saa vidt jeg kunde forstaa, en god Mand for Fangerne. Paa den anden Side tror jeg nok, at denne lille graa Menighed misbrugte hans Godhed og Medfølelse som de Gavtyve, de nu engang var.

Dag efter Dag spadserede vi to politiske Fanger altsaa frem og tilbage i Fængselsgaarden og talte om Tingene. Tilværelsen vilde have været taalelig, hvis Kosten havde været bedre. Vi haabede imidlertid, at den 18. Januar — 200 Aarsdagen for det preussiske Kongedømmes Oprettelse — skulde bringe Udrielse i Form af almindelig Amnesti for politiske Forseelser.

Vi blev bittert skuffede og sendte Bud efter Fængselslægen

og klagede med god Grund over, at vi ikke kunde taale Kosten. Dr. Suadicanì viste sig i høj Grad forstaaende. Han talte med Amtsretsraaden om Sagen, og det blev derefter bestemt, at vi skulde have Sygekost. Det er en Selvfølge, at Organismen hos normale Mennesker kan tage Skade af den bratte Overgang fra god borgerlig Mad til Fængselskost, selv om denne uden Forstyrrelse kan nydes af almindelige Fanger. Folk, der ikke har gjort noget, der rammer deres Ære og Anseelse, straffes derfor dobbelt haardt under disse Omstændigheder. De paagældende preussiske Myndigheder har derfor ogsaa ofte taget Hensyn til disse Forhold ved at lempe paa Bestemmelserne. Man mindes i denne Forbindelse Skildringer fra H. R. Hiort-Lorenzens, Gustav Johannsens og Johannes Moldts Fæstnings- eller Fængselsophold.

Dette til Forklaring af Begrebet »Sygekost«. Den begyndte med Mælk tre Gange om Dagen og et særligt Middagsmaaltid, der serveredes af Overfangevogterens Hustru paa det store Bord i Thade Petersens Celle. Bordet benyttedes ellers af Skædderen, naar en saadan fandtes blandt Fangerne. Der var derfor god Plads til Retterne. Senere udvidedes Begunstigelsen til almindelig Selvforsyning. Dertil henregner jeg nogle Kasser med forskellige Rariteter, som vi fik sendt fra Aabenraa. I mine Gemmer har jeg liggende en Kontobog »mellem Hr. Redaktør Svendsen og Købmand Carl Köster i Slesvig«, hvoraf fremgaar, at jeg desuden i Tiden fra 31. Januar til 25. Marts 1901 hos bemeldte Firma har købt 6 Pund Smør, 5 Pund Honning, 1 Pund Svejsteroest og 1 Pund Medisterpølse. Blandt Leverandørerne var der ogsaa en Slagter. Jeg husker noget om nogle Pund Skinke, der leveredes mig i disse to Maaneder.

Størsteparten faldt nemlig paa min Konto, da Thade Petersen i Begyndelsen af Aaret søgte og fik bevilget en Maanedes Ferie i Anledning af, at der hjemme ventedes en Begivenhed, som gjorde hans Nærværelse ønskelig. I denne Tid gik jeg altsaa alene omkring dernede. Der var Tale om, at jeg skulde have haft Selskab af Redaktøren af »Schleswiger Nachrichten«, som var idømt en Maanedes Fængsel; men han blev benaaded.

En Dag kom der saa Brev fra Thade Petersen om, at hans Hustru havde født en Datter. Hvis jeg ikke tager fejl, var det et særdeles dygtigt Barn. Nogle Maaneder senere, efter at Thade

Petersen atter havde tiltraadt Straffen, aflagde liden Kirsten sammen med sin Mor Besøg hos sin Far i Slesvig og slumrede sødt i sin Uskyldighed i Skræddercellens Seng, rimeligvis hendes første og mærkeligste Udflugt i denne taabelige Verden.

Den ene Villighed er den anden værd. Jeg underviste en ved Anstalten ansat Aspirant til Stillingen som Fangevogter i hans Fritid i Brækregning, der hidtil havde været ham en uovervindelig Hindring for at opnaa fast Ansættelse i Embedet. Jeg optraadte ogsaa lejlighedsvis efter Anmodning som Tolk ved en Retsforhandling. Desuden var der blandt Omgivelserne dernede en Mand, som var kommen i stor Pengeforlegenhed. Ham saa jeg mig i Stand til at hjælpe ved at udstede en større Veksel til »Folkebanken« i Aabenraa. Den blev indfriet til Forfaldstid.

Vi led altsaa ingen Nød i vort Fangenskab. Frihedens Begrænsning fandt man sig i. Noget ubehageligt var det, at Ilden ragedes ud af Kakkellovnen allerede Kl. 6, og at Fængslet derefter skulde gaa til Ro ved Syvtiden. Det følte derfor som en glædelig Overraskelse, da der en Dag stod en lille Lampe paa mit Bord, og at der atter fyredes op i Ovnen Aftenen igennem. Det var alt sammen vel ment, og en behagelig Fornemmelse var det fra nu af at kunne sidde lunt og godt i en opvarmet og oplyst Celle i de lange Vinteraftener, ikke ulig en Munk i sit Kammer i gamle Dage.

Men man kan ogsaa faa for meget af det gode. Dermed mener jeg i dette Tilfælde boglig SysseL Derfor foreslog jeg en Dag Thade Petersen, at vi begge skulde sætte os hen og skrive en Bog hver. Han stillede sig noget skeptisk overfor dette Forslag og vore Evner. Men jeg henviste til alle de ærværdige Arkivalier fra Rømø, der laa dyngede op paa hans Skrædderbord derinde; ingen ejede de Forudsætninger for at kunne skrive om Øen som han. Jeg tror næppe, det var denne Tilskyndelse alene, der bevirkede, at han med nævnte Forsæt gav sig i Færd med Emnet. Tanken var vistnok forinden bleven til i hans eget Hoved. Og nu har dette Arbejde i hvert Fald optaget en stor Del af hans Fritid gennem henved fyrretyve Aar. Forleden meddelte han mig, at Bogen var færdig. Den vil blandt meget andet bevare hans Navn for Efterslægten paa Tornerose-Øen.

For mit eget Vedkommende blev Forslaget gennemført i de to sidste Maaneder af Fangenskabet. Jeg skrev en lille Bog, der fik Titlen »Mens Stormen raser«. Det var helt ejendommeligt at sidde laaset inde i Slesvig Fængsel udestængt fra Livet, der rørte sig derude, de lange sludfulde Vinteraftener, mens Stormen ofte rasede udenfor og søgte at fremtrylle et Tidsbillede saa nær op ad Virkeligheden som muligt af Datidens Forhold i min Hjemstavn og af Fordeelserne og Brydningerne indenfor Folkelivet netop nu ved Aarhundredskiftet, da en ny Ungdom vaagnede i Landsdelen.

Bogen var skreven, da Thade Petersen vendte tilbage fra Ferien. Den udkom Aaret efter hos »Gyldendal, Nordisk Forlag« og blev saamænd ogsaa oversat og trykt paa Tysk. Det var med en vis Stolthed, jeg tændte den berømte Forfattercigar, som Direktør Ernst Bojesen bød mig, da jeg aflagde et Besøg paa Forlagets Kontor i Klareboderne. Det var det første Trin paa den lange og besværlige Stige op til det høje Parnas. Efter et Par beskedne og famlende Forsøg opgav jeg at fortsætte op-efter. Jeg havde en Følelse af, at man let bliver svimmel undervejs.

Vi fik altsaa begge noget ud af denne Oplevelse for fire Aartier siden. Naar man saa lang Tid efter tænker tilbage paa disse Maaneder, synes man, at det nærmest var en Episode, som man ikke gerne vilde have undværet. Der kunde skrives meget mere om dette; men Tiden fortøner og forsoner. Jeg har som sagt aldrig været ked af at leve dette Liv indenfor Fængselsmurene. Det var ogsaa med Vemod, jeg den 2. April skiltes fra Thade Petersen. Saa vidt jeg husker, tog vi Aftenen forinden Afsked ved en Flaske Rhinskvin og Duesteg.

NICOLAI SVENDSEN.

* *
*

ET HALVT AARS FÆNGSEL MED EN HALV MAANEDS RABAT

At være ansvarshavende Redaktør af »Hejmdal« var i Slutningen af Halvfemserne og et godt Stykke ind i det nye

Aarhundrede omtrent ensbetydende med at staa med den ene Fod i Kasjotten. Efter at have afsonet min første Brunnen i Juli 1899, var jeg i Løbet af et Aars Tid bleven idømt rigelig et halvt Aars Fængsel. Da det var sket ved forskellige Domme, og altsaa var en Slags engros-Forretning, fik jeg saa megen Rabat, at det tilsammen blev $5\frac{1}{2}$ Maaned.

En Ugestid før Jul i 1900 kom jeg hjem fra en tre Ugers Foredragsrejse sammen med Morten Eskesen og forefandt en Ordre fra Statsadvokaten i Flensborg til at tiltræde denne Fængselsstraf i Slesvig nogle faa Dage før Jul. Jeg rejste straks til Flensborg, opsøgte Statsadvokaten og fik ham efter lang Bearbejdelse til at udsætte det til den 3. Januar.

Paa Banegaarden i Slesvig traf jeg den anden Januar Nicolai Svendsen, der havde overtaget Ansvaret for »Hejrnald« efter mig. Han kom i samme Ærinde, men dog kun med tre Maaneder. Vi ønskede hinanden godt nyt Aarhundrede og fulgte ad til et Hotel lige overfor Retsbygningen. Svendsen havde kun sikret sig Opsættelse til den 2. Januar og forsvandt derfor bag Fængslets Porte lidt før Kl. 6, mens jeg ventede til næste Dags Morgen.

Da det var Presseforsøelse, vi var dømt for, havde vi Ret til selv at sysselsætte os i Fængslet, til at beholde vort eget Tøj og medbringe vor egen Seng. Da vi med vor Selvbeskæftigelse for Øje hver medbragte et helt lille Bibliotek, var det jo en paa det Sted ret usædvanlig Bagage vi medførte. Da Svendsen saaledes udstyret bankede paa Fængselsporten, og et Par Fanger blev sat til at bringe hans Tøj paa Plads, vakte det nok Opsigt i den normale Besætning, der netop var samlet til Aftensmad i den store Forhal, der baade var Spisestue og Arbejdsværelse. Rent galt blev det dog, da det samme gentog sig ved min Ankomst næste Dag ved Middagstide. Havde det ikke været forbudt at tale sammen baade under Arbejdet og paa den daglige »Spadseretur« i Fængselsgaarden, havde denne Begivenhed sikkert givet Stof til mangen interessant Samtale. Det gjorde den for Resten alligevel. Hver ny ankommen blev ved første givne Lejlighed krydsforhørt om sine Bedrifter. Var han der for første Gang, prøvede han naturligvis at fremstille sig som den hvide Uskyldighed, men blev hurtig afbrudt med et: »Aa, det kan du godt spare dig. Her kan du ligesaa godt

sige Sandheden«. At lyve i Fængslet var utilgiveligt. En Mand fra Horsensognen var omkring ved Slesvig bleven greben i Svindel ved en Hestehandel og havde siddet i Varetægtsarrest her. Der var flere Nordslesvigere her, og overfor dem havde han fremstillet sig som den rene Uskyldighed, der bare var bleven misforstaact. Da han imidlertid ved Landsretten i Flensborg blev overbevist som en Kæltring, fortalte jeg dette paa min Spadseretur i Gaarden til et Par skikkelige Danske med lidt for løs siddende Næve, der havde et betroet Arbejde i Gaarden. »Du, Marinus«, siger den ene, idet han slipper Maskinen, de arbejdede med, »han ska idt vær vor Kammerat, naar han kommer her igen. Han har løjen for vos i c Fængsel.«

Til de Behageligheder, der fulgte med det at have Ret til Selvbeskæftigelse, hørte ogsaa det, at man ikke selv behøvede at gøre sin Celle i Stand om Morgenen. Man fik en af de almindelige Fanger til Tjener. De, der blev sat til saadant Arbejde, ansaa det for et Tillidshverv. Det kunde ellers godt være de største Gavytve. Min Tjener havde f. Eks. siddet 9 Maaneder i Tugthuset. Landstrygere eller Bosser, som de den Gang hed, klagede over, at de slet ikke var anset og ikke kunde gøre sig noget Haab om saadan Bestilling. Dem var der jo ogsaa en Del af, f. Eks. min Nabo. Han var Skomagér. I Vintermaanederne kunde jeg Dagen igennem høre ham slaa Pløkker i de Støvler, der blev bragt ham til Forsaaling. Sommeren igennem flakkede han omkring paa Landevejen, levede af Tiggeri og skulde nok passe paa at undgaa Gendarm og Politi. Men aldrig saa snart meldte Vinteren sig, saa skulde han nok se til at blive nappet i et Distrikt, hvor Fængslet ikke havde for daarligt et Ry. Han kendte dem alle. I Slesvig var han ikke nogen fremmed.

Naar Tjenerstillingen var saa attraaet, hang det nok sammen med, at den let kastede lidt af sig. Det var ikke mindst Tilfældet hos os. Vi mødte begge med et saa vaklende Helbred, at Fængselslægen efter at være tilkaldt tre Gange forordnede os Sygekost. Den bekom os saa godt, at vi ikke yderligere behøvede at umage Lægen, og den var saa rigelig, at der gerne blev lidt af den tilovers, som næppe naaede videre end til min Tjener, der havde Umagen med vor Opvartning. Vi spiste nemlig til Middag sammen i min Celle. Da vi ogsaa fik

den sædvanlige Brødforsyning, har der vel nok ogsaa kunnet blive noget tilovers til andre sultne Sjæle, saa at han endog kunde spille Velgører. Vist er det, at Køkkenet ikke nogensinde gensaa, hvad det havde udleveret til os.

Vor medbragte Bogsamling var naturligvis valgt med det Arbejde for Øje, som vi tænkte at faa Tiden til at gaa med. Mens Svendsen slog ind paa Forfatterbanen og skrev sin Bog »Mens Stormen raser«, agtede jeg at gøre Forberedelser til den Rømøs Historie, der et Par Aar senere begyndte at udkomme i »Søndejydske Aarbøger«. I det Øjemed havde jeg forsynet mig med en Bunke gamle danske og slesvig-holstenske Tidsskrifter. I Erkendelse af, at man ikke kan arbejde fra Morgen til Aften, især i Fængslet — det var jo ikke vor første Brummetur — havde vi ogsaa forsynet os med lettere Læsning. Blandt andet havde jeg en illustreret Udgave af Jens Baggesens Digte. Jeg havde nylig læst Digtet om »For Smed at rette Bager«, og paa et Hjørne af mit Bord laa Bogen opslaaet med Billedet af »den Bager græd gudsjammerligt, da man ham førte væk«. Da den gamle, godmodige Amdømmer, der havde Overopsynet med Fængslet, kom for at se, om alt gik ret til, faldt hans Blik paa det morsomme Billede. »Na, was ist denn das?« udbrød han. Jeg forklarede ham beredvilligt Indholdet af Digtet. Saalænge jeg kunde se ham, var Embedsmandsminen upaaklagelig, men jeg gad vist, om den holdt længere, end til Døren var lukket. Baade hos ham og hans underordnede mærkede vi nemlig aldrig andet end Forundring over de Domme, der var overgaaet et Par saa skikkelige Mennesker som Svendsen og mig.

Jeg nævnte før Læsning som Tidsfordriv, men selv med rigeligt af den kunde 5½ Maaned blive lange nok. Der maatte derfor ogsaa findes paa andre Kunster. Jeg havde i Skolen været forholdsvis dygtig til at regne. Grünfeldts Regnebog havde jeg arbejdet mig igennem og desuden et lille Stykke ind i det, vor Lærer kunde meddele os af lidt højere Regnekunst. Jeg vidste derfor nok, at Subtraktion ender forfærdelig langsomt af. 5½ Maaned var 167 Dage. En gyseligt lang Tid at være spærret inde mellem fire høje Murc. Ikke se Solen, gaa ned end sige staa op, ikke høre den første Lærke eller se Aarets første Viol. Og selv om man den første Aften kunde trøste sig med, at nu var der kun 166 Dage tilbage, og saaledes en Dag mindre

hver ny Aften, saa var der jo alligevel ikke nogen Fart i den Regnemaade. Nej, da battede Divisionen anderledes. Den første Dag var 1/167 Del, den anden Dag allerede 1/84, den 3. 1/56. Det endede da af, især under den første Halvdel. Under den sidste kom Vanen en saa til Hjælp og desuden det, at Portionerne nu voksede fra Dag til Dag, men dejligt var det alligevel at slippe ud midt i Sommertiden og komme hjem til sin Kone og sin lille Pige. I Anledning af hendes Fødsel havde jeg for Resten faaet Marts Maaned fri, men saa var jeg jo til Gengæld ene om det, da jeg kom igen den 1. April.

Omsider slog dog Befrielsens Time den 15. Juli. Jeg sagde Fængslet Farvel, spiste en Menneskemiddag paa Hotellet og danpede af Nord paa. Paa Engdragene Nord for Slesvig havde man travlt med Høet. I en sentimental Aftenstund havde jeg der inde i Cellen prøvet paa at lave et Digt om Højbjergningen i min Barndom derhjemme paa Rømø, men var ikke kommen videre end til den første meget vellykkede Linje. Aa, hvis de bare vidste, hvilken Lykke det var at gaa der som frie Mænd og Kvinder og rive Hø paa dejlige Enge mellem skovbevoksede Bakker. Hvis de ikke selv føler det, skulde de bare have været i mit Sted en Dags Tid eller to!

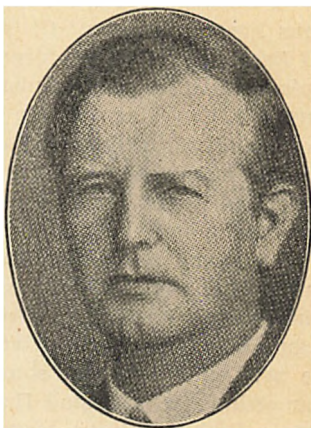
I Flensborg kom Gustav Johannsen og flere fremragende Danske ind. De skulde nordpaa til et eller andet nationalt Bestyrelsesmøde. Saa var man midt iblandt sine egne. »Naar jeg ser Thade Petersen, saa tænker jeg paa et Rum 6 Skridt langt og 3 Skridt bredt«, sagde Gustav Johannsen. Han kendte Rumlen og vidste nok, hvordan man kunde komme skikkelig igennem den. Gensynet med Hustru og Barn er et Kapitel for sig.

THADE PETERSEN.

DE GAMLE, SOM FALDT - -

Martin Hammerich.

Hammerichs Oldemor var fra Nolde, lige nord for vor nuværende Grøense, af en Slægt, der forgrener sig i Mellemslesvig, og paa Fædreensiden stammede han fra Egnen mellem Rendsborg og Kiel. Han var altsaa ved Slægtsarv knyttet til Sønderjylland, hans Kulturarv forstærkede Baandet. Kulturarven betød i det hele meget for Martin Hammerich.

Som 16-aarig Latinskoleelev kom Hammerich i 1899 paa sin første Tur til Sønderjylland, og disse Ture til Sønderjylland fortsattes til Fods eller paa Cykle i de fleste Ferier i Studentertiden. Det var jo i Køllertidens bevægede Aar, der var egnet til at fastholde og øge den Samhu, han havde med fra sit københavnske Hjem. Han kom til Redaktør Jessen i Flensborg, med hvem han havde mange Anskuelser fælles, til H. P. Hanssen i Aabenraa, som han blev Ven med, til J. H. Schmidt i Haderslev, der vakte hans Interesse for det nordslesvigske Jordspørgsmaal, og hvis Hjem paa Villa Clara næsten blev som et andet Hjem for ham gennem Aar — og ud til mangfoldige andre over hele Nordslesvig. Derved grundlagdes hans Kendskab til Sønderjylland, som øgedes gennem Aarene. I den Retning naaede han saa vidt, saa vist kun H. V. Clausen overgik ham. Han blev juridisk Kandidat i 1907, By- og Herredsfuld-mægtig i Lemvig i 1910, 1911 i Skern og 1912 til 1918 i Stege. Paa Møen var han ogsaa i Skyldvurderingsraadet. Erfaringerne fra Virksomhederne i disse Stillinger kom ham senere til gode, da han i Sønderjylland kom til at arbejde med Forhold, der egentlig laa fjernt fra hans Forudsætninger. I Stege havde

han arbejdet godt under og sammen med C. Th. Zahle — trods Modsætningerne. Det er et Træk, vi finder andre Steder gentaget i Hammerichs Livsbane, skønt hans varme, heftige Sind sikkert ofte har gjort ham det vanskeligt at bøje sig sammen med andre — men han gjorde det, ved at ofre Smaating, naar kun Hovedretningen blev holdt rigtig.

I December 1918 blev Martin Hammerich efter H. P. Hanssens Forslag udnævnt til Sekretær for Statsministeriets Udvalg til Forberedelse af Genforeningen. Da H. P. Hanssen i 1919 blev opfordret til at være Minister for de sønderjydske Anliggender, ønskede han Hammerich som Departementschef. Hammerich holdt paa, at Stillingen skulde kaldes Kontorchef, da han ikke var berettiget til en Departementschefpost. Det var mærkeligt, hvor dette Træk fulgte ham. Da det sønderjydske Ministerium ophævedes, blev han Kontorchef i Statsministeriets sønderjydske Afdeling. Derefter knyttedes han til Udenrigsministeriet som Leder af Kontoret for sønderjydske Sager. Paa disse Poster kom han til at øve en stor Indflydelse paa dansk Administrations og Lovgivnings Indførelse i Sønderjylland. Da de svævende Forhold, som Grænseflytningen havde medført, var ordnede i 1922, stod Hammerich dernede uden Stilling. De større Embeder i Sønderjylland, som Hammerich var kvalificeret til, havde jo straks maattet besættes. Han blev tilbudt betydningsfulde Stillinger andre Steder, men Hammerich vilde yde sit Arbejde for Sønderjylland, og derfor blev han Dommerfuldmægtig i Løgumkloster. Han nøjedes ikke med at tjene Penge, som disse Stillinger endnu den Gang gav Mulighed for, men spekulerede paa, hvorledes de uheldige Forhold, han saa, kunde afhjælpes. For Hammerich havde Fantasi, saa han kunde fantasere sig bort fra Misforholdene til de bedre Ordninger, der burde skabes — og Evne til vedholdende at arbejde derfor, saa Manglerne blev mindskede eller mildnede. Der var nu Landbrugets Vanskeligheder. Naar Hammerich sagde, at de store, øde Flader, f. Eks. den mellem Bovlund og Løgumkloster, burde bebygges, saa svarede vi mindre fantasifulde, at det var nu ikke saa let at faa gjort. Nu er det sket. Eller at de spredte Jordtilliggender burde samles ved Magelæg. Hans Vedholdenhed resulterede i, at Loven om Jordfordelingskommissionen kom i 1924. Atter skete det, at Hammerich blev dens Sekretær,

i Stedet for at han naturligvis burde have været dens Formand. Der var andre, Sagen uvedkommende Hensyn, der var stærkere. Skønt det, som meget andet, krænkede hans heftige Sind, arbejdede han ufortrødent videre under de givne Forhold.

Da Landbrugskrisen satte ind, arbejdede han for Direktør Orla Buhls Idé med at faa oprettet en særlig sønderjydsk Hypoteklaanefond. Her fik han for en Gangs Skyld den Plads, han fortjente, som Formand og Direktør, først i Haderslev, senere i Tønder. Nu var han i 1927 i Brændpunktet for de Forhold, han vilde bøde paa. Da Institutet Vogelgesang fra tysk Side satte ind med national Jordkamp, var Hammerich virksom ved »Landeværnet«s Oprettelse i 1926. I 1933 kom Slesvig-Holstenernes Angreb paa Grænsen, (bl. a. Peperkorn). Det affødte »Det unge Grænseværn«, for hvis Oprettelse og Udbygning Hammerich var virksom, og han fik oprettet Grænseegnens Danske Samfund. For deres Sammenslutning blev han Formand.

Hammerich havde altsaa Haand i og var ofte den drivende Kraft i næsten alt, hvad der i økonomisk og national Henseende rørte sig i Grænseegnene. Ikke alene organisationsmæssigt men ogsaa enkeltvis. Naar en Mand var i Vanskeligheder, gik han til Hammerich. Og Hammerich var det vaagne Øje, der passede paa stort og smaat; i denne vigtige Henseende har vi endnu ingen Afløser.

Martin Hammerich havde dybe Rødder. I ham levede noget af det bedste fra Nationalliberalismen. Han var det fint dannede, noble og kunstinteresserede Kulturmenneske, i Forhold til hvem vi andre egentlig var Proletarer. Men han holdt af at komme mellem os, ikke ned til os, fordi han satte Pris paa det grovere, mere umiddelbare, som Verden nu en Gang er gaaet over til. Hammerich var noget af en Kunstnernatur.

Et andet betydende Træk var hans store Samvittighedsfuldhed. De to Egenskaber var med til at slide ham saa alt for tidligt op. Han var saa ængstelig for at gøre nogen Uret; vore nationale Modstanderes Førere tror det maaske ikke, men alligevel er det sandt, at ved det, Hammerich havde med at gøre, kunde de være sikre paa ikke at blive forfordelt, men naturligvis heller ikke at lukrere ved at være tyske, som enkelte vilde. De enkelte Tyskere vidste det, saa ogsaa mange af dem kom til ham med deres Vanskeligheder. Overvejelserne skul-

de prøves og vejes Gang paa Gang. Og hans Kunstsans gjorde, at naar der skulde skrives en Opsats eller holdes et Foredrag, saa blev Indholdet vejet, vraget og fileet, indtil han netop naaede det, han ønskede frem i den bestemte Form. Hvor tit har jeg ikke hørt Direktør Hammerich sige: Jeg faldt først i Søvn Kl. 2, for jeg arbejdede med den og den (vigtige) Sag.

Det koster at kræve saa meget af sig selv. Hammerich har betalt det med sin alt for tidlige Død den 22. April 1940.

Sønderjylland har været symboliseret ved en Kvindeskikkelse. Hende elskede han, for hende arbejdede han, og hende blev han tro til Døden — i Hverdagen med dens Udbytte og Skuffelser og i Festen med dens Glans.

M. Refslund Poulsen.

Gaardejer Johan Nissen, Tingbjerggaard.

Det var med stor Sorg, Johan Nissens mange Venner modtog Budskabet om hans bratte Bortgang den 21. Okt. 1939; det syntes os helt ufatte­ligt, at denne gode og djærve danske Mand ikke mere skulde færdes blandt os.

Johan Nissen var født 23. Juni 1880 i Slyngsten i Felsted Sogn. Skønt han altsaa af Fødsel var Østbo og havde levet sin Barndom og Ungdom paa Lerjorden, blev det paa Højderyg­gens Sandjord, han kom til at gøre sin Manddomsgerning. Efter praktisk og teoretisk Landbrugsuddannelse, bl. a. ved Ophold paa Dalum Landbrugsskole, købte han i 1909 Gaarden Tingbjerggaard, beliggende i Horsbyg i Egvad Sogn. Han var da forinden bleven gift med Marie Iversen, Datter af den kendte Gdr. Jørgen Iversen, Svejrup. Johan Nissen og Hustru kom med godt Humør og stor Virke­trang til deres Livsgerning, de var fælles om Viljen til samtidig at gøre deres Indsats i Kampen for

Danskhedens Sag. Vi, der var unge dengang, vil altid med Glæde mindes den Friskhed og Frejdighed, de to unge førte med sig.

Det viste sig snart, at Johan Nissen var en dygtig Landmand, der forstod sig paa at drive sin Gaard. Da Jordkampen satte ind for Alvor, og Nordslesvigsk Kreditforening blev oprettet i 1910, valgtes han ind i dens Repræsentantskab. Det var vistnok det første nationale Tillidshverv, han fik, men det blev i Aarenes Løb til mange flere.

Først kom imidlertid Krigen i 1914, og da Johan Nissen havde aftjent sin Værnepligt, blev han indkaldt straks. Han var med i Indfaldet i Belgien og i Nordfrankrig. Her blev han taget 'til Fange i Efteraaret 1914. Det meste af Fangenskabets tilbragte han i Aurillac, og han fortalte senere livligt om sine Oplevelser der. Alligevel blev det nok til 4 lange Aar, inden han kunde vende hjem til sin Familie og sit Arbejde.

Da stod Genforeningen for Døren, og Johan Nissen kom straks med i Forberedelserne hertil, idet han af den Internationale Kommission blev indsat som Amtsforsender for Hellevad Amtsdistrikt. Det var da noget af en Selvfølge, at han efter Genforeningen valgtes til Sogneraadsformand og Medlem af Skoleraad og Menighedsraad. Desuden blev han udnævnt til Sognefoged. I Aarenes Løb var han desuden Medlem af Bestyrelsen for Landboforeningen og for Andelsslagteriet. Af nationale Tillidshverv maa endnu nævnes, at han var Medlem af Landeværnets Repræsentantskab fra dets Oprettelse. I alle disse Stillinger har Johan Nissen gjort en udmærket Indsats til Gavn for sit Sogn og den nationale Sag. Han var en meget indsigtfuld Mand og i Besiddelse af stor Arbejdsevne og Energi. Hans Arbejdsdag har vist aldrig været paa de 8 Timer, ofte maatte han række Aftenen for at naa til Ende med sit Kontorarbejde. Gaarden skulde nemlig passes godt ved Siden af.

Han var desuden en vellidt Mand, skønt han aldrig holdt sine Meninger tilbage. Alle respekterede ham for hans Oprigtighed og Retsindighed. Han vil blive savnet overalt, hvor han havde sit Virke, og i Egvad Sogn vil han længe blive mindet som den første Sognefoged og Sogneraadsformand efter Genforeningen med Danmark.

H. J.

Dorte Gram.

Dorte Gram, f. Jepsdatter Dall, blev født paa »Vester Lundgaard« i Københoved den 10. Juni 1844. Hun græd ikke, da hun kom til Verden, og Jordemoderen arbejdede med hende for at faa hende til Live. Da det endelig lykkedes, sagde en Nabokone, som var tilstede: »A sejer saamænd, det kund haaj bløven godt, om hun var bløven hen. Der er jo nok endda«. Nu siger vi, det var godt, det lykkedes, for det blev Begyndelsen til et langt og virksomt Liv.

Fire Aar gammel stod Dorte en Dag og saa paa, at hendes Mor klædte en af de smaa Søskende paa. »Aa, Du store Pige, Du staar bare i Vejen, gaa Du hellere i Skole« — sagde hendes dygtige og energiske Mor. Dorte var lydige og gik hen i den lille Biskole, der laa lige ved Gaarden, og saa blev hun ved med at gaa i Skole. Læreren her var sædvanligvis en ganske ung Mand, der spekulerede paa, at han vilde paa Seminarium. Han fortalte siden, at Dorte lærte Bogstaverne paa to Dage.

»Vester Lundgaard« var en stor Gaard paa omtrent Hundrede Hektar; men der kunde fortælles meget om Nøjsomhed og Arbejdsomhed i Dortes Hjem, som især prægedes af hendes udmærkede Mor. Naar Pigebørnene fyldte tolv Aar, maatte de op Kl. 5 for at hjælpe med Malkningen, og derefter gik de i Seng igen og sov til Skoletid. I Køkkenet var der Stenpikning til Gulv og aaben Skorsten. I Stuen fast Bænk og et langt Bord, Bornholmerur og Billeder af Christian VIII og Karoline Amalie, Rye og Schleppegrell o. fl. Naturligvis var der hvidskuret, sandstrøet Gulv og indelukkede Senge. I Storstuen stod Kisterne med Uldent og Linned langs Væggene — ellers intet. Men rent og propert var der allevegne. Dortes Mor var hjælpsom og god mod Karle og Piger i Gaarden, og hvem der ellers trængte til en Haandsrækning. Og som Hjemmet var, prægede det Dorte for hele Livet.

Da Dorte var først i Tyverne, kom hun paa den Tanke, at hun vilde paa Højskole, og saa var hun i 1867 paa Askov. Nogle Aar senere var hun paa Galtrup Højskole paa Mors, og fra November 1878 var hun et Aars Tid Elev hos Frk. Elise Lindberg — J. Chr. Lindbergs Datter — der have begyndt en lille Skole i Mjolden, senere i Visby. De unge Piger, der undervistes af Frk. Lindberg, dygtiggjorde sig til at hjælpe med Hjemmeundervisning i danske Hjem i Nordslesvig.

Den 1. November 1879 kom Dorte saa i Huset hos P. M. Schmidt (»Pe Smej«) i Københoved og blev der i 7^{1/2} Aar. Hun gjorde i de mange Aar et stort og uegennyttigt Arbejde, idet hun underviste Pe Smejs og hans Svoger Dyrslæge Grams Børn, saa de i den Tid slap for den tyske Skole. Det hele foregik under meget primitive Forhold. I et oprindeligt Gæstekammer med hvidkalkede Vægge sad de tre Drengene ved den ene Side af et almindeligt gammelt Bord og de tre Piger paa den anden Side. Dorte sad for Bordenden. Piger og Drengene sad paa ganske almindelige smalle Bænke uden Rygstød. Dorte fortalte for dem, Danmarkshistorie og Bibelhistorie; de sang Salmer og Sange, regnede og skrev Stile paa Dansk og paa Tysk. Med Tysken var det især et Slid, og de drev det vist ikke ret vidt i det Stykke. Saa var det noget andet, naar Onsdag og Lørdag Eftermiddage kom med al Slags Haandarbejde og Højtlesning af Ingemanns Romaner, Sagaer og Fortællinger. Da sattes Fantasien i Sving, og Børnenes Leg i Skoven ved Gaarden prægedes af, hvad de havde hørt. Dorte havde fra sit Hjem en lille Formue, og hun fik kun frit Ophold plus 50 Kr. om Aaret fra S. S. (Morten Esken) for sit trofaste Arbejde.

Efterhaanden blev imidlertid saa godt som al Hjemmeundervisning forbudt af Myndighederne, og den lille Skole ebbede ud.

I Foraaret 1887 flyttede Dorte sammen med sin gamle Mor ind i et lille Hus i Københoved By, og her samlede hun i en Aarrække hver Onsdag og Lørdag Eftermiddage — da den tyske Skole altid holdt fri — mellem tyve og tredive Børn til Haandarbejde og al Slags dansk Undervisning. I 1891 blev hun gift med Dyrslæge Gram, hvis første Hustru var død, men ogsaa da fortsatte hun sin Undervisning i Børnenes Fritid lige til 1896. I 1905 kom Dyrslægen og Dorte paa Aftægt, og efter 1917 sad hun ene tilbage. I Aarenes Løb blev hun noget tunghør, men stadig

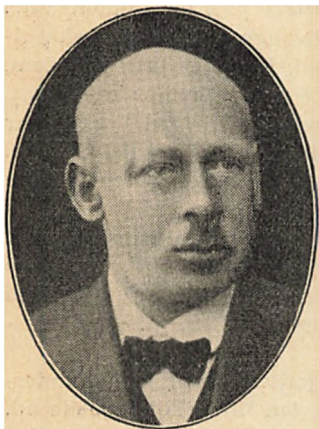
var hun levende optaget af, hvad der skete ude og hjemme. Naar man i de sidste Aar kom for at se til hende, kunde det ske, at hun udrød: »Det var da godt, Du kom, der er noget, jeg skal snakke med Dig om«. Og saa var der et eller andet, hun havde læst i »Højmdal« eller i »Højskolebladet«, som hun var optaget af.

Som Kristen, tror jeg, Dorte levede harmonisk og trygt, i sine unge Dage paavirket af Pastor Svejstrup og siden fra Begyndelsen med i Rødding Frimenighed.

Saa døde hun nu i Foraaret, den 18. April, knap 96 Aar gammel. Og vi, som har kendt hende, vi vil ære hendes Minde.

Marie Boesen.

Guldsmed Holger Hansen, Sønderborg.

Den 16. November 1939 døde Guldsmed Holger Hansen, Sønderborg. Med ham mistede Sønderborg en af sine mest særprægede Skikkelser.

Holger Hansen havde sin egen Psyke. Han var ikke altid let at »blive klog« paa. Navnlig kunde fremmede have svært ved at finde ind til ham. Han var et Grænselandsbarn fuldt og helt — paa baade godt og ondt. Omskiftelighederne i Tiden behagede ham ikke, og nu og da kunde han bruge knubbede Ord — ogsaa om vore egne. Det hændte vel, at en og anden god Landsmand nordfra en Gang imellem tvivlede

saa smaat om hans Danskhed. Men det er sandt og vist, at intet var mere forkert. Holger Hansen var tro mod Danmark alle sine Dage; som hans Fødeby Sønderborg for ham saa ubetinget var den dejligste af alle Verdens Byer, var Danmark i Fremmedstyrets Tid som siden hen saa aldeles afgjort det bedste og skønneste Land i Verden — alle Brist ufortalt. Og havde han oplevet 9. April-Dagen, og hvad der fulgte efter: han vilde om muligt have elsket vort Fædreland endnu mere, vilde aldrig et Sekund have

tvivlet om, at Danmark atter vil vorde frit, at det trods alle mørke Udsigter dog vil gaa en god og lys Fremtid i Møde.

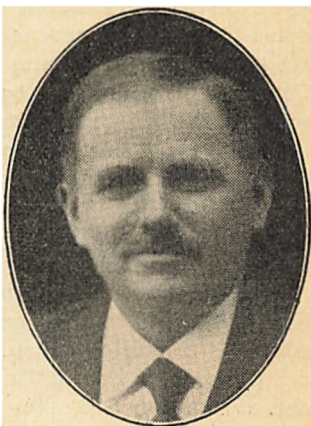
Som allerede nævnt, var Holger Hansen født i Sønderborg. Her levede og virkede han al sin Tid. Han var virksom paa mange Omraader. Han var en Overgang Medlem af Byraadet, var i over 25 Aar Sekretær i Borgerforeningens Bestyrelse og vel lige saa længe et virksomt Medlem af Ringriderkomitéen. Han var i Tidens Løb Medlem af en Række andre Bestyrelser og Komitéer.

Holger Hansen var sin By en god Borger; runden af en gammel dansk Sønderborg-Slægt førte han Slægtens Traditioner videre og var til det sidste Danmark en hengiven Søn.

C. R.

Mejeribestyrer Th. Frosch, Skrave.

Ud over Landet findes forskellige Virksomheder, hvor Interesserne samler sig om et Midtpunkt, enten saa dette er af praktisk eller af aandelig Art. Til disse Samlingspladser maa Mejerierne afgjort regnes med. Det er et mægtigt Arbejde, det færdige Mejeriprodukt repræsenterer, naar man tænker paa Indbjergning af Foder, Pleje og Pasning af Kreaturer, Malkning og Transport af Mælken foruden selve Arbejdet paa Mejeriet. Naar dertil kommer, at Indtægten fra Mejeriet spiller en stor Rolle for Aarets Økonomi, og at hver Ejendoms Spandevask og Mælkebehandling gennem Mælkebedømmelsen faar sit Skudsmaal

engang imellem, er det intel Under, at Leverandørernes Interesse næsten altid er vaagen og undertiden kan staa paa Højkant.

En Mejeribestyrer staar derfor paa en betydningsfuld, men ogsaa udsat Post, og dette gjaldt i fuldt Maal for Th. Frosch. Han var nemlig ikke af dem med de uldne Standpunkter, Ret skulde være Ret, og blev det krævet, eller han fandt det nødven-

digt, benyttede han sin Frimandsret og gav sin Mening til Kende, som hans ærlige Overbevisning var. At dette ikke altid giver lutter Venner, er en anden Sag, men det gav Respekt for Manden.

Th. Frosch var baade Idealist og Realist. Begge Dele var forenet i hans Gerning som Mejeribestyrer. Det var ikke bare Forretning, naar han gik op i sin Gerning med Liv og Sjæl, var Mejeriets Mand helt og fuldt, baade naar han plejede Maskinerne og holdt alting rent og skinnende blankt, naar han passede Syren og Smørret, eller han repræsenterede Mejeriet udadtil overfor Forretningsforbindelser. Han øjnede Idealet bag sit Virke baade i det daglige Arbejde, som Samfundsborger i Almindelighed, og i Mejeriets Forhold til Leverandørerne i Særdeleshed. Dette kunde give Stød, men det giver en rigere Baggrund og en større Tilfredsstillelse for en Mands hele Virksomhed.

Th. Frosch var Søn af Grænselandet. Hans Forældre var kommet syd fra, men han var født i Mølby ved Sommersted den 4. 10. 1871, hvor Faderen var Produkthandler. Gennem Barndoms- og Ungdomsaarene levede han og hele Søskendeflokken sig helt og holdent sammen med Egnens danske Befolkning. Deres naturlige Følelse og deres Retfærdssans anviste dem afgjort en Plads i de Danskes Rækker.

Th. Frosch lærte Mejeribrug paa Skrave Mejeri fra 1889—1893. Han besøgte Dalum Mejeriskole Vinteren 93—94, hvor han hentede sig en fin 1. Karakter. Da Pladsen som Bestyrer paa Skrave Mejeri blev ledig i 1895, viste Sognet, at man havde Tro til den unge Mand, idet han blev antaget som Bestyrer kun 24 Aar gammel. Som saadan virkede han her i 44 Aar til November 1939, hvorfor han sammen med Læreaarene har staaet i Mejeribrugets Tjeneste gennem 50 Aar.

Det var ikke, fordi Th. Frosch ikke kunde bruges andre Steder, at han blev i Skrave. Engang blev han opfordret til at søge videre Uddannelse for at overtage en Stilling som Konsulent indenfor Mejeriforeningen for Nordslesvig, en anden Gang var der Bud efter ham til en Direktørstilling i Haderslev, maaske ogsaa andre Mejerier har set mildt til ham. Naar han alligevel blev, skyldes det maaske mest, at han havde dannet sit Hjem i Skrave sammen med Magdalene, født Lund, og at de begge følte sig inderligt knyttet til dette Hjem, hvor en Flok paa 6 Børn efterhaanden voksede op. Her døde han da ogsaa den 19. 12. 1939.

Naar Th. Frosch nu kommer med i Sprogforeningens Almanak, sker det sikkert ikke alene, fordi ethvert dygtigt dansk Arbejde under Fræmmedherredømmet var en Styrkelse for vor nationale Stilling, men ogsaa fordi han tog direkte Del i det danske Arbejde. Foruden ved talrige Tillidshverv indenfor Sognet og Eggen, tog han Del i det danske Ungdomsarbejde som Oplæser i det hjemlige Forsamlingshus, ligesom han var Tillidsmand for Sprogforeningen i en lang Aarrække.

I Vuggegade havde Th. Frosch faaet gode Evner, og gennem et virksomt Liv er det lykkedes ham at udnytte dem til eget og til vort Hjemlands Gavn.

M. K. Gram.

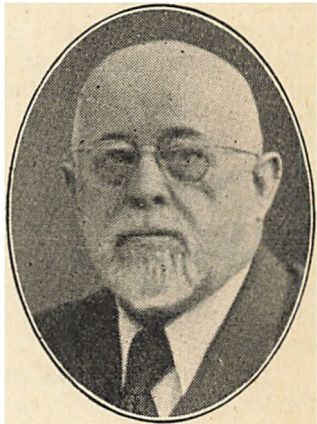
Købmand Niels Uldall, Flensborg.

I flere Aartier forud for Verdenskrigen søgte ikke faa driftige sønderjydske Bondesønner ind til Købstæderne for at komme i Vej inden for Forretningslivet. Saaledes blev ogsaa en Del unge Danske førende i et nyt Slægtled af flensborgske Handelsmænd og kom i Kraft af deres Dygtighed til at indtage en fremskudt Stilling i deres By.

Til dem hørte Niels Mikkelsen Uldall fra Jægerup. Han var født den 8. Juli 1875; Faderen stammede fra Nahosognet Skrydstrup, fra Uldal, hvorfra Slægten har sit Navn. Den unge Uldall gik i Handelslære i

Haderslev, men søgte tidligt — ligesom andre Slesvigere, hvis Evner laa langt ud over det almindelige — ned til Flensborg, hvor han fik sin Livsgerning og stiftede sit Hjem.

Efter en forudgaaende grundig praktisk Uddannelse aabnede N. Uldall sammen med nuværende Grosserer J. C. Møller til Oktober 1902 en beskeden Detail-Forretning i Tekstilbranchen; begge kom snart i nær Forbindelse med en anden ung Forretningsmand, Grosserer Cornelius Hansen, der i 1904 stiftede Firmaet Hansen & Co. Uldall og Møller søgte senere

hver sit Virkefelt; men det gode, frugtbare Venskab mellem de tre Mænd blev varigt og af stor Betydning.

Firmaet N. Uldalls voksende Virksomhed i Nørregade, med en Søsterforretning paa Holmen, kom efterhaanden til at høre til de største indenfor Flensborgs Handelsverden; allerede for nogle Aar siden havde 35 Funktionærer fast Ansættelse hos Firmaet. N. Uldall arbejdede sig frem paa den stillfærdige Maade, der prægede hele hans Færd, men med en fremragende Dygtighed.

Grosserer N. Uldall lagde aldrig Skjul paa sit nedarvede danske Sindelag. Stærkt religiøst indstillet og overalt interesseret, som han var, udfoldede hans Arbejde for vor nationale Sag sig navnlig paa disse Felter. Gennem alle Aarene var han en virksom Støtte for de danske Gudstjenester; i lang Tid havde han saaledes Sæde i det danske Menighedsraad. Med stor Iver deltog han i 1919 i det storslaaede Virke, der øvedes, for efter Krigens tunge Aar at skaffe flensborgske Børn et sundt og styrkende Ophold i Danmark. Som Formand for den flensborgske Komité var han en fremragende Medarbejder i denne betydningsfulde Sag.

Som det faldt naturligt, deltog Uldall ogsaa med Vægt i det dansk-nationale Arbejde forud for Afstemningen i 1919. Blandt hans Hverv paa økonomisk Omraade kan nævnes, at han i en Del Aar havde Sæde i Tilsynsraadet for Union-Bank og i Bestyrelsen for det flensborgske Detailhandler-Forbund. Under det nye Styre sydfor Grænsen blev han udnævnt til kommunal Raadgiver.

N. Uldall hørte ikke til dem, der tog let paa Tingene; paa de forskellige Omraader stred han sig frem med stor Flid og Grundighed. Det hindrede ikke, at et medfødt Lune gav sig de smukkeste Udtryk hos ham. Endnu i den allersidste Tid, da Sygdommen, et Hjerteonde, tog sit stadig stærkere Tag i ham, kunde det være noget af en Oplevelse at gæste ham og hans udmærkede Hustru, der stammede fra Pelvorm; han fortalte da med Liv og Lune Træk af sin Slægtshistorie og af sit rige Liv og Virke i vort sønderjydske Grænseland.

Grosserer Uldall døde den 8. April 1940 om Aftenen; altsaa faa Timer før de tyske Tropper besatte Danmark. Efter eget Ønske bisattes han i dybeste Stilhed.

L. P. Chr.

Købmand Jørgen Ludvig Gissemann, Flensborg.

Den 13. Februar mistede Danskheden i Flensborg en ihærdig og trofast Støtte, idet Købmand J. L. Gissemann bukkede under for en uhelbredelig Sygdom.

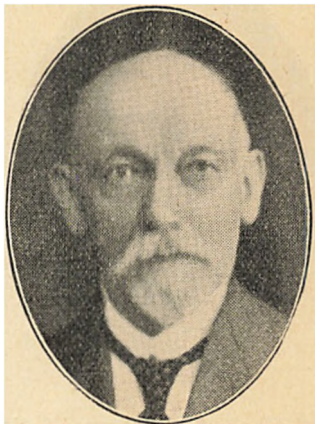
Gissemann var Vestslesviger, født den 2. Oktober 1864 i Løgumkloster. Hans Moder bestyrede her i mange Aar den kendte Gæstgivergaard, hvor de berømmelige Møder holdtes med Taler af Gustav Johannsen, Redaktør J. Jessen og H. P. Hanssen.

J. L. Gissemann, hvis Hustru ligeledes var fra Kloster, solgte i 1902 sin derværende Forretning og flyttede til Flensborg, for at hans to Sønner kunde komme paa Latinskole. Gissemann selv virkede i mange Aar som Repræsentant for det flensborgske Kulfirma Brødrene Petersen.

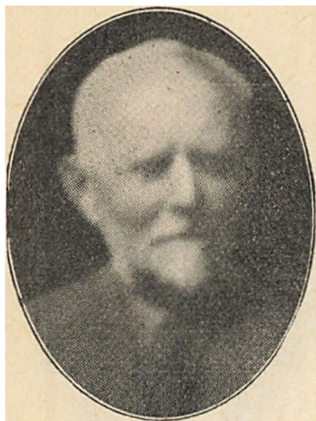
Da Verdenskrigen udbrød, var Gissemann rodfæstet i vor Hjemstavns Hovedby og kendt blandt Byens Danske. Han var med i Rækkerne, da Bølgerne gik højt forud for Afstemningen, og da den nye Grænse var draget, tog Gissemann sin Tørn i det kulturelle Opbygningsarbejde. Som Formand for et af Den slesvigske Forenings Distrikter og Leder af tre sammensluttede Distrikters velbesøgte Fællesmøder gennem en Aarrække kom han i nær Føling med en hel Del Mennesker. Han havde tillige Sæde i Dansk Skoleforenings udvidede Bestyrelse.

Gissemann var trofast og nidkær i sit Arbejde, og han holdt ud, indtil Sygdommen fuldstændig havde lammet hans Kræfter. Ved en Sørgehøjtidelighed i »Ansgar« tog man Afsked med den Afdøde, der af Pastor Petersen skildredes som en Samlingens og Sammenhængets Mand. Krigen og den bitre Vinter forhindrede, at hans flensborgske Venner kunde følge ham til Løgumkloster. Men her i hans Fødeby var der mødt en stor Skare for at vise den gamle danske Hædersmand den sidste Ære.

L. P. Chr.

Hans Christian Clausen, Ullerup.

Det var under en dyster og tungsindig Stemning, mens Kirkeklokkerne ringede og under Larmen af fremmede Krigsflyvemaskiner, at Familien paa Holmbogaard Søndag den 14. April 1940 samledes om Hans Chr. Clausens Dødsleje. Rask og som sædvanlig stærkt optaget af, hvad der skete, færdedes han iblandt os endnu om Lørdagen. Men Søndag Formiddag gik det Hjerte til Hvile, som stedse havde banket i Kærlighed til Sandhed og Ret.

H. C. Clausen blev født paa »Holmbogaard« den 20. Juli 1867. Han var Søn af Gaardejer Andreas Clausen og Maria f. Petersen. I sin Barndom har han saaledes kunnet lytte til Minderne fra de tragiske Krigsaar. »Holmbogaard« var dengang stærkt belagt med tysk Militær. Hans Forældre maatte endog en Overgang nøjes med at tage Ophold i Kælderen paa deres egen Gaard. Fra Barndommen voksede han ind i de nationale Brydninger, og han fandt sin Plads paa den rigtige Side i den Generation, hvis Opgave det blev at rejse sig til nyt Mod efter Slaget og tilkæmpe sig Troen paa en lykkelig Fremtid for Danskheden igen. Og her har han aldrig svigtet. 1893 blev han i Ullerup Kirke viet til Margrethe Marie Thomsen, Datter af Gaardejer Nis Thomsen og Anna Marie Thomsen, Brobølgaard. I 47 Aar fik de leve sammen. Deres 4 Børn, en Datter og 3 Sønner, gaar alle i Fædrenes Fodspor.

Som ung var Clausen paa Ollerup Højskole og nogle Aar senere Elev paa Dalum Landbrugsskole. Det var derefter hans Tanke at søge videre praktisk Uddannelse paa større, veldrevne Gaarde. Men Hjemmet kaldte, og inden længe overtog han som Encarving Hjemstavn, og her fandt han sin Virkeplads.

Som han var glad for sit Virke paa Fædrenegaarden, var den veltjent med ham. Med Interesse baade for Planteavl og Husdyrbrug fulgte han stadig med Tiden ved Læsning af Landbrugsblade og som Lytter til Foredragene i Landhoforeningen.

Clausen var en af dem, for hvem den tyske Marks Fald efter Krigen betød meget store økonomiske Tab. Men dette formaadede aldrig at svække hans Kærlighed til Danmark. Ingen ond-sindet Agitation kunde faa ham til at glemme, hvor Skylden laa. Det var ligeledes et talende Vidnesbyrd om Ægtheden i hans Person, at han aldrig kunde rokkes et Skridt ind paa de Veje, som de mange fremmedartede Urobevægelser i Kriseaarene agiterede for.

Mange Tillidshverv har han gennem Aarene haft. I Bestyrelsen for Mejeriet var han med. Siden 1905 var han Medlem af Skolekommissionen lige til Genforeningen. Han var Tillidsmand for Landeværnet og Sprogforeningen. Dennes Bibliotek ledede han med Dygtighed i mange Aar og holdt selv meget af i Hjemmets hyggelige Stuer at tilbringe ledige Timer med Læsning. I 1904 var han bleven valgt til Medlem af Kirkekollegiet. Dette Hverv beklædte han til efter Genforeningen.

I en Sorgens Tid for Fædrelandet blev Clausen født. Mørk og tung var Tiden igen, da han lagde sine Ben til Hvile i dets Jord. Men det faar staa fast, at de, som lever og dør i Tro og Kærlighed til Sandhed og Ret, ikke skal have levet forgæves.

C. Warncke.

En ung Sydslesviger Peter Lund, Medelby.

Sidst i Juni indløb fra Felten et Budskab, der blev modtaget med Vemod blandt de Danske syd for Grænsen: Peter Lund fra Medelby var falden under Kampene i Nordfrankrig.

Som yngste Søn i en stor Søskendeflok var Peter Søren Lund født den 21. Marts 1919. Han voksede op i et godt dansk Hjem; baade Faderen, Gaardejer Søren Lund, og Moderen, Johanne Lund, født Jensen (fra Møgeltønder), forstod at give deres Børn en solid Opdragelse. Da Peter var 6 Aar gammel, døde imidlertid Faderen. Sønnen Jens overtog nogle

Aar senere i en ung Alder en Gaard paa Skovlund Mark, og her kom Peter saa over for at hjælpe Broderen.

Efter Konfirmationen tog Peter Lund til Skibelund Efterskole, og i Tilslutning dertil fik han gode Pladser i Danmark. Hos to fremragende Landmænd som Hans Jensen paa Tornumgaard og Gaardejer Johan Jensen paa Stevns fik han en udmærket, alsidig Uddannelse i Landbruget og blev tillige grebet af det sunde Hjemliv, der leves paa disse to Steder. Den gode Indflydelse, han havde modtaget her og paa Skibelund Efterskole, blev yderligere grundfæstet ved et Ophold paa Ollerup Højskole, hvor særlig Forstander Lars Bækhojs Foredrag om dansk Aandsliv greb den unge Sydslesviger.

Her bød sig fristende Muligheder for Peter Lund nordfor Grænsen; men han vendte tilbage til sin snævrere Hjemstavn og blev i nogen Tid Medhjælper hos Broderen Johannes Lund paa Fødestedet i Medelby. Han var bedre rustet end de fleste Unge og arbejdede snart paa at skabe sig en selvstændig Stilling. Peter Lund var stærkt optaget af det forædlende Landbrug, han havde set i Danmark; han var begyndt med Stambøns og Kalkuner og havde ogsaa faaet sig en Plag købt, da han blev indkaldt. Samtidig fyldte Lund paa smukkeste Maade sin Plads blandt dansk Ungdom i Sydslesvig; han var en trofast Deltager ved Møder i »Valsbølhus« og »Kirkevang«, og hvor der ellers blev kaldt paa ham.

Som Soldat i den tyske Hær fyldte Peter Lund ogsaa sin Plads og fik gode Kammerater; men Danskheden og Hjemstavnen optog hans Tanker indtil den Stund, da hans løfterige Løbebane blev brudt under Kampen den 8. Juni ved Aisne. Han døde i en dansk Kammerat Marius Andersens Arme, og denne Kammerat har sendt hans Afskedshilsen hjem: »Jeg skulde hilse hans Mor; han skulde nu dø, men han døde en god Død.« Og saa gjaldt hans sidste Tanke Danmark; det skulde bevares frit igennem tusind Aar.

Peter Lunds Død vakte dyb Sorg i Hjemmet og hos alle, der havde kendt ham. Ved Gudstjenesten i »Valsbølhus« holdt Pastor Jordt Jørgensen en Mindetale over den Faldne; i »Kirkevang« mindedes Lærer Lindstrøm varmt den gode danske Mand, og i Medelby Kirke talte den tyske Sognepræst, Pastor Hænschel, gribende om ham. Overordentlig skønne Ord forme-

de Kammeraten Marius Andersen i et Mindedigt i »Flensborg Avis« om Vennen:

Gud tog ham hjem, min Kammerat,
som sammen med mig led;
dog veed jeg, at hans Sindelag
den sidste Stund, den sidste Dag
med Gud for Danmark stred.

L.

Ludvig Petersen, Gramby.

Den 7. Decbr. 1939 døde Ludvig Petersen, Gramby, godt 85 Aar gammel.

Tre Uger før, den 14. Novbr., holdt hans Venner en Fest for ham paa hans 85 Aarsdag for at takke og hædre ham for et langt Livs trofaste og energiske Arbejde for vor Folkesag og særlig da i vore Udlændighedsaar.

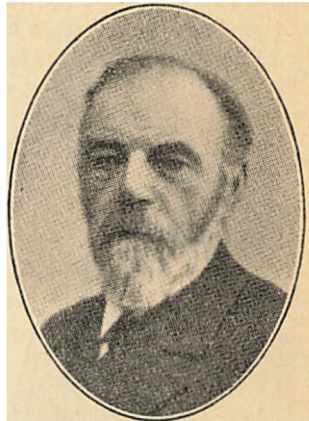
Ludvig Petersens Helbred var paa det Tidspunkt allerede meget sløjt og Kræfterne kun smaa. Men da han hørte de gamle Kamptoner fra den svundne Tid, maatte Alderdom, og Svaghed vige for en kort Stund, og han stod rank og frisk iblandt os og beherskede helt Situationen. Det var i de Dage, Kampen stod i Finland, og Ludvig Petersen fortalte os med Begejstring om Finnernes Kamp i tidligere Tider. Finlands Skæbne laa ham varmt paa Sinde, og han vendte sig i skarpe Ord imod den Uret, der overgik dem.

Han gav ved den Lejlighed et klart Billede af, hvad han havde levet og arbejdet for gennem sit lange Liv.

Han var en Kampens Mand, noget af Redaktør Jessens Type, og han slog skaanselsløst ned paa Uretten, hvor han mødte den.

Men ved Siden deraf var han en varmtfølelse Natur, der hentede Styrke fra vor Literatur og Historie, som han var meget fortrolig med.

Han var Landmand med Liv og Sjæl. I en ung Alder overtog

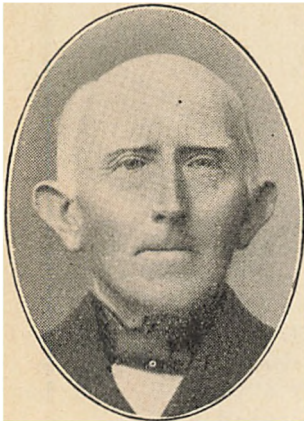
han sin Faders Gaard, som han drev mønsterværdigt. Han var i sin Tid en Foregangsmand og kom helt naturligt med i Landboforeningens Ledelse.

Men over alt andet stod Arbejdet for Danskhedens Bevarelse, og her skyede han ingen Ulejlighed. Han gav Undervisning for Ungdommen i Dansk og Fædrelandshistorie i en Del Aar. Han var i mange Aar Formand for Foredragsforeningen og senere for Ungdomsforeningen, og desuden fik han betroet mange Tillidshverv i vore nationale Foreninger og andet Steds.

Vi er saa lykkelige her i Sønderjylland, at vi har haft en Skare af Kvinder og Mænd, der har sat Bevarelsen af vor Danskhed og Folkelighed over alt andet jordisk. Ludvig Petersen var en af dem, og derfor vil hans Mjnde blive bevaret til sene Tider.

J. Høyer.

P. Degn, Astrup.

Den 16. September 1939 jordfæstede paa Brøns Kirkegaard tidligere Sparekasseformand og Gaardmand i Astrup Peder Degn, der var født paa sin Fædrenegaard den 11. December 1847, næsten 92 Aar gammel. Han delte ikke deres Lod, der bliver gamle af Aar: at være glemt længe før Døden kommer. De Mennesker, han i sit lange Liv havde staaet i Forbindelse med som Sparekassemand og anset Bonde paa den statelige Slægtsgaard, vedblev at søge ham, og Slægten saa med Ærbødighed op til ham, saa hans Alderdom gik ikke hen i Ensomhed; selv om

de fleste af hans Slægtled var kaldt bort, vandt han Venner blandt de yngre, hvis Færd og Arbejde han fulgte med milde Øjne og klog Bedømmelse. Han mistede ikke sin Samhu med dem, og Hjertet blev ikke koldt overfor dem; derved bevares der altid en vis Friskhed.

P. Degn var Søn af tidligt afdøde Sognefoged, Dannebrogss-

mand Søren Nielsen Degn og Hustru Ida, født Nielsen. hvis Slægt i lange Tider havde ejet Gaarden i Astrup.

Han bevarede i Trofasthed Mindet om sin Ungdomslærer Hans Tjellesen Schmidt, der trods Elevers og Forældres Bønner ikke lod sig overtale til at blive ved den af ham oprettede »højere Bondeskole« i Brøns, men meldte sig som Frivillig i 1864, blev saaret ved Dybbøl og døde paa Lasarettet i Faaborg. Denne begavede og varmhjertede Lærer øvede varig Indflydelse paa sine Elever, og P. Degn gemte stadig et lille Digt, som H. Tj. Schmidt havde skrevet og givet hver af sine Elever til Afsked.

Tidligt kom P. Degn ind i Arbejdet med Sparekassen for Skærbæk og Omegn. Han traadte ind som Garant i 1873 i sin afdøde Faders Sted, og Fætterten P. Timmermann i Skærbæk forstod nok, hvilken Kraft man havde vundet ved at faa P. Degn med i Arbejdet. Hans stille, bramfri Væsen, hans kloge og klare Tanker, hans Retsindighed og Taktfuldhed gjorde ham udmærket egnet til Arbejdet i en Sparekasse, og han har ved sin stille, tro Gerning været med til at bære Sparekassen frem til den Betydning og Størrelse, den fik. I 1885 blev P. Degn Næstformand, og efter Niels S. Schmidts Død paa Havervadgaard 11 Aar senere blev han den store Kasses Formand indtil sin Død i 1939. Med Rette er der peget paa det Særsyn, at i samfulde 66 Aar var P. Degns Navn knyttet til Sparekassen.

Det daglige Arbejde — de fleste Aar i det lille Værelse ud mod Gaardspladsen i P. Timmermanns Gaard, med de blaa hollandske Fliser paa Væggene, senere i dens egen nye Bygning lige overfor — fulgte P. Degn med Interesse, ogsaa efter at han havde sluttet med at komme der daglig.

Et Træk, der ogsaa viser P. Degns Sindelag og hører med til Billedet af hans tiltalende Personlighed, skal gengives her, meddelt af Sparekassens nuværende Bestyrer Andreas Svendsen fra Hjemsted, idet han udtaler, at han havde den Lykke at arbejde ved Sparekassen sammen med P. Degn i syv Aar:

»P. Degn og hans Brødre var store Indskydere i Skærbæk Sparekasse. I 1914 havde de en betydelig Sum staaende, der stadig voksede. Men P. Degn, den velsituerede Ejer af en gældfri Gaard paa 110 ha Jord, kunde ikke faa sin Formue omregnet efter Valutaloven. De mange Penge, som Familien paa en ærlig og redelig Maade havde sparet sammen gennem de mange

Aar, var bleven værdiløse. Men til Trods herfor kunde P. Degn sige Sparekassen Farvel mild og blid og smilende som altid. Ikke et bittert eller haardt Ord kom over hans Læber. Den lille beskedne Mand — hvor blev han stor i mine Øjne den Dag!«

P. Degn var ugift. Han efterlod to Brodersønner, der hver fik det halve af Gaarden, og en Broderdatter. Men hans Venner var mange. Hans Minde staar smukt.

J. Jørgensen.

Jens Sørup.

Den 18. August 1938 døde Jens Sørup, tidligere Forpagter af Gram Slots-Mølle, næppe 70 Aar gammel.

Sørup, der var barnefødt i Rurup, blev gift med Nissine, f. Hørlück, og de overtog den dengang ret store Virksomhed paa Gram Slotsmølle.

Gram Mølle var et Sted, hvor Interessen for vor Folkesag var levende og stærk, og baade Jens Sørup og hans Hustru levede stærkt med deri og var aktive overfor deres Omgivelser. I det gæstfrie Hjem traf interesserede Folk fra nær og fjern sammen, og Tidens Problemer blev drøftede og nye Planer lagt.

Jens Sørup var en rask og beslutsom Mand og var altid villig til at yde Hjælp og bringe Offer for en god Sag. Han fik Tillidshverv i vore nationale Foreninger og var ogsaa paa andre Omraader en betroet Mand. Hans nu efterlevende Hustru Hanne, født Bennetzen, skabte ham et godt og lykkeligt Hjem paa hans sidste Aar.

J. Høyer.

Christen Wonsbek, Brøstrup.

En af Haderslev Vesteramts kendte, betydende Mænd, Sogneraadformand og Amsraadsmedlem, Gaardejer Christen Wonsbek, »Toftegaard«, Brøstrup, døde pludseligt den 12. December 1938 — ca. halvandet Aar efter sin udmærkede Hustru, Fru Anna Wonsbek. De stammede begge fra Jels og blev gift i 1903. De flyttede da ind paa en ny Gaard, som de havde opført paa Jorderne til Chr. Wonsbeks Fødehjem. I 1907 overtog de den meget større »Toftegaard« i Brøstrup, hvor de øvede deres Livsgerning. Begge levede stærkt med i det nationale og folkelige, og Anna Wonsbek fulgte interesseret med ogsaa i de mange offentlige Ting, hendes Mand efter Genforeningen blev optaget af. Mens de boede i Jels, var de med i Arbejdet for Rejsningen af Forsamlingshuset »Jels Landbohjem«.

Chr. Wonsbek, der blev 64 Aar gammel, var en ligefrem og ligevægtig, aaben og redelig Natur, der med god Indsigt og praktisk Haandelag gav sig i Kast med de Opgaver, han navnlig som Landmand og i det kommunale Liv stilledes overfor. Han ejede en fremragende Forhandlingsevne, og som den venlige og forstaaende Mand, han var, søgte han altid at faa Tingene til at glide med det gode; men han kunde ogsaa skære kort gennem Vrøvlet og alligevel straks efter være gode Venner med en Modstander. Han forstod Værdien af, at en Sag kan øves i Samarbejde og lagde et betydeligt Arbejde ind paa de Hverv, der blev lagt i hans Haand.

Straks efter Genforeningen blev Chr. Wonsbek Sogneraadformand for Hygum Sogn og var det til sin Død. Han var sin Kommune en god Mand i en vanskelig Tid og indlagde sig ikke mindst Fortjeneste paa Vejbyggeriets Omraade, samt ved den udprægede sociale Forstaaelse, han lagde for Dagen. I 1935 valgtes han ind i Haderslev Amsraad og kom i Bestyrelsen for Amts-

raadsforeningen. Af hans mange Tillidshverv skal nævnes: Medlem af Forligskommissionen for Rødning Retskreds, Bestyrelsesmedlem i Rødning Bank og Rødning Elektricitetsværk, Tillidsmand i Grønseforeningen for Haderslev Vesteramt, Medlem af Dagbladet »Dannevirkes« Bestyrelse, Kredsvurderingsmand for Den vest- og sønderjydske Kreditforening og Medlem af Hypoteklaanefondens Kontroludvalg.

Chr. Wonsbek blev en af Genforeningstidens djærve, lysende Skikkelser, der øvede en smuk Indsats for sin Egn og sit Land og ejede et varmt Sind for vore Landsmænd sønderpaa. Der var noget umiddelbart hjerteligt og tillidsfuldt ved ham, der skabte ham en stor personlig Vennekreds. Trods Kravene udadtil drev han et godt Landbrug, men hans Interesser samlede sig først og fremmest om hans Hjem og Børnenes Fremtid.

H. M.

Julekimen.

Luften er fuld af store Fnugger
af Sne, som hvirvles mod Jord;
Vinden klager, og Grene sukker
under det kolde, vattede Flor.

I Gaarde stilner den daglige Dont,
det lakker mod Juletimmen,
snart høres mod en snefyldt Horisont
den dybe, kaldende Kimen.

Det er Klokkerne, der ringer Julen ind,
skælvende, i aandeløs Rus,
som bæres af den ilende Vind
over Land i tonende Brus —.

Og Sindet bliver ydmygt, Tanken stille
i Stunden, der toner af Kimen,
og Øjne, som ellers ikke var milde,
smiler i Juleaftenstimen....

Thi Julebudskabet om Fred paa Jord,
— Frelserens Komme hertil,
hvorom Englene sang i Jubelkor,
bæver i Klokkernes Spil —!

Eduard Reus.

Men af Danmarks Ære —

DEN 9. APRIL 1940 blev en Mærkedag i Danmarks Historie. Og den forøgede Antallet af de Mindestene over faldne danske Soldater, der findes paa Grænselandets omstridte Jord, fra Treaarskrigen 1848—50, fra 1864, fra Verdenskrigen 1914 og nu fra 1940.

Dagens Historie kan ikke skrives endnu, men de tapre unge danske Mænd, der den Dag satte Livet ind og ofrede det for deres Land, deres Minde vil blive holdt i Ære af det danske Folk.

Ingen har større Kærlighed end den, der sætter Livet til for sine Venner.

13 unge danske Soldater og 3 Grænsegendarmer beseglede deres Troskab mod Fædrelandet med deres Blod.

Deres Kamp var paa Forhaand haabløs, fordi de stod overfor en overvældende Overmagt, som Sven Dufva paa Broen. Saa meget større Ære har de vundet, og den er ydet dem baade af deres egne Landsmænd og af Modstanderne. Og den Ære, de kæmpede for og vandt, den vandt de ogsaa for deres Land.

Vegen er for Overmagt liden Flok tilsidst,
men af Danmarks Ære den intet haver mist'!

sang Carl Ploug i 1848 efter Slaget ved Slesvig. Hans Ord gælder med endnu større Ret de danske Soldater fra den 9. April 1940.

Omstaaende ses Mindestenene, der er rejst paa Stedet, hvor nogle af Soldaterne faldt.

Ved Hokkerup faldt Sergent C. H. V o u s. Han var i Civil Fængselsbetjent og født 9. Febr. 1915 i Kædeby paa Langeland. Paa Stenen ved Landevejen staar indhugget:

Bjergskov

Lundtoft

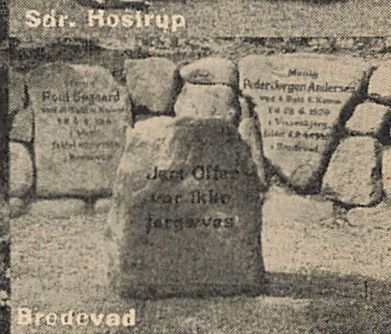
Hokkerup

Sdr. Høstrup

Hokkerup

Brededav

Fot.: Th. Christesen, Aabenraa

»Her faldt Sergent C. H. Vous af 4. Batls 2. Komp
Fremtid gror af dyre Minder.«

Ligeledes ved Hokkerup staar Mindestenen over Menig
J. T. Jørgensen, Klejnsmed, født 12. Sept. 1917 i Valby. Min-
destenen bærer følgende Indskrift:

»Her faldt den 9. April i Kamp for Danmark Menig
ved 2. Fodfolks-Pionerbataillon Jørgen Th. Jørgen-
sen, f. 12. 9. 1917.«

De to ovennævnte Mindestene rejstes 30. Juni 1940.

Ved Lundtoft rejstes 13. April 1940 Mindestenen over
Menig K. G. Jørgensen, Mejerist, Søllested pr. Glamsbjerg.
Paa Stenen staar:

»Her faldt for Danmarks Sag Mg. Nr. 72, K. G. Jør-
gensen den 9. 4. 1940. Rejst af 4. Batls 3. Komp.«

Ved Bjergskov staar Mindestenen over Menig B. C.
Poulsen, Arbejdsmand, født 24. April 1918 i Middelfart. Ind-
skriften lyder:

»Her faldt i Kamp for Danmark Mg. ved 4. Batls
4. Komp., 327/39 Bjarne Chr. Poulsen, f. 24. 4. 1918
i Middelfart.«

Ved Sdr. Hostrup staar Mindestenen over Menig F.
Nielsen, Handelsbetjent, født 12. Aug. 1919 i Fruens Bøge ved
Odense. Indskriften paa Stenen lyder:

»Her faldt Mg. Nr. 410, F. Nielsen af 4. Batls 2. Komp.
den 9. 4. 1940. — Fremtid gror af dyre Minder.«

De to sidsnævnte Stene rejstes 30. Juni 1940.

Ved Bredevad er der i en lille smuk Mindelund sydfor
Vejen, hvor to danske Soldater faldt, rejst en Sten for hver af
de to Faldne med deres Navne, Menig P. J. Andersen, Land-
mand, født 28. Juni 1920 i Skovsby pr. Skalbjerget, og Menig P.
Søgaard, Maskinarbejder, født 4. Aug. 1919 i Odense. Begge
de Faldne var af 4. Batl. Paa en Sten midt i Anlægget staar:

»Jert Offer var ikke forgæves.«

Mindelunden blev indviet den 16. Juni 1940.

Endnu før de danske Soldater kom i Kamp den 9. April, blev 3 danske Grænsegendarmere skudt ved Jernbanebroen i Padborg, et Kvarter før de tyske Troppers Indmarch. Det var Overgendarmerne A. A. Hansen, født 11. Jan. 1900 i Brørup, A. S. Albertsen, født 15. Dec. 1894 i Bække, og J. P. Birk, født 30. Juni 1897 i Brændøre. Birk døde øjeblikkelig, Hansen og Albertsen næste Dag paa Sønderborg Statshospital.

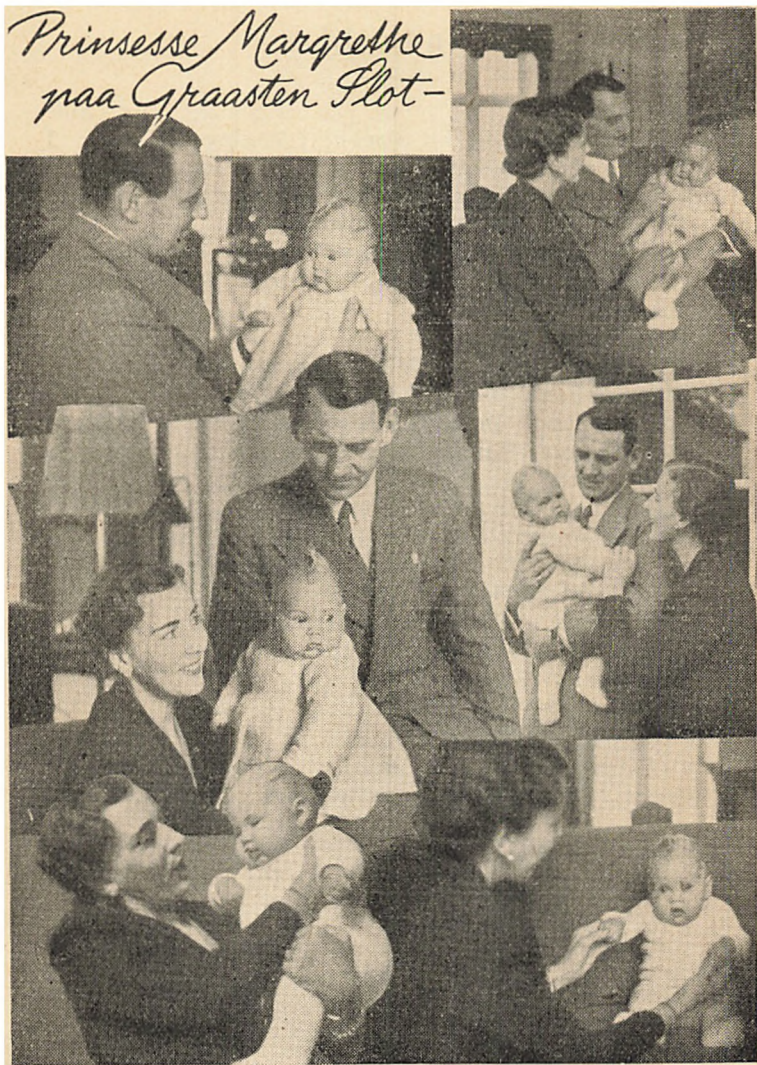

De to førstnævnte blev jordfæstede paa Bov Kirkegaard, den sidstnævnte paa Taps Kirkegaard, der jo ligger i et af de otte Sogne, som før 1864 hørte med til Sønderjylland. Grænsegendarmeriet rejste Mindestene paa de tre Grave. Mindestenene bærer samme Indskrift:

»Overgendarm
(Navn og Fødselsdag og -aar)
faldt paa sin Post
ved Grænsen i Padborg
d. 9. 4. 1940.

Rejst af Grænsegendarmeriets Personale.«
Afløringen af Mindestenene fandt Sted den 5. August 1940.

*Prinsesse Margrethe
paa Graasten Plot-*

Indhold.

	Side
Morten Kamphøener: En Skæbne i Vissing	1
Jakob Petersen: Gustav Johannsen	23
Aug. F. Schmidt: Træk af Skamlingsbankens Historie	38
K. M. Gubi: Æ Lyst dryve æ Værk	63
Hans Hansen Toft: Pesttjørnen ved Genner Fjord	65
Nicolai Svendsen og Thade Petersen: Minder fra Fængslet i Slesvig	67
De Gamle, som faldt —	
M. Refslund Poulsen: Martin Hammerich	81
H. J.: Johan Nissen, Tingbjerggaard	84
Marie Bøsen: Dorte Gram	86
C. R.: Holger Hansen, Sønderborg	88
M. K. Gram: Th. Frosch, Skrave	89
L. P. Chr.: Niels Uldall, Flensborg	91
L. P. Chr.: Jørgen Ludvig Gissemann, Flensborg ..	93
C. Warncke: Hans Christian Clausen, Ullerup	94
L. P. Chr.: Peter Lund, Medelby	95
J. Høyer: Ludvig Petersen, Gramby	97
J. Jørgensen: P. Degn, Astrup	98
J. Høyer: Jens Sørup, Gram	100
H. M.: Christen Wonsbek	101
Eduard Reus: Julekimen	102
Men af Danmarks Ære —	103
Prinsesse Margrethe paa Graasten Slot	107

Nationale Foreninger og Institutioner.

Sprogforeningen.

Formand: Bibliotekar Jakob Petersen.

Ledelse: Højskoleforstander Arnfred, Askov, Gdr. Hans Jørgen Hansen, Lysabildskov. Folketingsmand J. P. Nielsen, Dynt, Amtsskolekonsulent Svendsen, Tønder.

Sprogforeningens Tilsynsraad 1936—39.

Valgt i Efteraaret 1936.

Aabenraa Amt: Købmand Hans Jessen, Nr. Høstrup, Amtmand Refslund-Thomsen, Aabenraa, Gdr. Carsten Gregersen, Frøslev, Overlærer Hansen, Graasten. Aalborg Amt: Gdr. Th. B. Thomsen, Ulsted. Aarhus Amt: Proprietær Hjorth, Tvilumgaard, Fru Andreasen, Hvirring. Frederiksborg Amt: Gdr. O. Munk, Ramløse. Haderslev Amt: Gdr. Hans Lund, Københoved, fhv. Mejeribestyrer Fredslund, Branderup, Gdr. Jørgen From, Fjelstrup, Gdr. Simon Sørensen, Hajstrup. Hjørring Amt: fhv. Højskoleforstander O. Stevns, Sindal. Holbæk Amt: Pastor Schiøler, Tølløse. København: Pressechef Rud, København. Maribo Amt: Gdr. E. Vangkilde, Skerne. Odense Amt: Biskop Rud, Odense, Lærer Jacobsen, Rolund. Randers Amt: Gdr. Aage Galmstrup, Hejlskov. Ribe Amt: Højskoleforstander Arnfred, Askov. Ringkøbing Amt: Adjunkt P. Beck, Tarm. Sorø Amt: Højskoleforstander Nørgaard, Antvorskov. Svendborg Amt: Seminarieforstander Egebæk, Skaarup. Sønderborg Amt: Kustode H. Harboe, Sønderborg, Folketingsmand J. P. Nielsen, Dynt, Gdr. Hans Jørg. Hansen, Lysabildskov, Gdr. Claus Christensen, Lavensby. Tønder Amt: Gartner Jepsen, Bylderup, Gdr. Anders Lund, Byvang, Amtsskolekonsulent Svendsen, Tønder, Købmand Chr. Thygesen Petersen, Døstrup. Vejle Amt: Lærer Petersen, Hornstrup, Førstelærer Svennesen, Seest. Viborg Amt: Stiftsprovst Noring, Viborg.

Skoleforeningen.

Bestyrelsen: Gdr. H. Jepsen Christensen, Høgsbro pr. Hvidding, Formand, Gdr. Mathias Jepsen, Jejsing, Næstformand, Gdr. Elers Boesen, Astrup pr. Brøns, Kasserer.

Tilsynsraadet: Rentier Hans Clausen, Havnbjerg, Gdr. Hans Blad, Mindebjerg, Gdr. Hans Alexandersen, Vester Sottrup, Gdr. Jørgen Brag, Undelev, Gdr. Hans Iver-

sen, Svejrup, Portør Asmus Keller, Rødekro, Gdr. P. Jensen, Stenderupgaard, Overlærer Skovmand, Løgumkloster, Gdr. Olav Fink, Brendstrup, Gdr. Peter J. Nissen, Strandehjørn, Gdr. Hans Chr. Martensen, Løgumgaard, Gdr. P. Gad, Hejsel, Amtmand Grev Schack, Schackenborg, Amtslæge Lausten Thomsen, Tønder, Fru Ingeborg Appel, Askov.

Ansøgning om Understøttelse til Vinterskolen indsendes inden 15. August, til Sommerskolen inden 15. Februar.
Æresmedlemmer: Hans Smiedemand, Stolbrolykke, og Johan Andresen, Ullerup.

Grænseforeningen.

Frmd.: Rektor H. P. Hansen, København.

Kontor: Peder Skramsgade 5 I, København K.

Næstfrmd.: Dr. med. Valdm. J. Harsløf, København, og Gaardejer, Insp. N. J. Gotthardsen, Tønder.

Kontorets Leder: Generalmajor Birke.

Storkøbenhavn: Dr. med. Harsløf, Skibsreder Kraemer, Overretssagfører Manthey-Wagner, Borgmester Fischer og Oberst Rønning. Københavns Amt: Arkitekt Hans Schmidt, Roskilde. Frederiksborg Amt: Dr. phil. la Cour, Birkerød, Holbæk Amt: Pastor Fensmark, Jyderup. Sorø Amt: Skotøjshandler Olsen, Slagelse. Præstø Amt: Sygehusinspektør Møller, Næstved. Bornholms Amt: Oberst Waagepetersen, Rønne. Maribo Amt: Postmester Ryge, Nykøbing F. Odense Amt: Landbrugslærer Kryger Larsen, Hjallesø. Assens Amt: Gaardejer Hans Kongsted, Strandby. Svendborg Amt: Amtsskolekonsulent Jepsen, Ringe. Hjørring Amt: Forstander Andr. Nielsen, Hjørring. Thisted Amt: Fru Høegh Nielsen, Thisted. Aalborg Amt: Kriminaldommer Juhl, Aalborg. Viborg Amt: Forstander Rasmussen, Levring. Randers Amt: Adjunkt Bek, Randers. Aarhus Amt: Højskoleforst. Christensen, Maarsø. Ask. Gl. Skanderborg Amt: Rektor Clausen, Horsens. Ringkøbing Amt: Gaardejer Jens Søe, Ølstrup. Vejle Amt: Møllejer Petersen, Fredericia. Ribe Amt: Grosserer Michael sen, Lunderskov. Haderslev V. Amt: Gaardejer H. Jensen, Tornumgaard. Haderslev Ø. Amt: Pastor Smith, Øsby. Aabenraa Amt: Skoleinspektør Thau, Aabenraa. Sønderborg Amt: Domæneforpagter Lorentzen, Rønhave. Tønder Amt: Gaardejer, Inspektør Gotthardsen, Tønder.

De saaledes valgte Hovedstyrelsesmedlemmer har derefter valgt følgende 15 Medlemmer:

Professor Fabricius, København, Gaardejer Jacob Friis, Fjelstrup, Statsrevisor A. M. Hansen, Roskilde, Gaarbestyrer Arne Hansen, Rislev, Skoleinspektør Bernhard Hansen, Sønderborg, Rektor H. P. Hansen, København, Landsretssagfører Ingerslev-Hansen, København, Borgmester Jørgensen, Gentofte, Førstelærer K. A. Kri-

stensen, Karise, Landbrugskandidat Puggaard, Jernved, Folketingsmand H. Rasmussen, Rønne, Folketingsmand Svensson, Haderslev, Cand. jur. Thygesen, København, Statsrevisor Vanggaard, Hjørring, og Dr. med. Vermehren, København.

Revisorer: Kaptajn, Fuldmægtig Busch og Revisor E. Pedersen.

Dansk-Nordisk Ungdomsforbund.

Grænseraadet, der leder D. N. U.s Arbejde i Grænseområdet, bestaar af følgende Medlemmer:

P. Marcussen, Graasten, Formand, Mejeribestyrer Lorentzen, Bredebro, Næstformand, Bankprok. Müller-Kristiansen, Sønderborg, Kasserer, Lærerinde Frk. Inger Enemark, Tønder, Overretssagf. A. Faber, Graasten, Gaardejer Johs. Juhl, Branderup, Mejeriejer S. Petersen, Arnaa, Landmand Chr. Nielsen, Vollerup, Gaardejer Ernst Christensen, Asserballe, Lærer Jensen, Bolderslev, Journalist Chr. Petersen, Haderslev, Sognepræst Riishøjgaard, Rise, og Sydslesvig: Niels Kjems, Harreslev.

Folkung-Raadet, som leder D. N. U.s Oplysningsarbejde, bestaar af: P. Marcussen, Graasten, Forst. C. P. O. Christiansen, Frederiksborg Højskole, Lærerinde Frk. I. Enemark, Tønder, Bankprokurist Müller Kristiansen, Sønderborg og Red. Chr. Petersen, Haderslev.

Ungdomsforeningerne.

Aabenraa Amts Hovedkreds: Form. Pastor Gadeberg, Stubbæk, Kasserer: Bankkasserer Kræmer, Graasten. (18 Foreninger og ca. 1700 Medl.)

Haderslev Østeramts Kovedkreds: Form.: Lærer J. Chr. Christensen, Sillerup pr. Fjelstrup, Kasserer: Landmand Chr. Kongsted, Sdr. Vilstrup pr. Sdr. Vilstrup. (14 For., 1093 Medl.)

Røddingegnens Ungdomskreds (en Hovedkreds af De danske Ungdomsforeninger). Form.: Lærer Ejnar Kaas, Tornum pr. Lintrup, Kasserer: Gdr. Ejnar Rytz, Brændstrup pr. Gram. (11 Foreninger, 1500 Medl.)

Sønderborg Amts Hovedkreds: Form.: Husmand Chr. Nielsen, Vollerup, Als, Kasserer: Lærer R. Clausen, Snogbæk pr. Vester Sottrup. (15 For., 2808 Medl.)

Tønder Amts Hovedkreds: Form. og Kasserer: Overlærer Holger Skovmand, Løgumkloster. (13 For., 1248 Medl.)

Sønderjydsk Idrætsforening.

Kontoret er hos Forretningsføreren, Ny Allégade 18, Haderslev.

Foreningen er indmeldt i Sammenslutningen »De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger«, Kontor Frederiksholms Kanal 29, København K. Den er inddelt i 5 Hovedkredse. De »Sydslesvigske Ungdomsforeninger« er tilsluttet Foreningen under Aabenraa Amts Hovedkreds.

Foreningens Kreds- og Medlemstal 1939: 160 Kredse, 3895 Gymnaster, 3164 Boldspillere, 151 Idrætsøvere, 892 Folkedansere, 1834 Børnegymnaster, 416 Skytter. 11,714 passive Medlemmer.

Bestyrelsen: Formand: Gaardejer Johs. Juhl, Branderup, Sekretær og Forretningsfører: Gymnastiklærer N. J. Iversen, Haderslev, Formand for Gymnastikudvalget: Landmand Peter Fink, Fuglsiggaard, Øster Lindet, Formand for Skydeudvalget: Repræsentant B. Michaelsen, Jomfrustien 11, Haderslev, Formand for kvindelig Idræt: Fru Aja Bonde Poulsen, Sdr. Landevej 29, Sønderborg, Formand for Idrætsudvalget: Lærer C. J. Laursen, Nr. Sejerslev, Højer.

Bestyrelsen bestaar desuden af de 5 Hovedkredsformænd: Haderslev Vesteramt: Gaardejer Hans Buhrkall, Rangstrup, Agerskov, Haderslev Østeramt: Lærer S. P. Hansen, Haderslev, Aabenraa Amt: Førstelærer V. Jørgensen, Genner, Sønderborg Amt: Lærer Petersen, Huholt, Vollerup, Tønder Amt: Mejeribestyrer H. Lorentzen, Bredebro, der desuden er Næstformand.

Historisk Samfund for Sønderjylland.

Bestyrelsen: Amtslæge H. Lausten Thomsen, Tønder, Formand, Adjunkt, Dr. phil. K. Bock, Haderslev, Sekretær, Museumsinspektør H. Neumann, Haderslev, Kasserer, Sparkekassedirektør Nis Nissen, Nordborg, Seminarilærer Claus Eskildsen, Tønder, Højskoleforstander Hans Lund, Rødding, Arkivar Frode Gribsvad, Aabenraa, Pastor H. F. Petersen, Flensborg, Museumsdirektør Dr. Mackeprang, København, og Frimenighedspræst Thade Petersen, Haderslev (Æresmedlem).

Formand, Sekretær og Kasserer danner Forretningsudvalg.

Redaktionsudvalget for »Sønderjydske Aarbøger« bestaar af Dr. K. Bock, H. Lausten Thomsen og Hans Lund.

Biblioteker.

Det sønderjydske Landsbibliotek, Aabenraa, Bibliotekar: Jakob Petersen. Udlaan fra Kl. 10—12 og Kl. 14—19. Læsesalen Kl. 10—21 (1. Maj—31. Aug. lukkes Kl. 19). Børneafdelingen aaben Kl. 15—18 (lukket 15. Maj—15. Aug.).

Centralbiblioteket i Haderslev. Bibliotekar T. Glahn.
Udlaan: Kl. 10—19 (Onsdag 10—12 og Lørdag 10—21). Læsesal 10—21 (1. Maj—31. August lukkes Kl. 19).

Centralbiblioteket i Sønderborg. Bibliotekar N. Moesgaard. Udlaan: Kl. 10—19. Læsesalen Kl. 10—21 (1. Maj—31. Aug. lukkes Kl. 19). Børneafdelingen aaben Kl. 15—18.

Biblioteket i Tønder. Bibliotekar T. Sylvester Petersen.
Udlaan: Kl. 10—13 og 15—20. Læsesal Kl. 10—21. Biblioteket lukket 14 Dage i Juli Maaned.

Sønderjydske Landsarkiv, Aabenraa.

Landsarkivar: Fr. Gribsvad.

Arkivar: Joh. Hvidtfeldt.

A a b e n : Kl. 9—12 og 1—4.

Erhvervs-Institutioner og -Organisationer.

Med særligt Henblik paa Sønderjylland.

Statens Jordlovsudvalg.

Kontor: Christiansborg, København.

Formand: Folketingsmand Niels Frederiksen. Medlemmer i Sønderjylland: Fhv. Folketingsmand Chr. E. Christensen, Asserballe, og Gdr. Jens Hørlück, Skodborg.

Landbrugsraadet.

Kontor: Axelborg, København.

Præsidium: Landstingsmand H. Hauch. Medl. i Sønderjylland: Gdr. Jørgen Gram, Gabøl.

Generalsekretær: A. Høgsbro Holm.

Det landøkon. Driftsbureau.

Kontor: Gl. Kongevej 127, København.

Bureauets Leder: Professor O. H. Larsen.

De samvirkende danske Landboforeninger.

Kontor: Axelborg, København V.

I Formandskabet: Gdr. J. Tvedegaard og Landstingsmand H. Hauch. I Bestyrelsen følgende Medlemmer fra Sønderjylland: Gdr. Hans Beyer, Aasgaard, Gdr. Hans Schmidt, Kollund. Sekretær: Otto Himmelstrup.

Foreningen af jyske Landboforeninger.

Kontor: Bispetorvet, Aarhus.

Formand: Landstingsmand Hauch. I Bestyrelsen: Gdr. Hans Beyer, Aasgaard, og Gdr. Hans Schmidt, Kollund. Sekretær: J. K. Haugaard.

Planteavlsudvalgets Formand: Forst. Karsten Iversen, Askov pr. Vejen.

Mejeriudvalgets Sekretær: Statskonsulent Johs. Jensen, Aabenraa.

Fælleslandboforeningen for Nordslesvig.

Formand: Gdr. Hans Schmidt, Kollund pr. Kollund S. Sekretær og Kasserer: Konsulent Chr. Nielsen, V. Sottrup.

Bestyrelsen bestaar af de enkelte Landboforeningers Formænd.

1. Den nordslesvigske Landboforening.

Formand: Gdr. Ejner Hansen, Hjerting.
Konsulenter: M. N. Bruhn, Rødding, og C. H. Lausten,
Rødding. (Regnsk.). 712 Medl.

2. Haderslev Amts Landboforening.

Formd.: Gdr. J. Schultz, Højrup pr. Stepping.
Kons.: F. P. Nielsen, C. Hansen, Haderslev, og K.
Knudsen, Hoptrup. (Regnsk.). Kons. i Husholdning: Fru
Ulla Petersen, Aabenraa. 1543 Medl.

3. Nr. Rangstrup Herreds Landboforening.

Formd.: Gdr. S. Knudsen, Galsted.
Kons.: Landbrkand. A. Diedrich, Toftlund. 370 Medl.

4. Vedsted Sogns Landboforening.

Formd.: Gdr. J. Christiansen, Skovby.
Kons.: K. Knudsen, Hoptrup. 151 Medl.

5. Aabenraa Amts Landboforening.

Formd.: Gdr. P. Chr. Hanssen, Nygaard pr. Bolderslev.
Kons.: Johs. Petersen, Aabenraa, og Fr. Frederiksen,
Aabenraa. (Regnsk.). 600 Medl.

6. Vis Herreds Landboforening.

Formd.: Gdr. H. Schmidt, Kollund pr. Kollund S.
Kons.: M. Nissen, Graasten. 235 Medl.

7. Den sundevedske Landboforening.

Formd.: Forst. H. Hansen, Graasten Landbrugsskole.
Kons.: Chr. Nielsen, V. Sottrup, og P. Petersen, Rage-
høl. (Regnsk.). 350 Medl.

8. Als Nørreherreds Landboforening.

Formd.: Gdr. Clausen, Havnbjerg pr. Nordborg.
Kons.: Chr. Nielsen, V. Sottrup, og H. Frederiksen,
Nordborg. (Regnsk.). 190 Medl.

9. Den alsiske Landboforening.

Formd.: Gdr. H. Blad, Mindebjerg pr. Hørup.
Kons.: Chr. Nielsen, V. Sottrup, og E. M. Hansen,
Tandslet. (Regnsk.). 313 Medl.

10. Det blandede Distrikts Landboforening.

Formd.: Gdr. H. Beyer, Aasgaard pr. Ballum.
Kons.: L. Nørgaard, Bredebro, og M. Thomsen, Brede-
bro. (Regnsk.). 300 Medl.

11. Slogs Herreds Landboforening.

Frmd.: Forp. H. Linnet, St. Tønde pr. Jejsing.
Kons.: Georg Nissen, Bylderup Bov, H. Mortensen,
Rørkær. (Regnsk.). Kons. i Husholdn. Fru Ulla Petersen,
Aabenraa. 272 Medl.

12. Landboforeningen for Løgumkloster og Omegn.

Frmd.: Gdr. Nis Edvardsen, Løgumkloster.
Kons.: Georg Nissen, Bylderup Bov. 220 Medl.

13. Landboforeningen for Skærbæk og Omegn.

Frmd.: M. P. Thyssen, Aaved pr. Frifelt.
Kons.: A. Buchreiz, Skærbæk, 250 Medl.

Fællesforeningen for de tyske Landboforeninger. Landwirtschaftlicher Hauptverein f. Nordschleswig.

Frmd.: Gdr. Chr. Diederichsen, Bodskov pr. Sdr. Vilstrup.

Kons.: Landbrkand. (Diplomlandwirt) P. Rasmussen,
Aabenraa. 8 lok. Foreninger med 1320 Medl.

Landbrugernes Sammenslutning.

Kontor: Rønge pr. Ulstrup.

Forretningsudvalget: Gdr. Knud Bach, Rønge, Frmd.,
Husmand Søren Lund, Spanager, Næstformand, og Sog-
neraadsformand Jens P. Jensen, Lemming, Erhvervsud-
valgets Formand, Proprietær J. A. Hansen, Kogsbøllegaard.

L. S. i Sønderjylland.

Haderslev Amt: Statshusmand Alb. Wormsdorff,
Rougstrup, Frmd., Gdr. Johs. Goddixsen, Mellerup, Næst-
formand, Gdr. Hans Petersen, Gramby, Kasserer, Gdr.
Jørg. Work, Oksenvad, Husmd. Jep Lorenzen, Skrydstrup.

Aabenraa Amt: Gdr. P. Lassen, Barsmark, fung.
Frmd., Husmd. H. Frost, Tumbøl, Kasserer, Gdr. P. Hejsel,
Kassøgaard, Lmd. Hans Musmann, Kragelund Mark.

Sønderborg Amt: Gdr. Jørgen Jørgensen, Sebbe-
lev, fung. Frmd., Husmd. Jørgen Jørgensen, Stevning.

Tønder Amt: Gdr. Jens Lassen, Rejsby, Frmd.,
Gdr. Nis Jørgensen, Cecilienlyst, Løgumkloster, Næstfor-
mand, Gdr. P. Markussen, Mjolden, Kasserer, Statshusmd.
A. Lund, Spandet, Husmd. Heinrich Danke, Rens.

Kvægavlsforeninger.

Sønderjydske Fællesledelse af Kvægavl.

Korthorn (Sdj. Flled.):

Frmd.: Gdr. Mads Gram, Københoved.

Kons.: Landbrkand. Jørg. Frank, Tønder, og Vinge Madsen, Vojens.

65 Kvægavls- og Tyreholdsforeninger med 900 Medl. og 80 Tyre og 71 Kontrolfor. med 2266 Medl. og 29,850 Køer.

Korthorn (Vestsl. Filled.):

Frmd.: Gdr. Math. Jepsen, Rørkær.
10 Opdrætterfor.

Rødt dansk Malkekvgæg:

Frmd.: Gdr. Chr. Clausen, Stødagergaard pr. Sønderborg.

Kons.: Landbrkand. Th. Thomsen, Dybbølsten pr. Sønderborg.

35 Kvægavlsfor. med 944 Medl. og 67 Tyre samt 36 Kontrolfor. med 1350 Medl. og 16,800 Køer.

Hollandsk Malkekvgæg:

Frmd.: Gdr. H. S. Jensen, Tornumgaard pr. Lintrup.
Kons.: Landbrkand. Vinge Madsen, Vojens.
66 Medl., 1670 Køer.

Nordslesvigsk Heste- og Kreaturforsikring.

Frmd.: Gdr. Chr. Hansen, Rødding.
Sekr.: N. Thomsen, Jels.
659 Medl.

De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation.

Kontor: St. Torv 7, Aarhus.

Frmd.: Propr. S. Overgaard, Højbygaard. I Bestyrelsen: Gdr. Aage Schmidt, Faarkrog.

Smørnoteringen.

Københavns Smørnotering fastsættes hver Torsdag Kl. 1¼ af et af Grosserer-Societetet nedsat 5 Mands Udvalg, Dir. A. Jacobsen, Dir. H. C. Agner, Dir. M. E. Dal og Dir. F. Andersen, sammen med De danske Mejeriforeningers Smørnoteringsudvalg: Frmd. Gdr. N. St. Sørensen, Kærbølling, Gdr. R. Nielsen, Slæbækgård, Propr. Kr. Schnack, Klostergaarden, Mejeribest. C. Jørgensen, Tuse Næs. Desuden deltager en Direktor for en af Smøreksporthoreningerne.

De samv. jyske Mejeriforeninger.

Frmd.: Gdr. Elbæk Jessen, Sønderager, pr. Holsted. I Bestyrelsen: Gdr. Aage Schmidt, Faarkrog.

Sønderjydske Mejeriforening.

Frmd.: Gdr. Aage Schmidt, Faarkrog, Sekr.: Statskons. Johs. Jensen, Aabenraa. Omfatter 128 Mejerier.

Andels-Mejerier i Nordslesvig.

I Haderslev Amt	46
I Aabenraa Amt	29
I Sønderborg Amt	24
I Tønder Amt	25

124

Smørekportforeninger.

Sønderjydsk Smørekportfor., Vojens.

Fung. Frmd.: Gdr. P. Rostgaard Andersen, Københoved. Dir. Sophus Thomsen, Haderslev. (56 Mejerier).

Sdj. Landm. Andels Smørekportfor., Sønderborg.

Frmd.: Gdr. Kr. Iversen, Avnbøl. Dir.: S. Roygaard Petersen, Sønderborg. (48 Mejerier).

Dansk Mejeristforening.

Kontor: Johannevej 10, Odense.

Frmd.: Mejeribestyrer C. Jørgensen, Tuse, Næs pr. Holbæk.

Aabenraa Amtskr.: Frmd.: Mejeribest. H. P. Hansen, Felsted.

Haderslev Amtskr.: Frmd.: Mejeribest. H. Mathiesen, Styding.

Sønderborg Amtskr.: Frmd.: Mejeribest. T. F. Hansen, Dybbøl.

Tønder Amtskr.: Frmd.: Mejeribest. H. Lorenzen, Bredebro.

De samvirkende jyske Hesteavlforeninger.

Kontor: Bispetorvet, Aarhus.

Frmd.: Gdr. P. Vadgaard, Stenild pr. Hobro.

I Best.: Gdr. N. Skrumsager, Visby Hedegaard.

Vestsl. Hesteforsikring.

Frmd.: C. Cosmos, Visby.

Skr.: P. Nielsen, Visby.

571 Medl.

De samvirkende danske Andels-Svineslagterier.

Kontor: Axelborg, København V.

(Omfatter 62 Andelsslagterier).

Frmd.: Gdr. M. Byriel, Lyngby pr. Sporup.

I Best.: Gdr. Østergaard, Gabøl. Sekr.: C. Trautmann.

Danske Andelsslagteriens Svinenotering.

Udv. for Landsnoteringen: Dir. Hohwy, Odense, Dir. J. Mehlsen, Slagelse, Dir. Madsen, Horsens, Dir. E. Høeberg, Skanderborg, Gdr. J. Petersen, Vrangstrup (Fmd.), Propr. M. C. Korsgaard, Tøttrupgaard.

Andels Slagterier i Nordslesvig.

Aabenraa: Dir. Johansen.
Graasten: » Skensved.
Sønderborg: » Whitt.
Rødning: » Rübner Petersen.
Vojens: » Mossing Jensen.

Privat-Slagterier.

Haderslev: Dir. Koopmann.
Bylderup: » Thomsen.
Skærbæk: » Nielsen.

Avlscentre for Svin.

Yorkshire:

Gdr. C. Petersen, Skodborg.
» H. B. Jepsen, Tinglev.
» Johs. Schlosser, Aarlund pr. Lintrup.
» Axel Tang, Hytkær, Mastrup.
» F. Nielsen, Stenderup pr. Rødning.
» J. Jessen, Thorsbjerg, pr. Over Jerstal.
» H. C. Hansen, Jestrup, Tandslet.
» Jens Nissen, Nordborg.
» Kr. Clausen, Langbjerg, Hovslund.
Speditør T. E. Brockdorff, Skærbæk.
Gdr. G. Sonne Midtgaard, Hjerndrup pr. Christiansfeld.
» Chr. Minke, Bramhale, Simmersted.
» M. Thuesen, Anslet pr. Fjelstrup.
» Svend Ellegaard, Abild.
» P. Sørensen, Knorborg pr. Sdr. Hygum.

Landsvin:

Gdr. Magnus Hansen, Skovlækken, Rødning.

Bedømmelsesudvalg for Svineavlscentre.

Formand for 9. Distrikt, de sønderjydske Landsdele:
Gdr. H. Schmidt, Kollund.

Hagelskadeforsikringsforeningen for Nordslesvig.

Frdm.: Gdr. H. Thomsen, Roost.
Skr.: Dir. A. P. Andersen, Toftlund.
3280 Medl.

De samvirkende danske Husmandsforeninger.

Kontor: Studiestræde 38, København K.

Forretningsudvalgets Formand: Parcellist N. P. Andreassen, Forsinge; Næstformand: Husmand P. Nielsen, Vejager; Medl. af Udv.: Husmand Jørgen Petersen, Halk pr. Hejsager.

De samv. jydsk Husmandsforeninger.

Kontor: Helgolandsgade 20, Aarhus.

Frmd.: Husmand P. Nielsen, Tvis. I Besty. Husmand A. Schmidt, Faurholm, Tandslet.

De samv. senderjydske Husmandsforeninger.

Frmd.: Husmand Jørgen Petersen, Halk, pr. Hejsager. Sekr.: H. C. Hansen, Haderslev.

Kons.: Landbrugskand. P. Pedersen, Ris pr. Rødekro, Landbrkand. A. Laisen, Rødekro, A. Mortensen, Rødekro, Frk. E. Fredslund, Rødekro, (Hush.).

57 For. m. 3129 Medl.

Sønderborg Amts Husmandsforening og Kredsföreningen Sønderjyden.

Frmd.: Husmd. Anders Schmidt, Faurholm.

Kons. Landbrugskand. Fr. Slipsager, Danebod.
31 For. m. 1635 Medl.

Kommissioner ang. Jordlodder til Husmandsbrug.

Formænd: Haderslev Amt: Gdr. Jørg. Petersen, Sommersted; Aabenraa Amt: Gdr. Jacob Michelsen, Kolstrup; Sønderborg Amt: Karl Petersen, Hestehave; Tønder Amt: Gdr. Mads Warming, Raahede.

Statsfrøkontrollen.

Thorvaldsensvej 57, København.

Direktør: Landbrugskand. C. Stahl, Stedfortr.. Dir. J. Gjelstrup, Aabenraa.

Formand: Prof. A. Mentz.

Smaaskovforeningen

for Aabenraa og Sønderborg Amter.

Frmd.: Gdr. Jac. Michelsen, Kolstrup pr. Aabenraa.

Det danske Hedeselskab.

Hovedkontor: Viborg.

Frmd.: Hofjægermester Lüttichau, Tjele.

Grundforbedringsvirksomheder.

Mose- og Engafdeling.

Distriktskontor i Haderslev: Best. Th. P. Nielsen.

- i Tønder: Best. J. B. Knudsen.
- i Aabenraa: Best. N. Klintø.

Den tekniske Afdeling.
Distriktskontor i Tønder: Best. cand. polyt. T. Q. Jacobsen.

Handelsorganisationerne.

Grosserersocietetet: Frmd.: Grosserer Holger Laage Petersen.

Provinshandelskamret: Frmd. Grosserer H. L. Poulsen, Odense.

Centralforeningen f. Jydske Handelsstandsforeninger.
Frmd.: Konsul Ejstrup, Randers.

Medl. af Best.: Købmand J. H. Kock, Sønderborg.

Handelsforeningerne i Sønderjylland.

Handelsstandsforeningerne i

Haderslev, Frmd.: Købmand Oluf Thielst.

Aabenraa, Frmd.: Borgmester Holg. Fink.

Sønderborg, Frmd.: Købmand J. H. Kock.

Tønder, Frmd.: Købmand A. Müller.

De samv. danske Købmandsforeninger.

Frmd.: Købmand Jeppesen, Helsingør.

Med 142 Afdelinger, fordelt i 4 Centralorganisationer.

Centralorg. for Jylland, Frmd.: Købmd. Chr. H. Olesen, Aalborg.

Derunder de samv. sønderjydske Købmandsforeninger:
Frmd.: Købmand Chr. Matzen, Sønderborg.

Haderslev og Omegn: Frmd.: Henrik Sørensen, Haderslev.

Rødding og Omegn: Frmd.: Købmand M. Christensen, Brendstrup.

Toftlund og Omegn: Frmd.: Købmand Andr. Petersen, Rangstrup.

Aabenraa og Omegn: Frmd.: Købmand J. Agger, Aabenraa.

Graasten og Omegn: Frmd.: Købmand Chr. Blomgreen, Egernsund.

Tønder Amt: Frmd.: Købmd. J. S. Brodersen, Bredebro.

Tønder Detailhandlerforening: Frmd.: Købmand E. Klyver, Tønder.

Sønderborg Detailhandlerforening: Frmd.: Købmand Chr. Matsen, Sønderborg.

Sønderborg Amt: Købmand Bork, Stevning.

Haandværk og Industri.

Fællesrepræsentationen for dansk Haandværk og Industri.

Kontor: Vesterboulevard 18, København.

Frmd.: Murermester Rasm. Sørensen, Roskilde. I Bestyrelsen: Fabrikant Georg Nielsen, Sønderborg, Snedkermester S. A. Sørensen, Rødding.

Haandværker- og Industriforeninger i Sønderjylland.

	F o r m a n d :
Aabenraa	Farverm. Th. Jacobsen;
Agerskov	Carl Truelsen;
Augustenborg	Bygmester Chr. Jacobsen;
Bevtoft	Malermester K. A. Gubi;
Bov	Malerm. A. Kj. Johannsen, Padborg;
Brede Sogn	Barbermester R. Clausen;
Broager Sogn	Snedkermester P. Hansen;
Bylderup	Købmænd H. Thomsen;
Christiansfeld	Malerm. Joh. Madsen;
Egen	Skomg. J. Rasmussen;
Graasten	Bagerm. W. Kammeyer;
Gram	Ejnar Barslund, Gram;
Haderslev	Murermstr. Johs. Hansen;
Hoptrup	Bygm. P. Jochumsen;
Højer	Bødkermst. Johs. Heil;
Hørup	Malerm. Lindschau, Majbøl;
Jels	Smedem. Hans E. Hansen;
Kliplev, Kværs og Holbøl Sogne	Bagerm. Chr. Jensen, Tørsbøl;
Lysabild	Snedkmstr. P. Christensen, Sarup;
Løgumkloster	Vognfabr. Anton Madsen;
Notmark	Malerm. N. Hansen Lorentzen;
Nordborg	Maskinfabr. Chr. Jensen;
Oksbøl	Skomgmst. Chr. Dall, Oksbøl;
Rødding	Snedkerm. S. A. Sørensen;
Skodborg	Tømrerm. H. Højberg;
Skærbæk	Slagterm. A. Schmidt;
Sommersted	Entrenør H. Skytt;
Sottrup	Skræderm. C. Detlefsen;
Svenstrup	Maskinbygger Holg. Jensen;
Sønderborg	Inst. C. Aug. Justesen;
Tandslet	Smedemstr. Peter Nielsen;
Tinglev (Hdv. og Ind.)	Smedem. P. Schaumann;
Toftlund	Malerm. P. Nissen;
Tønder	Smedem. Andr. Dideriksen;
Ulkebøl	Blikkenslager Jørg. Iversen;
Ullerup	Bager Jul. Andresen;
Varnæs	Maskinbygger P. Jørgensen;
Vojens	Cigarhldr. A. H. Vind;
Øsby	Snedkerm. J. H. Witt.

Særlige sønderjydske faglige Mesterforeninger.

Mesterforeningen for Bygningshaandværkere i Aaben-

raa Amt: Frmd.: Tømrem. A. Mikkelsen, Bolderslev.
Barber -og Frisørfor. i Tønder Amt: Frmd.: R. Clausen, Bredebro.
Mesterfor. f. Bygningshaandværk. i Haderslev Amt: Frmd.: Tømremester G. P. Gregersen, Vojens.
Barber- og Frisørfor. i Aabenraa Amt: Frmd.: Otto Meise, Aabenraa.
Haderslev Østeramts Smede- og Klejnsmedelaug: Formand: Chr. P. Mørch, Skrydstrup.
Snedkerlavet for Sønderborg Amt: Frmd.: P. Hansen, Broager.
Sønderjydsk Forening for G. K. M., Sønderborg Amt: Frmd.: E. Müller, Sønderborg.

Kreditinstitutioner.

Sønderjyllands Kreditforening.

Kontor: Aastrupvej, Haderslev.
Direktionen: P. A. Callø, H. Hansen, Orla Buhl.
Repræsentantskabet: Gdr. J. H. Schmidt, Vojensgaard, Gdr. P. J. Refshauge, Tyrstrup, Fabrikant M. Schaumann, Haderslev, Gdr. M. Refslund Poulsen, Bovlund, Gdr. Olav Fink, Brendstrup, Gdr. Hans Lyck, Varnæs, Gdr. H. Sander Larsen, Saksgaard, flv. Landdagsmand Nis Nissen, Aabenraa, Gdr. Jørgen From, Fjelstrup, Gdr. Iver Scherrebeck, Sdr. Vilstrup, Gdr. J. H. Østergaard, Gabøl, Gdr. Jacob Michelsen, Kolstrup, Gdr. Chr. Ernst Christensen, Asserballe, Gdr. Hans Beyer, Aasgaard, Købmand A. Hundevadt, Haderslev, Borgmester H. Fink, Aabenraa, Købmand Math. Kock, Sønderborg.

Vest- og Sønderjydsk Kreditforening.

Kontor: Ringkøbing.
Direktionen: P. H. M. Valeur, P. Laursen, P. Gundersen.
Frmd. for Repræsentantskabet: Gdr. Hans S. Jensen, Tornumgaard.
Repræsentanter for Sønderjylland: Gdr. A. M. Lund; Sdr. Sejerslev, Gdr. Karsten Outzen, Ellum.

Jydsk Hypotekforening.

Kontor: Aarhus.
Direktionen: N. P. Helver, Paul Buhl, Jep Fink.

Kreditforeningen af Ejere af mindre Ejendomme paa Landet i Jylland.

Landsretssagfører Aa. Brink Jensen, adm. Direktør, Medlem af Repræsentantskabet for Sønderjylland: Hans Iversen, Stenneskær, Hans Philipsen, Snogbæk, Evald Lorenzen, Rørkær, N. Henriksen, Vojens.

Hypoteklaanefonden.

Kontor: Tønder. Dir. Henriksen, H. Linnet, St. Tønde,
Jørg. Petersen, Halk.

Sønderjyllands Laanekasse.

Direktion: Generaldir. Korst, Amtmand Kr. R. Thom-
sen, Amtmand A. Karberg, Dir. Oluf Beck, ORS. Axel Hu-
legaard og Dir. Orla Buhl.

I Bestyrelsen for Haderslev Østeramt: Dir. Callø, For-
mand, Gdr. J. H. Schmidt, P. J. Refshauge.

I Bestyrelsen for Haderslev Vesteramt: Gdr. M. Refs-
lund Poulsen, Frmd., Gdr. Aage Schmidt, Landinspektør
Lejde.

I Bestyrelsen for Aabenraa Amt: Borgmester H. Fink,
Frmd., Gdr. Chr. Christensen, Gdr. Kr. Philipsen.

I Bestyrelsen for Sønderborg Amt: Folketingsmand J.
P. Nielsen, Frmd., Gdr. Chr. E. Christensen.

I Bestyrelsen for Tønder Amt: Gdr. H. Jepsen Chri-
stensen, Frmd., Bagermstr. Thorv. Petersen, Gdr. Karl
Posselt.

Landeværnet.

Kontor: Tinglev.

Best.: Gdr. Hans Andersen, Kongsbjerg, Frmd., Gdr.
Aage Schmidt, Faarkrog, Gdr. Landstingsmand H. Jepsen
Christensen, Høgsbro.

Jordfordelingskommissionen.

Kontor: Tønder.

Landstingsmand Mads Jensen, Aale, Frmd., M. Refs-
lund Poulsen, Bovlund, Gdr. Jørg. Tinglef, Lund.

Ministeriet.

Statsminister Th. Stauning.

Udenrigsminister E. Scavenius.

Forsvarsminister S. Brorsen.

Justitsminister Harald Petersen.

Finansminister V. Buhl.

Kirkeminister K. V. Fibiger.

Undervisningsminister Jørgen Jørgensen.

Indenrigsminister Knud Kristensen.

Arbejds- og Socialminister J. Kjærbøl.

Landbrugsminister K. M. Bording.

Handelsminister Halfdan Hendriksen.

Minister for offentlige Arbejder Gunnar Larsen.

Rigsdagen.

Folketinget.

(Efter Valget 3. April 1939.)

Socialdemokrater	64	(før Valget 68)	
Venstre	31	(» »	29)
Konservative	26	(» »	20)
Radikale Venstre	14	(» »	14)
Bondepartiet	4	(» »	5)
Retsforbundet	3	(» »	4)
Kommunister	3	(» »	2)
Nationalsocialister	3	(» »	—)
Tyskere	1	(» »	1)
	<hr/>		
	149		149

Senderjylland.

Socialdem.: 31,412 St. (1935: 26,828 St.) Valgt: J. P. Nielsen, P. Mortensen, H. J. Hinrichsen.

Venstre: 19,805 St. (1935: 13,337 St.) Valgt: Jørgen Gram, Erik Appel.

Konservative: 16,537 St. (1935: 14,274 St.) Valgt: A. Svensson, P. Petersen, Røj.

Rad. Venstre: 4480 St. (1935: 3327 St.) Intet Mandat.

Bondepartiet opstillede i Tilslutning til Venstre.

Retsforbundet: 2154 St. (1935: 2650 St.) Int. Mænd.

Kommunister opstillede ikke.

Nationalsocialister: 4474 St. (1935: 3566 St.) Valgt: Frits Clausen.

Tyskere: 15,515 St. (1935: 12,615 St.) Valgt: Dyrnlæge Jens Møller.

Landstinget.

(Efter Valget 14. April 1939.)

Socialdem.	35	Mandater (1936	32)
Venstre	19	» (»	22)
Konservative	13	» (»	15)
Rad. Venstre	8	» (»	7)
Bondepartiet	1	» (»	—)
	<hr/>		
	76		76

Jagttabel

i Henhold til Jagtloven af 28. April 1931.

Vildtet	Maa jages
Kron- og Daahind	1. Jan.—28. Febr. og 1. Okt.—31. Dec.
Raabukke og Sikahjorte	15. Maj—31. Juli og 1. Okt.—31. Dec.
Raa- og Sikahind	1. Okt.—31. Dec.
Harer	1. Okt.—18. Dec.
Fiskehejrer og Regnsporer	1. Juli—31. Dec.
Svømmeænder (undt. Graaand) Graagæs, Vandhøns, Vadefugle (undt. Fiskehejre, Skovsnæppe, Rørdrum, Skehejre, sort og hvid Stork, Traner, Trapper, Præstekraver, Stenvendere og Klyder), Ringdue, Huldue og Skovskade	1. Aug.—31. Dec.
Taffelænder og Maager (undt. Havmaager)	1. Jan.—31. Jan. og 1. Aug.—31. Dec.
Vandrefalk, Duehøg, Spurvehøg og Kærhøg	1. Jan.—31. Marts og 1. Aug.—31. Dec.
Skarver og Havmaager	1. Jan.—30. April og 1. Aug.—31. Dec.
Dykænder (undt. Taffeland og Skalleslugere)	1. Jan.—28. Febr. og 1. Sept.—31. Dec.
Agerhøns, Grouse og Vagtel	18. Sept.—1. Nov.
Urhaner	15. Juli—31. Juli og 18. Sept.—31. Dec.
Tjurhaner	18. Sept.—31. Dec.
Skalleslugere, Alkefugle, Lappedykkere, Lommer, Kjoever, Stormfugle, Musvaage og Hvepsevaage, Alliker, Solsort, Sjægger og andre Drosler	18. Sept.—31. Dec. og 1. Jan.—31. Jan.

Vildtet	Maa jages
Skovsnæppe	24. Sept.—31. Dec. og 1. Jan.—7. April
Fasaner	1. Okt.—31. Dec.
Kron- og Daahjorte, Ræve, Grævlinger, Oddere, Maarer, Ildere, Væseler, Muldvarpe, Kaniner, Egern, Sæler og Hvaler, Graaspurve, Krager, Raager, Husskader og Vildgæs (undt. Graagæs).	Maa jages hele Aaret
Pindsvin og Flagermus, Urhøns og Tjurhøns, Rørdrum, Skehejre, sort og hvid Stork, Traner, Trapper, Præstekraver, Stenvendere og Klyder, Svaner, Gravand og Terner, Ørne, Glenter, Ugle, Falke, Turtelduer og Steppehøns, Klatrefugle (Gøge, Vendehals og Spætter), Ravn samt alle ikke særlig nævnte Fugle	Fredet hele Aaret.

Fredningstabel for Ferskvandsfisk.

For saa vidt der ikke ved Oprettelse af Fiskeriregulativ for det paagældende Vand er foretaget Afvigelser herfra, gælder der følgende almindelige Fredningstider (Ferskvandsfiskeriloven af 31. Marts 1931, § 16):

Laks, Havørred og Sørred samt Bækørred	1. Nov.—31. Dec.
Gedde, Aborre og Stalling	1. April—30. April
Sandart	1. Maj—31. Maj
Helt og Snæbel	15. Nov.—14. Dec.

Alle andre Fiskearter (og ligesaa Krebs) er ikke fredede efter Loven, hvorimod der for en Del Arter er fastsat Mindstemaal (§ 15).

Drægtigheds-Kalender.

Finder Parring Sted	er Fødselen at vente hos			Finder Parring Sted	er Fødselen at vente hos		
	Hoppen	Koen	Soen		Koen	Faaret	Soen
1 Jan.	6 Dec.	11 Okt.	24 April	1 Juli	10 April	29 Nov.	22 Okt.
5	10	15	28	5	14	3 Dec.	28
9	14	19	2 Maj	9	18	7	30
13	18	23	6	13	22	11	8 Nov.
17	22	27	10	17	26	15	7
21	26	31	14	21	30	19	11
25	30	4 Nov.	18	25	4 Maj	23	15
29	3 Jan.	8	22	29	8	27	19
2 Febr.	7	12	26	2 Avg.	12	31	23
6	11	16	30	6	16	4 Jan.	27
10	15	20	3 Juni	10	20	8	1 Dec.
14	19	24	7	14	24	12	5
18	23	28	11	18	28	16	9
22	27	2 Dec.	15	22	1 Juni	20	13
26	31	6	19	26	5	24	17
2 Marts	4 Febr.	10	23	30	9	28	21
6	8	14	27	3 Sept.	13	1 Febr.	25
10	12	18	1 Juli	7	17	5	29
14	16	22	5	11	21	9	2 Jan.
18	20	26	9	15	25	13	8
22	24	30	13	19	29	17	10
26	28	3 Jan.	17	23	3 Juli	21	14
30	4 Marts	9	21	27	7	25	18
3 April	8	11	25	1 Okt.	11	1 Marts	22
7	12	15	29	5	15	5	26
11	16	19	2 Avg.	9	19	9	30
15	20	23	6	13	23	13	3 Febr.
19	24	27	10	17	27	17	7
23	28	31	14	21	31	21	11
27	1 April	4 Febr.	18	25	4 Avg.	25	15
1 Maj	5	8	22	29	8	29	19
5	9	12	26	2 Nov.	12	2 April	23
9	13	16	30	6	16	6	27
13	17	20	3 Sept.	10	20	10	3 Marts
17	21	24	7	14	24	14	7
21	25	28	11	18	28	18	11
25	29	4 Marts	15	22	1 Sept.	22	15
29	3 Maj	8	19	26	5	26	19
3 Juni	7	12	23	30	9	30	23
6	11	16	27	4 Dec.	13	4 Maj	27
10	15	20	1 Okt.	8	17	8	31
14	19	24	5	12	21	12	4 April
18	23	28	9	16	25	16	8
22	27	1 April	13	20	29	20	12
26	31	5	17	24	3	24	16
30	4 Juni	9	21	28	7	28	20

Tabel
for Kubikberegning af rundt Træ.
(Tvørmaal i Tommer)

Længde i Fod	8'	10'	12'	14'	16'	18'	20'	22'	24'	26'	28'	30'	32'	34'	36'	38'	40'
4	1.1	2.1	3	4.1	5.3	7	8.5	10.2	12.2	14.3	17	19.3	22.2	25.1	28.1	31.2	35
6	2	3.1	4.3	6.2	8.2	10.3	13	16	19	22	25.3	29.2	33.3	38	42.2	47.1	52.2
8	2.3	4.1	6.1	8.2	11.1	14.1	17.2	21	25	29.2	34.1	39.1	44.3	50.2	56.3	63	69.3
10	3.2	5.2	8	10.3	14	17.3	21.3	26.2	31.3	37	42.3	49	56	63	70.3	78.3	87.1
12	4.1	6.2	9.2	12.3	16.3	21.1	26.1	31.3	37.3	44.1	51.2	59	67	75.3	85	94.2	104.3
14	4.3	7.2	11	15	19.2	24.3	30.2	37	44	51.3	60	68.3	78.1	88.1	99	110.1	122.1
16	5.2	8.3	12.2	17	22.2	28.1	35	42.1	50.1	59	68.2	78.2	89.2	101	113	126	139
18	6.1	9.3	14	19.1	25	31.3	39.1	47.2	56.2	66.2	77	88.2	100.2	113.3	127.1	141.3	157
20	7	11	15.3	21.2	28	35.2	43.3	52.3	63	73.3	85.2	98.1	111.3	126	141.2	157.3	174.2
22	7.3	12	17.1	23.2	30.3	39	48.3	58.2	69	81	94	108	123	138.3	155.2	173.1	192
24	8.1	13	19	25.3	33.2	42.2	52.2	63	75.2	88.2	102.3	118	134	151.2	169.3	189	209.2
26	9	14.1	20.2	27.3	36.1	46	56.3	68.3	81.3	96	111.2	127.3	145.1	164	184	205	227
28	9.3	15.1	22	30	39	49.2	61	74	88	103.1	119.3	137.2	156.2	176.3	198	220.3	244.2
30	10.2	16.1	23.2	32	42	53	65.2	79.1	94.1	110.3	128.2	147.1	167.3	189.1	212	236.2	262
32	11.1	17.2	25	34.1	44.3	56.2	70	84.2	100.2	118	137	157	178.3	202	226.1	252	279.1
34	11.3	18.2	26.3	36.1	47.2	60	74.1	89.3	107	125.2	145.2	167	190	214.2	240.2	268	296.1
36	12.2	19.3	28.1	38.2	50.1	63.3	78.2	95	113	132.3	154	176.3	201	227	254.2	283.3	314.1
38	13.1	20.3	30	40.2	53	67.1	83	100.2	119.2	140	162.2	186.3	212.1	239.3	268.3	299.2	331.3
40	14	21.3	31.2	42.3	56	70.3	87.1	105.3	125.3	147.2	171	196.2	223.2	252.1	286	315	349.1
42	14.3	23	33	45	58.3	74.1	91.3	111	132	155	179.3	206.1	234.3	265	297	331	366.3
44	15.1	24	34.2	47	61.2	77.3	96	116.1	138.1	162.1	188.1	216	245.3	277.3	311	346.3	384
46	16	25	36	49.1	64.1	81.3	100.2	121.2	144.2	169.3	196.3	225	257	290	325.1	362.2	401.3
48	16.3	26.1	37.3	51.1	67	85	104.3	126.3	151	177	205.2	235.3	268.1	302.3	339.2	378.1	419
50	17.1	27.1	39.1	53.2	70	88.2	109	132	157	184.2	214	245.2	279.2	315.3	353.2	394	436.3

Tallet efter Punktet angiver Fjerdedel Kubikfod.

Altsaa 17.2 = 17¹/₂ Kubikfod, 58.3 = 58³/₄ Kubikfod, 64.1 = 64¹/₄ Kubikfod osv.

Porto-Takster.

	Landsporto	Lokalporto
Breve indtil 50 gr., frankerede	20 Øre	10 Øre
50—250 gr. —	30 »	15 »
250 gr—1 kg —	50 Øre	
Brevkort , enkelte, —	15 Øre	7 Øre
med betalt Svar —	30 »	14 »
Tryksager indtil 50 gr	6 »	5 »
50—250 gr	10 »	8 »
250 gr—1 kg	30 Øre	
Do. Vægt 5 kg og derunder, alene indeholdende Reliefskrift til Brug f. Blinde	5 Øre pr. 1000 gr.	
Vareprøver og blandede Forsendelser		
indtil 50 gr, frankerede	6 Øre	5 Øre
50—250 gr. —	10 »	8 »
250—500 gr. —	30 Øre	
Brevpakker indtil en Vægt af 1 kg koster 30 Øre. 45×20×10 cm. Rulleform 45×15 cm. Maa ikke indeholde skriftlige Meddelelser.		

For **Anbefaling** af Breve, Brevkort, Tryksager, Vareprøver og blandede Forsendelser betales yderligere 30 Øre; anbefalede Forsendelser skal forudfrankeres.

Ekspresbreve 40 Øre (til Udlandet 60 Øre) + Porto.

For **Ilbefordring** (Brevforsendelser af Vægt over 250 gr) betales foruden Brevporto en Tillægsporto af 1 Kr.

»**Søndagsbreve**«. Foruden den almindelige Porto erlægges 10 Øre. Paa Konvoluten bør der staa: »Søndagsbrev« og den forsynes med Diagonalkryds.

Søndagsbreve udbringes kun i Postkontorenes Bydistrikter.

Værdibreve Beløb indtil 1000 Kr. ..	50 Øre	}	+ Brevporto som ovenfor ansørt for Breve af samme Vægt
Beløb 1000—2000 Kr.	55 »		
» 2000—3000 »	60 »		
» 3000—4000 »	65 »		

o. s. fr. 5 Øre mere for hvert 1000 Kr.

Pakker , almindel. 1 kg og derunder	50 Øre
fra 1—3 kg	60 »
fra 3—5 kg	75 »
fra 5—6 kg	100 »
25 Øre for hvert følgende kg.	og derefter

Pakker med angiven Værdi: Vægtporto som for almindelige Pakker + Værdiporto 50 Øre for det første 1000 Kr. af Værdien og 5 Øre for hvert 1000 Kr. mere.

For **Anbefaling** af Pakker betales yderligere 30 Øre; anbefalede Pakker skal forudfrankeres.

Ilpakker: Foruden den sædvanlige Porto 1 Kr. mere for hver 5 kg eller Dele deraf.

Postanvisninger, Beløb indtil 25 Kr.	25 Øre
Beløb 25—100 Kr.	40 »
» 100—300 »	55 »
» 300—1000 »	70 »
Postoprævninger, Beløb indtil 25 Kr.	30 »
Beløb 25—100 Kr.	45 »
» 100—300 »	60 »
» 300—1000 »	75 »

TIL UDLANDET

Finland, Norge og Sverige:

Breve indtil 20 gr	20 Øre
» 125 gr	40 »
» 250 gr	60 »
» 500 gr	80 »
over 500 gr som til det øvrige Udland.	
Brevkort	15 Øre
Tryksager pr. 50 gr	8 »
Postanvisninger (Sverige, Norge) indtil 5 Kr.	30 »
» 50 »	40 »
» 100 »	50 »
» 250 »	60 »

Det øvrige Udland:

Breve indtil 20 gr	40 Øre
og for hver følgende 20 gr	25 »
Brevkort	25 »
med betalt Svar	50 »
Tryksager pr. 50 gr	8 »
Højeste Vægt for Tryksager til Udlandet er 2 kg.	
Dog kan enkeltvis forsendte Bøger veje indt. 3 kg	
Vareprøver pr. 50 gr 8 Øre. Højeste Vægt 500 gr.	
Postanvisninger: Indtil 25 Kr.	35 Øre
fra 25—50 Kr.	45 »
fra 50—100 »	70 »
fra 100—250 »	100 »
fra 250—500 »	200 »
fra 500—720 »	300 »
(Herunder ogsaa til Finland).	

Metrisk Maal og Vægt.

Længdemaal.

- 1 Mil er $7\frac{1}{2}$ Kilometer er 7500 Meter.
 1 Meter er $3\frac{1}{2}$ ($3,4965$) Fod. 1 Centimet, er $\frac{6}{12}$ ($0,4187$) Tommer.
 1 Alen er 57 Centimeter, 20 Alen $11\frac{2}{5}$ Meter.

Rummaal.

- 1 Kubikmeter er $42\frac{1}{2}$ ($42,401$) Kubikfod.

Banepakker

Enkelte Stykker Ilgods af indtil 25 kg's Vægt befordres uden Fragtbrev mellem alle Jernbanestationer og Billetsalgssteder samt flere Dampskibsselskabers Anløbspladser, naar de er paaklæbet Banemærker, som nedeustaaende Skema viser:

Pakker af Vægt:		Befordringsafstand:	
		under 120 km	mindst 120 km
	indtil 5 kg.....	50 Øre	75 Øre
over 5 kg	indtil 10 kg.....	75 —	100 —
— 10 kg	— 15 kg.....	100 —	150 —
— 15 kg	— 20 kg.....	125 —	200 —
— 20 kg	— 25 kg.....	150 —	250 —

Tidsbestemmelse

Naar Klokken er 12 i København er den i:

San Francisco 3	Madrid 11	Stockholm 12
Mexiko 4	Paris 11	Wien 12
Chicago 5	Thorshavn 11	Athen 13
New York 6	Belgrad 12	Bukarest 13
Buenos Aires 7	Berlin 12	Cairo 13
Reykjavik 10	Bern 12	Leningrad 13
Bruxelles 11	Oslo 12	Calcutta 16 ^{5:1}
Edinburgh 11	Prag 12	Peking 19
London 11	Rom 12	Melbourne 20 ³⁰

Danske Motorkøretøjers Kendingsmærker

K København	O Svendborg Amt
A Københavns Amt	P Hjørring —
B Frederiksborg Amt	S Thisted —
C Holbæk —	T Viborg —
D Haderslev —	U Aalborg —
E Sorø —	V Randers —
H Præstø —	X Aarhus —
I Bornholms —	Y Vejle —
L Maribo —	Z Ribe —
M Odense —	Æ Sønderborg Købstad
N og Æ Aabenraa og Sønderborg Amter	Æ Tønder Amt
N Aabenraa Købstad	Ø Ringkøbing Amt
N Lundtofte og Nybøl Herreder i Sønderborg Amt	

Kilometerafstande i Nordslesvig.

	Aabenraa	Aarøund	Broager	Christiansfeld	Graasten	Haderslev	Kolding	Krusaa	Løgumkloster	Mommark	Nordborg	Ribe	Rødding	Skærbæk	Sønderborg	Tinglev	Toftlund
Aarøund . . .	39																
Broager . . .	31	70															
Christiansfeld	36	27	67														
Graasten . . .	20	59	11	56													
Haderslev . .	24	15	55	12	44												
Kolding	51	42	82	15	71	27											
Krusaa	23	62	26	59	16	47	74										
Løgumkloster	32	68	58	69	52	47	80	40									
Mommark . .	50	90	26	87	33	74	101	49	82								
Nordborg . . .	59	98	34	95	41	83	110	57	91	26							
Ribe	68	67	99	64	88	52	55	79	39	119	126						
Rødding . . .	58	49	97	30	50	34	33	78	38	108	117	28					
Skærbæk . . .	39	68	79	65	59	53	75	59	19	89	98	20	39				
Sønderborg .	32	72	8	69	15	57	84	31	65	18	26	101	91	71			
Tinglev	20	59	35	56	24	44	71	15	25	57	65	64	62	44	39		
Toftlund . . .	32	45	63	42	52	30	57	55	27	82	91	25	25	29	64	35	
Tønder	41	80	65	77	55	65	92	39	16	88	95	47	54	27	70	31	38

Indbyggerantallet i danske Købstæder.

	1937		1937
København	674716	Neksø	2826
Frederiksberg	115555	Nibe	2624
Gentofte	67500	Nyborg	5904
Storkøbenhavn	966271	Nykøbing p. F.	14739
		Nykøbing p. M.	8176
Aabenraa	10093	Nykøbing p. Sj.	4232
Aakirkeby	1568	Nysted	1596
Aalborg	48430	Næstved	12226
Aarhus	91017	Nørresundby	7151
Allinge-Sandvig	2224	Odense	76216
Assens	4832	Præstø	1402
Bogense	2095	Randers	30264
Brønderslev	6276	Ribe	6211
Ebeltoft	2020	Ringkøbing	4008
Esbjerg	31552	Ringsted	6831
Faaborg	4554	Roskilde	16096
Fredericia	21636	Rudkøbing	4188
Frederikshavn	10560	Rødby	3069
Frederikssund	3263	Rønne	10898
Frederiksværk	2232	Saxkøbing	2108
Grenaa	5025	Silkeborg	13417
Haderslev	16090	Skagen	4610
Hasle	1345	Skanderborg	4228
Helsingør	17078	Skelskør	3082
Herning	12642	Skive	10805
Hillerød	7621	Slagelse	15743
Hjørring	11747	Sorø	3009
Hobro	6759	Stege	2456
Holbæk	12526	Storehedinge	2233
Holstebro	10688	Struer	5783
Horsens	29897	Stubekøbing	2076
Kalundborg	7583	Svaneke	1217
Kerteminde	3209	Svendborg	19160
Kolding	23492	Sæby	2746
Korsør	9820	Sønderborg	12108
Køge	6966	Thisted	8299
Lemvig	4666	Tønder	6440
Løgstør	2956	Varde	6934
Mariager	1093	Vejle	24508
Maribo	4504	Viborg	17164
Marstal	1985	Vordingborg	6551
Middelfart	8332	Ærskøbing	1305
Nakskov	14504		

Alfabetisk Markedsfortegnelse for 1941 med Tilføjelse af Torvedage.

(Sluttet 17. Juni 1940. Om eventuelle Forandringer vil der senere ske Bekendtgørelse i forskellige Dagblade).

Sjælland, Møen, Samsø og Bornholm.

- Frederikssund**, Torvedag hver Mandag og Torsdag. Anden og fjerde Tirsdag i hver Maaned Marked med Heste og Kreaturer. 23. April Heste; 3. Nov. (Efteraarsmarked) og 20. Dec. (Julemarked) Heste og Kreaturer.
- Frederiksværk**, første Mandag i hver Maaned Marked med Heste og Kreaturer.
- Haslev**, 6. Marts Heste og Kreaturer, særlig Heste; 8. Maj, 12. Sept. og 3. Nov. Kreaturer.
- Helsingør**, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 26. Febr., 21. April, 21 Juli og 17. Okt. Kreaturer.
- Hillerød**, Torvedag hver Mandag og Torsdag; hver Lørdag fra 1. Maj til 31. Okt. Torvedag med Haveprodukter. Første og tredje Tirsdag i hver Maaned Marked med Kreaturer. 2. Maj (Føraarsmarked) Heste og Kreaturer; 5. Nov. (Efteraarsmarked) Heste og Kreaturer.
- Holbæk**, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver Tirsdag Marked med Grise og Slagtekvæg. 19. Febr. Heste; 12. og 26. Marts, 9. April, 18. Juni (Sommermarked) og 15. Okt. Heste og Kreaturer; 26. Nov. (Efteraarsmarked) Kreaturer.
- Kalundborg**, Torvedag hver Tirsdag og Lørdag. 10. Febr., 26. Marts, 5. Maj (Føraarsmarked), 16. Juli (Sommermarked), 16. Sept. og 6. Nov. (Efteraarsmarked) Heste og Kreaturer.
- Korsør**, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 14. Juni (Sommermarked) Heste og Kreaturer.
- København**, Torvedage Tirsdag Kalve og Lam, Onsdag (Eksportmarked) Slagtekvæg, alle Hverdage Levekvæg og Grise, anden og fjerde Torsdag i hver Maaned Heste.
- Køge**, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 8. Jan., 5. Febr., 12. og 26. Marts, 9. April, 16. Maj (Føraarsmarked), 4. Juni, 22. Juli, 3. og 16. Sept., 1. og 29. Okt. (Efteraarsmarked); 3. og 19. Dec. (Julemarked) Heste og Kreaturer.
- Nykøbing**, 17. Febr. Heste; 21. April Kreaturer; 9. Juni (Sommermarked) og 22. Sept. (Høstmarked) Heste og Kreaturer; 15. Dec. Heste.
- Næstved**, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. I hver første Lørdag Marked med Heste, Lødekøer og Levekvæg.

Hver Tirsdag Eksportmarked med Kreaturer. Hver tredje Onsdag Heste og Levekvæg; 20. Maj (Førsaarsmarked), 15. Juli (Sommermarked), 16. Sept. (Høstmarked), 18. Nov. (Efteraarsmarked).

Pedersker, 21. April og 13. Okt. Kreaturer.

Præstø, Torvedag hver Tirsdag og Lørdag, anden Mandag i hver Maaned Heste og Kreaturer.

Ringsted, Torvedag hver Tirsdag og Lørdag. Anden og fjerde Tirsdag i hver Maaned Marked med Kreaturer og Heste; 25. Marts (Førsaarsmarked), 10. Juni (Sommermarked), 23. Sept. (Høstmarked), 11. Nov. (Efteraarsmarked) og 9. Dec. (Julemarked).

Roskilde, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver Mandag paa Hestetorv Torvedag for Handel med Smaagrise. 6. Jan., 10. Febr., 7. og 10. Marts, 4. April, 5. Maj (Førsaarsmarked), 9. Juni, 7. Juli, 4. Aug., 1. og 22. Sept. (Pæremarked), 3. Nov. (Efteraarsmarked) og 1. Dec. Heste og Kreaturer.

Rønne, Torvedag hver Onsdag og Lørdag.

Skælskør, Torvedag hver Fredag. 7. Marts, 2. Maj, 5. Sept. og 7. Nov. Heste og Kreaturer.

Slagelse, Torvedag hver Onsdag og Lørdag; første og tredje Tirsdag i hver Maaned Marked med Heste og Kreaturer. 6. Maj (Førsaarsmarked), 1. og 2. Juli (Sommermarked), 16. Sept. (Høstmarked) samt 4. og 5. Nov. (Efteraarsmarked) Heste og Kreaturer. Hver Mandag Eksportmarked med Kreaturer.

Slangerup, 25. Marts, 19. Maj, 17. Juni og 25. Nov. Heste og Kreaturer.

Sorsø, 14. og 28. Marts, 18. April, 19. Maj, 20. Juni (Sommermarked), 17. Sept. (Høstmarked), 10. Okt., 7. Nov. og 12. Dec. Heste og Kreaturer.

Stege, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 10. Marts, 25. og 26. Sept. (Efteraarsmarked) Heste og Kreaturer.

Store Heddinge, 4. og 18. Marts, 1. April, 20. Maj (Førsaarsmarked) og 17. Okt. (Efteraarsmarked) Heste og Kreaturer.

Vordingborg, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Første Fredag i hv. Maaned Marked med Heste og Kreaturer.

Lolland og Falster.

Maribo, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 27 Febr., 11. og 25. Marts, 12. Juni (Sommermarked) og 16. Sept. Heste og Kreaturer.

Nakskov, Torvedag hver Lørdag; hver Tirsdag Torvedag med levende Kreaturer. 20. Febr., 6. og 20. Marts, 7. og 28. Okt. samt 11. Nov. Heste og Kreaturer.

Nykøbing, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver Tirsdag Eksportmarked med Kreaturer. 28. Febr. Heste:

30. April, 16. Juli (Sommermarked), 1. Okt. og 12. Nov.
Heste og Kreaturer.

Rødby, hver Torsdag Torvedag med alle Slags Landbrugs-
produkter undtagen Heste og Hornkvæg. 18. Febr. og
25. Marts Heste og Kreaturer; 1. Juli (Sommermarked)
og 9. Sept. (Efteraarsmarked) Kreaturer; 18. Nov. He-
ste og Kreaturer.

Sakskøbing, Torvedag hver Lørdag. 4. og 18. Marts Heste
og Kreaturer; 8. Juli (Sommermarked) og 3. Okt. Krea-
turer; 3. Nov. Heste og Kreaturer.

Stubbekebing, Torvedag hver Tirsdag og Fredag. 3. Juli
og 11. Sept. Heste og Kreaturer.

Fyn, Langeland og Ærø.

Odense Amt

Assens, Torvedag hver Onsdag og Lørdag, første Lørdag
i hver Maaned med lev. Kreaturer. 18. Febr., 1. og 25.
Marts, 27. Juni, 17. Sept. og 11. Nov. Heste o. Kreaturer.

Bogense, Torvedag hver Torsdag, første Torsdag i hver
Maaned med lev. Kreaturer. 4. Febr. Heste; 27. Febr.,
11. Marts og 6. Maj Heste og Kreaturer; 10. Juli Heste;
23. Sept., 4. Nov. og 16. Dec. Heste og Kreaturer.

Kerteminde, Torvedag hver Tirsdag og Fredag. 21. Febr.,
8. Marts, 7. Juni, 11. Okt. og 19. Nov. Heste og Krea-
turer.

Middelfart, Torvedag hver Tirsdag og Fredag. 5. og 28.
Febr., 22. Marts, 1. Maj, 16. Juli, 18. Sept. og 1. Nov.
Heste og Kreaturer.

Odense, Torvedag hver Mandag, Onsdag og Lørdag. Hver
Mandag (eller, hvis Helligdag, den paafølgende Tirs-
dag) Eksportmarked med Heste og Kreaturer; 15. Juli
(St. Knud) Heste.

Svendborg Amt

Faaborg, Torvedag hver Tirsdag, Torsdag og Lørdag; an-
den Tirsdag i hver Maaned, undtagen Juni, Juli og
Aug., med lev. Kreaturer. 30. Jan. Heste; 25. Febr., 13.
Marts, 12. Juni, 30. Sept. og 1. Nov. Heste og Kreaturer.

Marstal, Torvedag hver Tirsdag og Fredag. 30. Maj og 26.
Sept. Heste og Kreaturer.

Nyborg, Torvedag hver Onsdag og Lørdag, hver Lørdag
med lev. Kreaturer. 26. Febr. og 14. Marts Heste og
Kreaturer; 9. Juli Heste; 10. Okt. og 7. Nov. Heste og
Kreaturer.

Ringe, 21. Marts, 3. Juli, 4. Okt. og 6. Nov. Heste og Krea-
turer.

Rudkøbing, Torvedag hver Tirsdag og Lørdag. 20. Marts,
13. Juni og 8. Nov. Heste og Kreaturer.

Svendborg, Torvedag hver Onsdag og Lørdag; hver Onsdag Eksportmarked med lev. Kreaturer. 8. Jan., 19. Febr., 5. og 19. Marts, 14. Maj, 24. Juli, 8. og 31. Okt., 20. Nov. Heste og Kreaturer.

Ærøskøbing, Torvedag hver Onsdag og Lørdag; anden Tirsdag i hver Maaned Torvedag med lev. Kreaturer. 7. Marts, 22. Juli og 2. Okt. Heste og Kreaturer.

Jylland.

Hjørring Amt.

Brønderslev, hver Mandag hele Aaret Marked med Kreaturer; anden Mandag i hver Maaned (i Marts og Sept. den første Mandag) Heste.

Frederikshavn, Torvedag hver Onsdag og Lørdag fra Okt. til Jul hver Lørdag med lev. Kreaturer. 18. Jan., 17. April, 22. Sept. og 9. Okt. Heste og Kreaturer.

Hjallerup, første Mandag i hver Maaned Kreaturer; fjerde Torsdag i hver Maaned samt de to første samlede Søgnedage i Juni Heste og Kreaturer.

Hjørring, Torvedag hver Onsdag. Hver Mandag hele Aaret Marked med Kreaturer; 22. Jan. Heste; 8. og 29. Marts Heste og Kreaturer; 30. Maj og 25. Juni Heste; 20. Sept. og 18. Okt. Heste og Kreaturer.

Sindal, hver Mandag Marked med Kreaturer. 17. Febr., 14. Marts, 28. April, 28. Juli, 19. Sept., 17. Okt. og 2. Dec. Heste og Kreaturer.

Østervraa, 6. Febr., 6. Marts, 3. April, 1. Maj, 3. Juli, 28. Aug., 2. Okt. og 6. Nov. Heste og Kreaturer.

Aalborg Amt.

Aabybro, tredie Torsdag i hver Maaned (undtagen Juni og Dec.) Marked med Heste og Kreaturer.

Aalborg, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver Tirsdag Eksportmarked med Kreaturer. 24. Jan. og 21. Febr. Heste; 11. Marts og 10. Dec. Heste og Kreaturer.

Aars, 10. Febr., 10. Marts, 18. April, 29. Maj, 1. Aug., 5. og 24. Sept., 24. Okt. og 8. Dec. Heste og Kreaturer.

Hadsund, tredie Mandag i hver Maaned Heste og Kreaturer.

Løgster, Torvedag hver Lørdag; sidste Tirsdag i hver Maaned Torvedag med lev. Kreaturer. 5. April, 23. Juli, 13. Sept., 13. Okt. og 17. Nov. Heste og Kreaturer.

Nibe, Torvedag hver Mandag og Fredag, anden og tredie Mandag i hver Maaned med lev. Kreaturer. 27. Jan., 17. Marts, 5. Maj, 23. Juni, 8. Sept., 3. Okt. og 3. Nov. Heste og Kreaturer.

Nørresundby, Torvedag hver Onsdag og Lørdag; hver Tirsdag fra Oktober til Fastelavn Torvedag med Krea-

turer. 30. Jan. Heste og Kreaturer; 20. Febr. Heste; 12. Marts, 19. April og 3. Okt. Heste og Kreaturer.
Skørping, 16. Jan., 13. Febr., 13. Marts, 17. April, 8. Maj, 12. Juni, 8. Juli, 18. Sept., 16 Okt., 6. Nov. og 4. Dec. Heste og Kreaturer.

Thisted Amt.

Fjerritslev, 18. Jan., 15. Febr., 2. April, 21. Juni, 5. Sept., 11. Okt., 8. Nov. og 6. Dec. Heste og Kreaturer.
Nykøbing, Torvedag hver Onsdag og Lørdag, hver anden Lørdag mellem Mikkelsdag og Jul med lev. Kreaturer. 8. Jan., 19. Febr., 18. Marts og 7. April Heste og Kreaturer; 9. Juni Heste; 26. Juni, 20. Sept. og 10. Okt. Heste og Kreaturer.
Thisted, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 9. Jan. Heste og Kreaturer; 4. Febr. Heste; 25. Febr., 25. Marts, 9. April og 5. Maj Heste og Kreaturer; 7. Juni Heste og Uld; 7. Juli, 2. og 26. Sept., 8. Okt. Heste og Kreaturer.

Viborg Amt.

Bjerringbro Station, første Tirsdag i hver Maaned Marked med Heste og Kreaturer.
Hammershøj, første Mandag i hver Maaned Marked med Heste og Kreaturer.
Kellerup, 25. April, 23. Maj, 24. Sept. og 24. Okt. Heste og Kreaturer.
Skive, Torvedag hver Tirsdag og Fredag. 10. Jan., 7. Febr., 7. Marts, 18. April og 23. Maj Heste og Kreaturer. 27. Juni Heste; 25. Juli, 19. Sept., 10. Okt. og 7. Nov. Heste og Kreaturer.
Viborg, Torvedag hver Onsdag og Lørdag, sidste Lørdag i hver Maaned og fra Mikkelsdag til Jul hver Lørdag med lev. Kreaturer; anden og fjerde Lørdag fra Okt. til og med April Heste og Kreaturer. 24. Maj og 28. Juni (Snapstingsmarked), 22. Juli, 30. August, 22. og 23. Sept. (Toftemarked) Heste og Kreaturer.

Randers Amt.

Allingaabro, 5. Febr., 28. Marts, 29. April, 9. Juni, 22. Juli, 29. Aug., 7. Okt. og 9. Dec. Heste og Kreaturer.
Gerlev, 28. April og 3. Okt. Heste og Kreaturer.
Grenaa, Torvedag hver Lørdag. 24. Jan., 12. Marts, 5. April, 31. Maj, 3. Juli, 16. Aug., 26. Sept., 4. Nov. og 2. Dec. Heste og Kreaturer.
Havndal, anden Torsdag i hver Maaned Marked med Kreaturer og Svin.
Hobro, Torvedag hver Fredag, 17. Jan., 14. Febr., 14. Marts,

18. April, 10. Maj, 13. Juni, 9. Juli, 8. Aug., 19. og 20. Sept., 17. Okt., 7. Nov. og 5. Dec. Heste og Kreaturer.
- Kolind Station**, anden Onsdag hver Maaned Heste og Kreaturer.
- Mariager**, Torvedag første og tredje Torsdag i hver Maaned med Kreaturer; første Torsdag i hver Maaned Marked med Heste og Kreaturer.
- Randers**, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver Onsdag Eksportmarked med Kreaturer. Lørdag med Levekvæg. 4. Jan., 1. og 15. Febr., 1. og 15. Marts, 5. April, 23. Maj, 27. Juni, 26. Juli, 6. Sept., 4. Okt., 1. Nov og 12. Dec. Heste; 16. og 17. Juni Uld; 5. Sept. og 12. Dec. Kreaturer.
- Ryomgaard**, 22. Jan., 26. Marts, 28. Maj, 23. Juli, 24. Sept., og 22. Okt. Heste og Kreaturer.
- Trustrup**, 15. Jan., 19. Marts, 16. April, 16. Juli, 17. Sept., 15. Okt. og 19. Nov. Heste og Kreaturer.
- Æbeltoft**, 25. Jan., 13. Marts, 26. Juni og 18. Sept. Heste og Kreaturer.

Aarhus Amt.

- Aarhus**, Mandag Eksportmarked med Kreaturer paa Kvægtorvet. Lørdag almindelig Torvedag med Landbrugsprodukter paa Byens Torve. 8. Jan., 3. og 24. Febr., 10., 17. og 24. Marts Heste; 1. April, 5. Maj, 7. Juli, 14. Okt. og 13. Dec. Heste og Kreaturer.
- Brædstrup**, 3. Febr., 3. Maj, 26. Juli og 17. Okt. Heste og Kreaturer.
- Hadsten**, tredje Torsdag i hver Maaned Marked med Heste og Kreaturer.
- Hammel**, sidste Torsdag i hver Maaned Heste og Kreaturer.
- Horsens**, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver Onsdag Eksportmarked med lev. Kreaturer. 10. Jan., 5. og 26. Febr. samt 12. Marts Heste, 19. og 26. Marts, 2. og 28. April, 13. og 14. Juni, 30. Juli, 26. Sept. og 22. Okt. Heste og Kreaturer; 27. Sept. Avlsdyr.
- Odder**, 3. Jan., 21. Febr., 28. Marts, 25. April, 25. Juli, 12. Sept. og 14. Nov. Heste og Kreaturer.
- Silkeborg**, Torvedag hver Lørdag. Første Lørdag i hver Maaned samt 23. April og 25. Sept., Heste og Kreaturer.
- Skanderborg**, Torvedag hver Fredag; første Fredag i hver Maaned samt alle Fredage i Fasten og fra 1. Nov. til Jul med lev. Kreaturer; 14. Jan., 4. og 18. Febr., 4. og 18. Marts, 8. April, 13. Maj, 10. Juni, 22. Juli, 9. Sept., 28. Okt. og 2. Dec. Heste og Kreaturer.
- Tørring**, 25. Febr., 4. April, 6. Maj, 24. Juli, 30. Sept., og 2. Dec. Heste og Kreaturer.

Vejle Amt.

- Brande**, 22. Febr., 31. Marts, 5. Maj, 25. Juli, 22. Sept. og 14. Nov. Heste og Kreaturer.
- Bærkop**, 18. April, 11. Juli, 3. Okt. og 5. Dec. Heste og Kreaturer.
- Egtved**, 28. April og 2. Okt. Heste og Kreaturer.
- Filskov**, 20. Maj og 19. August. Heste og Kreaturer.
- Fredericia**, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 8. Marts, 30. April, 11. Juli og 14. Nov. Heste og Kreaturer.
- Give**, 18. Febr., 18. Marts, 25. April, 7. Juli, 5. Sept., 23. Okt. og 18. Nov. Heste og Kreaturer.
- Kolding**, Torvedag hver Tirsdag og Fredag. Hver Tirsdag Eksportmarked med Kreaturer; 13. Jan., 7. og 28. Febr. og 14. Marts Heste; 21. og 28. Marts, 24. April, 3. Maj, 23. Juli, 16. Sept. og 10. Okt. Heste og Kreaturer.
- Vejle**, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver Lørdag Levkvæg, hver Mandag Eksportmarked med Kreaturer. 11. Jan., 6. og 27. Febr. og 13. Marts Heste; 20. og 27. Marts, 3. og 29. April, 17. Juni, 27. Sept. og 24. Okt. Heste og Kreaturer.

Ringkøbing Amt.

- Herning**, Torvedag hver Tirsdag og Lørdag samt alle Markedsdage. 8. Jan., 7. Febr., 8. Marts, 8. April, 10. Maj, 27. Juni, 26. Juli, 29. Aug., 4. Okt., 8. Nov. og 10. Dec. Heste og Kreaturer.
- Holstebro**, Torvedag hver Tirsdag og Lørdag, hver anden Tirsdag fra anden Tirsdag efter Oktobermarkedet indtil Jul med Kreaturer. I Kreatureksportstaldene hver Mandag Kreaturer. 10. Jan. Heste og Kreaturer; 15. Febr. Heste; 19. Marts, 19. April, 3. Maj, 12. Juni, 23. Juli, 8. Sept., 2. Okt. og 15. Nov. Heste og Kreaturer.
- Lømvig**, Torvedag hver Lørdag. 24. Marts, 11. Juni, 25. Aug., 30. Sept. og 14. Nov. Heste og Kreaturer.
- Ringkøbing**, Torvedag hver Lørdag. 4. Febr. Heste; 24. April, 24. Juli, 26. Aug. og 6. Okt. Heste og Kreaturer.
- Skern**, 13. Febr., 17. Marts og 11. Nov. Heste og Kreaturer; 25. Juli Heste.
- Struer**, 7. Jan., 26. Marts, 24. Juli, 2. Sept. og 12. Nov. Heste og Kreaturer.

Ribe Amt.

- Bramminge**, Torvedag om Tirsdagen 31. Marts, 30. April, 28. Juli, 15. Sept. og 6. Okt. Heste og Kreaturer.
- Brørup**, 10. Marts, 1. Maj og 25. Sept. Heste og Kreaturer.
- Bække**, 7. Maj og 12. Sept. Heste og Kreaturer.
- Esbjerg**, Torvedag hver Lørdag. Hver Onsdag Eksport-

marked med Kreaturer. 31. Jan., 25. April og 19. Sept.
 Heste og Kreaturer.
Foldingbro, 14. Maj og 27. Sept. Heste og Kreaturer.
Grindsted, 13. Marts, 24. April, 7. Maj, 25. Juni, 26. Juli,
 4. Sept., 14. Okt. og 15. Nov. Heste og Kreaturer.
Gørding, 26. April og 4. Okt. Heste og Kreaturer.
Holsted, 8. Jan., 17. April, 25. Aug. og 8. Nov. Heste og
 Kreaturer.
Lunderskov, 19. April og 18. Sept. Heste og Kreaturer.
Ribe, Torvedag hver Lørdag. 28. Jan., 4. Marts, 1, 22. og
 29. April, 6. Maj, 10. Juni, 5. Aug., 9. Sept., 14. og 28.
 Okt. samt 4. og 18. Nov. Heste og Kreaturer
Varde, Torvedag hver Torsdag 14. Jan., 6. Febr., 7. og 25.
 Marts, 22. April, 5. Maj, 11. Juni, 8. og 30. Juli, 11.
 Sept., 9. Okt., 13. Nov. og 11. Dec. Heste og Kreaturer.
Vejen, 23. April, 27. Juni og 10. Sept. Heste og Kreaturer.
Vorbasse, 5. April, 31. Juli og 13. Okt. Heste og Kreaturer.
Ølgod, Torvedag hver Onsdag. 19. April, 20. Aug. og 23.
 Sept. Heste og Kreaturer.

De sønderjydske Landsdele.

Haderslev Amt.

Agerskov, 6. Maj og 7. Okt. Heste og Kreaturer.
Branderup, 19. April og 18. Okt. Heste og Kreaturer.
Christiansfeld, 26. April, 3. Maj, 18. og 25. Okt. Heste og
 Kreaturer.
Gram, 14. Maj og 18. Okt. Heste og Kreaturer.
Haderslev, ugentlig hver Mandag Eksportmarked med
 Kreaturer. Hver Mandag samt Tirsdagene 22. April,
 22. Juli og 23. Sept. Marked med Heste og Kreaturer;
 8. Jan., 24. Febr. og 10. Marts stort Hestemarked, 21.
 April (Forsaarsmarked), 21. Juli (Sommermarked) og
 22. Sept. (Efteraarsmarked).
Jels, 16. April og 15. Okt. Heste og Kreaturer.
Over Jersdal, 9. April og 8. Okt. Heste og Kreaturer.
Rødding, 25. April og 16. Okt. Heste og Kreaturer.
Sommersted, 19. April og 13. Sept. Heste og Kreaturer.
Toftlund, 1. Maj og 21. Okt. Heste og Kreaturer.
Vojens, ugentlig hver Fredag med Grise og Landbrugs-
 produkter.

Aabenraa Amt.

Aabenraa, ugentlig hver Tirsdag Eksportmarked med
 Kreaturer. 25. Febr., 15. Juli og 21. Okt. Heste og Krea-
 turer; 29. April, 6. og 13. Maj, 28. Okt. og 4. Nov. Krea-
 turer; 19. Dec. Heste.

Bolderslev, 30. April og 1. Okt. Heste og Kreaturer.
Bov (v. Padborg), 25. April og 30. Sept. Heste og Kreaturer.
Hver Fredag med Grise.
Graasten, 1. Maj og 2. Okt. Heste og Kreaturer. Hver
Mandag Grisetorv.
Hellevad, 7. Maj og 8. Okt. Heste og Kreaturer.
Kliplev, 8. April og 9. Sept. Heste og Kreaturer.
Røde Kro, 24. April og 16. Okt. Heste og Kreaturer.
Øster Løgum, 19. April og 20. Sept. Heste og Kreaturer.

Sønderborg Amt.

Bro, 26. April. Heste og Kreaturer.
Broager, 22. April og 7. Okt. Heste og Kreaturer.
Dyndved, 14. Juni. Heste og Kreaturer.
Nordborg, 5. April, 28. Aug. og 7. Okt. Heste og Kreaturer.
Skovby (Als), 27. Sept. Heste og Kreaturer.
Sønderborg, hver Mandag Eksportmarked og Marked
med Kreaturer. Første og tredje Fredag hver Maaned
Levekvæg. 23. Jan., 24. April og 16. Okt. Heste.
Ullerup (Sundeved), 10. Sept. Heste og Kreaturer.

Tønder Amt.

Arnum, 5. Maj og 8. Okt. Heste og Kreaturer.
Bredebro, 21. April, 5. Maj og 20. Okt. Heste og Kreaturer.
Bylderup-Bov, 24. April, 7. Aug. og 9. Okt. Heste og Krea-
turer.
Højer, 15. April, 2. og 8. Okt. Heste og Kreaturer.
Løgumkloster, 18. Marts, 6. Maj, 17. Juni, 19. Aug. og 28.
Okt. Heste og Kreaturer.
Rabsted, 5. Maj og 20. Okt. Heste og Kreaturer.
Skærbæk, 17. og 24. April, 1. Maj, 25. Sept., 2. og 15. Okt.
Heste og Kreaturer.
Tinglev, 16. April, 7. Maj, 23. Aug. og 15. Okt. Heste og
Kreaturer.
Tønder, ugentlig hver Tirsdag Eksportmarked med Krea-
turer. 14. Marts, 18. og 25. April, 2., 16. og 23. Maj, 4.
Juli, 1. Aug., 5. og 19. Sept., 3., 10., 17., 24. og 31. Okt.,
7. og 14. Nov. Heste og Kreaturer.

NICOLAI SVENDSEN

Aarets Julebog:

Tiende Februar

Livsbilleder fra Sønderjylland i Genfor-
eningsaaret 1920.

Udgivet af:

*Nicolai Svendsen og
Svend Thorsen.*

Pris: 3,75 Kr.

Faas i alle Boglader.

Sprogforeningens Almanak

faas i enhver Boghandel.

Fra Aabenraa By og Amt.

Enhver Landmand

bør bruge

„CERES“
kontrollerede
46 pCt. Foderblanding til Malkekvæg

„CERES“
kontrollerede
Høse- og Kyllingefoderblandinger

„CERES“
Kokusmelasse til Malkekvæg

„CERES“
Majskraftfoder til Svin

„CERES“
Hvedeklidmelasse

„CERES“
Korn- og Foderstofforretning - Aktieselskab
A A B E N R A A

Den Nordslesvigske Folkebank

Aktieselskab

Oprettet 1872

Aabenraa

Telefon Nr. 2018 - 2019 - 2020

Aktiekapital og Reserver ca. Kr. 1.650.000

Indlaan modtages til højeste Forrentning

Udlaan ydes paa kulante Vilkaar

Alle andre Arter Bankforretninger udføres

Afdelinger:

Bolderslev	Telefon 4	Hjordkar	Telefon 21
Bovrup	Varnæs 56	Krusaa	Telefon 516
Felsted	Telefon 28	Padborg	Telefon 333
Hellevad	Telefon 13	Rødekro	Telefon 16
	Varnæs		Telefon 54

KØB KUN Køkkenudstyr – Isenkram
Kaffe- og Spisestel, Glas — hos
Andr. Petersen - Colosseum, Aabenraa. Telf. 800

GRUNDLAGT 1844

A/S **Hoffgaard - Aabenraa**

Hovedafdelinger:

MANFAKTUR — KONFEKTION — SKOTØJ

LANDBRUGSBØGER — REGNSKABSBOGER
FAGLITTERATUR

PETER N. ANDRESEN

AABENRAA

BOGHANDEL

TELF. 69

C. C. RODE - AABENRAA

Indehaver: Chr. Rode Juvelér og Guldsmed
Grundlagt 1885 Storegade 28 Telefon 260
STORT LAGER I GULD-, SØLV-, TIN- OG NIKKELVARER

C. F. ROSENVOLD - AABENRAA

Søndergade 6

SADELMAGER

Telefon 116

Lys - Kraft - Varme

Nyinstallationer og Reparationer udføres

Special Radio-Reparationsværksted

REISSMANN, AABENRAA, STOREGADE

Telefon 488

Autoriseret ved
Aabenraa By
S. A. A. E.
M. S. E.

„UNIONS“s

kontrollerede Foderblanding
til Malkekvæg
Tilberedt under Forsøgslaboratoriets
Foderstofkontr.

„UNION“
Korn- og Foderstofimport A/S
Aabenraa Telefon 85 og 86
Haderslev Telefon 538 og 539

Anton Nielsen - Aabenraa

SØNDERGADE 7

TELEFON 327

Eneste Special-Hvidevare- og
Udstyrsforretning paa Pladsen

LORENZ HANSEN jr., Aabenraa. Telf. 138-139

er altid billigst med: Spisestel - Kaffe- og Isenkram
Køkkenudstyr - Galanteri - Komfurer - Vaskekedler

Køb kun Vejle

Køkkelovne - Komfurer - Vaskekedler - Bygnings-Støbegods — hos
Johs. Paulsen, Aabenraa, Tlf. 50
Gamle Ovne tages i Bytte

C. BORREGAARD NIELSEN

NR. CHAUSSE 9, AABENRAA, TELF. 595. (over for Folkel hjem)

Teknisk Forretning

Olie - Remme - Tvist - Fedt - Vogns mørelse etc.

Drik **KORA** hver Dag

for **KORA** har Kaffesmag

K o r n K a f f e

A/s Sønderjydsk Frøforsyning

FRØAVL OG FRØHANDEL

Klinkbjerg 1

Aabenraa

Telefon 47

KONTOR - LAGER - RENSERI

Antager Avlere af Klover-, Græs- og Røefrø. Fordelagtige Vilkaar.
Sælger Markfrø af de bedste i Forsøgene fastslaaede Sorter og
Stammer. - *Samtlige Leveringer underkastes Statsfrøkontrollens
selvirkende Kontrol.*

H. WEBER sen., Mekaniker

Telefon 108

Ramsherred 38, Aabenraa

Telefon 108

SYMASKINER - VAABEN - AMMUNITION - STAALVARER

Grammofonplader og Plader i prima Fabrikater og med sikker Garanti

Direkte Indkøb og Import

fra de største inden- og udenlandske Specialfabriker af
kun fineste verdensberømte Original-Fabrikater

„ALFA“
„DEERING“
„FRAUGDE“
„GODTHAAB“
„SKJOLD“
„RUD. SACK“

„J. B. KVÆRNEN“

o. s. v.

Derfor ved direkte
Salg. billigste Priser.

Gunstige
Betalingsvilkaar.

Dette Varemærke byder Garanti for fineste Originalfabrikater

Kompl. orig. Reservedelslager og dygtige
Montører til Raadighed for Kunderne

HANS BEYER, Aabenraa, Tlf. 73

Maskiner for Landbrug og Industri

NIELS A. NIELSEN & SØN - MALERMESTRE

Telefon 258

AABENRAA

Ramsherred 10

udfører alt til Fugtet henhørende Arbejde akkurat og smagfuldt til
moderate Priser. Alt udføres kun af bedste Materialer. Stuk føres
paa Lager, leveres efter Tegning og opsættes.

Forlang Tilbud og Beregning.

FARVE- OG TAPETHANDELEN bringes i velvillig Erinding.
Bedste Fabrikater af Gulvolie - Lak og Bonevoks føres.

CIMBRIA

TRÆLAST

JERN- og PANDEPLADER

BYGNINGSARTIKLER

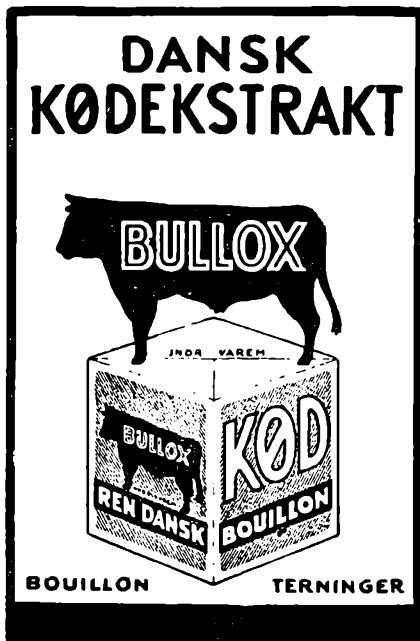
MORSØ STØBEGODS

A A B E N R A A

NØRRE CHAUSSE 2

TELEFON 2006 2007 2008

KONCENTRERET FRISKT, DANSK OKSEKØD

Den danske Kødekstrakt „BULLOX“ er 100 pCt. ren Kødekstrakt, fremstillet af friskt, dansk Oksekød — sundhedskontrolleret som det Kød, De køber i Butikkerne. Derfor er „BULLOX“ den fineste Kødekstrakt, der overhovedet fremstilles, og den har en enestaaende Evne til at give Kraft og Smag til de Retter, den anvendes til.

„BULLOX“ er dansk fra først til sidst . . .

BULLOX

A/S Dansk Kødekstrakt Co., Aabenraa.

Naar De ønsker 1. Klasses Landbrugsmaskiner, henvend
Dem saa til Sønderjyllands største og ældste Maskinfirma

DANSK MASKINOPLAG ^{A/S}

Jørgen M. Hansen

Aabenraa - Norreport 3 - Telef. 44, 45

Billigste Priser. Bedste Betalingsbetingelser. Største Garanti
Største Lager i det sydlige Jylland af Reservedele til alle
Slags Landbrugsmaskiner.

J THORS MARK

TELF. 673

Ure og Optik - Brillor leveres efter Lægerecept
AABENRAA GRUNDLAGT 1864

HUSK!

at alt i Herrekonfektion, Arbejdstøj, Skotøj og Gummistøvler
til Damer, Herrer og
Børn køber De bedst
og billigt
hos

Christian Jacobsen
Herre Garderobe & Skoer
SØNDERTORV
TELF. 356 - AABENRAA

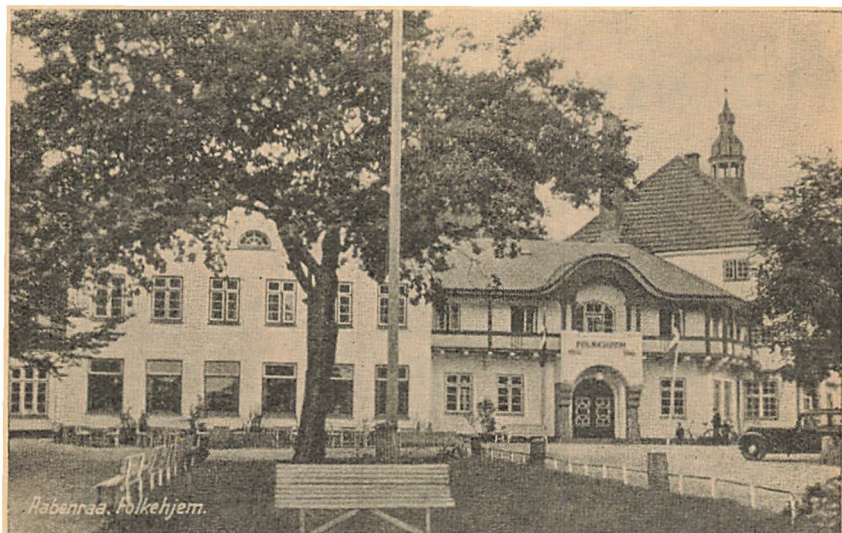
Læser De

de nordslesvigske Landboforeningers og Sønderjydske
Mejeriforenings Organ

Nordslesvigsk Landbrugs- og Mejeri-Tidende?

Ellers bestil det hos Posten eller gennem Deres
Landboforening.

Landbrugets bedste Annonceorgan!

Telefon 148

Folkhjem, Aabenraa

Telefon 149

Hotel - Restaurant

Folkhjem er det billigste Hotel
 Folkhjem er Landboernes Hotel
 Folkhjem er Danskhedens Hotel
 Folkhjem er Byens Hotel —

Hyggelige Lokaler for Selskaber
 paa indtil 400 Personer
 — 1. Klasses Køkken —

Andersen & Christiansen

Magasin du Nord AABENRAA

Vort Princip er frendeles det samme, som det har været i 38 Aar

**de bedste Varer
 til den billigste Pris**

Castenskjold Rasmussen Snedkermester

leverer Dem Møbler i bedste Kvalitet. — Indhent Tilbud!

Storetorv.

A a b e n r a a

Telefon 227

J en trang Tid -

**har ogsaa Pressen
sine store Opgaver**

Trods alle de Vanskeligheder,
de ændrede Forhold har med-
ført, kan disse løses, men kun,
hvis Læsekredsen trofast slut-
ter op om Bladet.

Tegn derfor Abonnement

Hejmdal

LANDSDELENS BLAD

HARALD BO BOJESENS BOGHANDEL

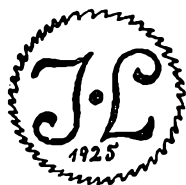
Bøger - Papir

Kunst - Musikalier

Foto - Bogbinderi

TELEFON 352

AABENRAA

JENSEN & LARSEN

Indeh. N. HØJBERG LARSEN, Snedkermester

Storegade 5 - Aabenraa - Telefon 506

Spisestuer - Soveværelser - Dagligstuer

J. P. Junggreens Cigarer

. . . bedst kendt og kendt som bedst

TEMPO

ved CHR. JENSEN

Nørreport 13 - Telefon 844

ALT I

RADIO OG TILBEHØR

Reparationer udføres I

Graasten.

CHR. THIELSEN, GRAASTEN

Telefon 44

Telefon 44

ISENKRAM — KØKKENUDSTYR — VÆRKTØJ

Graasten Bank

Telefoner 3115 - 3116 - 3117

med Afdelinger i Padborg, Krusaa, Bovrup,
Kliplev, Holbøl, Felsted og Ullerup

Udfører alle Bankforretninger

MAGASIN DU NORD

Alfred Johansen

Telefon 74

GRAASTEN

Telefon 74

Hjørnet af Nygade og A. D. Jørgensensgade

A. Ritscher, Graasten, Telefon 43

Bogbinderi og Bogtrykkeri

anbefaler sig med alt til Faget henhørende i smuk og korrekt
Udførelse til moderate Priser

V. Uldalls Efterf. - Graasten

TELEFON 90

MANUFAKTURFORRETNING

Specialitet: Sengeudstyr og Hvidevarer

Stort Udvalg i Tricotage og Arbejdstøj

N. C. BOCK

Graasten Bog- og Papirhandel

Bogbinderi - Indramning af Billeder

.....
C. C. Biehl - Graasten

Papir engros - Bogtrykkeri

Specialitet: Prospektkort og
Turistbrochurer

.....
S ø n d e r b o r g .

Folkebanken for Als og Sundeved

S ø n d e r b o r g

Aktiekapital og Reserve 1.375.000,—

Holdbare Habitter

Herre Hus

Holger Hollensen!

Helmer & Jørgensen

Sønderborg

Nordborg

Bedste og billigste Indkøbssted for Manufakturvarer

Konfektion, Udstyr. Herre- og Drengbeklædning

Største Udvalg

Største Udvalg

J. N. MAILAND - VINHANDEL

Telefon 11

S Ø N D E R B O R G

Telefon 11

Forlang overalt den gode, velsmagende

Mailands „Gammel-Rom“

Agt paa Etiketten og Firmaet!

Vær moderne

K Ø B I

Magasin du Nord

Jørgen Andersen - Sønderborg

Axel Helmer

Telefon 77

Sønderborg

Telefon 777

Isenkram
en detail

- Husholdningsartikler
Vejle Støbegods

- Værktøj
en gros

J. Lauritzen - Sønderborg

TELEFON 540

Cykler, Symaskiner, Skrivemaskiner
Barnevogne Reparationsværksted

Køb kun det bedste Frøl

Roe-, Kloverfrø og Græsfrø

faas til moderate Priser hos

Alsisk Frøavl, Aktieselskab

Sønderborg - Telefon 18

Alle vore Forsendelser til Foruaret staar under selvvirkende Kontrol af
Statsfrokontrollen i København Paalidelige Avlere antages

.....
Smyk Deres Hjem med dansk Kunst!

Største Udvalg i Festgaver, Billeder, Kunstgenstande i Porcellæn,
Keramik og Fajance — Kgl. Porcellæn — Nyheder i gode Bøger,
Salmehøjer — Skrivemaskiner — Kontormobler —

Agentur for Kgl. Pianofabrik Hornung & Mollet, København

Andreas Clausens Bog- og Kunsthandel, Sønderborg, Telefon 387

.....

Nørherredhus

FORSAMLINGSHUS OG HOTEL

Gode Værelser — Flink Betjening
Hyggelig Sal til store og mindre Sammenkomster

JØRGEN OTSEN'S BOGTRYKKERI

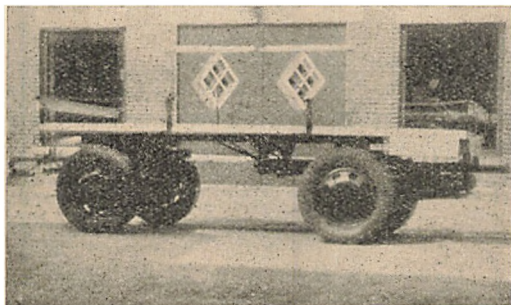
SØNDERBORG

KASTANIEALLE 17 TELEFON Nr. 69

Løgumkloster.

Kolonial, Konserves, Vin, Spirituosa, Cigarer, Tobak
købes hos

H. BLAABJERG, Løgumkloster
Telefon 95

Chr. Madsen,

Indeh.:
Anton Madsen,
Vognbyggeri,
Løgumkloster

Omlægning af
Gummi udfores
med Garanti.

Al Reparation
udfores.

Lager af Luksus- og Arbejdsvogne. Mælkevogne med Gummihjul leveres
i alle Størrelser.

Jenny Evarsdens Boghandel, Løgumkloster. Telefon 57

Alt i Skøn- og Faglitteratur, Billeder, Keramik.
Fotoartikler. — Fyldepenne i stort Udvalg.

Julegaven købes selvfølgelig bedst i Specialforretningen. Vi har det store Udvalg til konkurrencedygtige Priser. Specialforretningen med Kvalitetsvarer.

Isenkrammer Helge Lorentsen, Løgumkloster, Telefon 28.

Løgumkloster Kvægrensningsmidler

Løgumkloster Kvægrensningspulver

Vaskepulver, Strøpulver, Vaskeessens

Løgumkloster Apotek. J. K j e m s. Telefon 6.

Det største Udvalg i Cigarer og Tobakker!

Torre og velplejede Varer finder De altid i

Hans Jørgensens Cigarforretning

Markedsgade Lige overfor Rutebilpladsen

Alt til Vask og Rengøring!

Toiletartikler. Mange fikse Smaating til Julen

TATOL-UDSALGET, Markedspladsen

Skal Stegen til Julen smage,

kom ned til mig i Østergade

Slagtermester Chr. Cornelsen, Løgumkloster, Tel. 55

TIL JULEN anbefales: Cykler, Symaskiner, Støvsugere, Barnevogne, Bubi-cykler. En god Dynamo-lygte er altid en god Julegave. **Alle Reservedele** **haves paa Lager.**
KNUD LARSENS CYKLEHANDEL, Løgumkloster, Telef. 171

Husk Julehefter, Lommebøger, Almanakker, største

Udvalg i nye Bøger, Kontorartikler og Keramik

Løgumkloster Boghandel v. Gunder Nissen, Telefon 78.

Min Bagerforretning ved Rutebilstationen
bringes i velvillig Erindring —
CHR. IVERSEN

W. Matthies - Byggefornetning

Løgumkloster. Spec.: Restaurering af Kirker. Telefon 175.

J. C. Hørløck - Løgumkloster

Telefon 77 — Grundlagt 1847

Største og ældste Forretning i Ure, Sølvvarer og Brillor

Smede- og Maskinforretning

ALT I SANITETSANLÆG!

Lorens Lausen, Telefon 72

LØGUMKLOSTER BANK

Aktieselskab

Kontortid: 9—12 og 2—4. Lørdag: 9—12. Telefon 18

Alle Bankforretninger udføres

Tryksager

leveres billigst gennem

Hejmdals Kontor, Løgumkloster, Telef. 99

Tinglev

Tinglev

Hotel Tinglevhus

Telf. 4014

(vis a vis Bancgarden)

Rejsende fra *Fredericia, Sønderborg, Padborg skifter . . .*

Bedste Madsted i Landsdelen. Gode Værelser, Selskabslokaler. Populære Priser.

Ærbødigt *Einar Olsen*, (Ny Vært)

Th. Th. Nielsen - Tinglev - Telf. 4005

Bankkonto: Tønder Landmandsbank

Kunstgødning

Korn- og Foderstoffer

Kulhandel

Tønder

Hans Matthiesen, Vesterg. 5, Tønder

Telefon 334

Kolonial- og Delikatesseforretning

J. N. Jepsen, Storegade, 5, Tønder

Telefon 341

Bøger, Papir, Kunst. Anbefaler alt i Skøn- og Faglitteratur

Manufakturvarer, bedst, billigst!

Ehm Christensen, Tønder

Storegade 12

Telefon 143

P. KJÆR - Urmager og Optiker

Tønder, Vestergade, Telefon 6

Anbefaler min Cykleforretning!

Reparationsværksted for Biler og Motorcykler
Skolekørsel!

C. F. Dela, Tønder, Telefon 396

J. N. HANSEN

Tønder Amts førende Ur-, Optik- og Guldsmede-
forretning. Torvet, Tel. 232.

ASMUS MATTHIESEN, TØNDER

Vestergade Telefon 446

Kolonialvarer - Delikatesser - Tobak - Cigarer

H. Outzen, Tønder, Vestergade 57

Telefon 81

Største Møbellager paa Pladsen

Billigste Priser

Husk Vestergade 10!

Billigste Indkøbssted i Fotoartikler og Lædervarer

W. Chr. Timm, Tønder, Vestergade 10, Tel. 152

Branderup — Toftlund — Agerskov

THOMAS BOJSEN - „Frem“

Branderup

— Telefon 1

Kolonial-, Korn- og Foderstofforretning

Hagelskade- Forsikrings-Foreningen for Nordslesvig

(Oprettet 1875)

Reservekapitalen ca. 93.750 Kr.

Indmeldelse modtages af Tillidsmændene, Kredsformændene og Forretningsfører, *Dir. Andersen*, Toftlund, Telf. 28

Agerskov Urmagerforretning

v. O. Nissen — Telefon 16

anbefaler alt i Ure, Guld- og Sølvvarer. Alt i Brilller

Haderslev

Paul Christiansen & Søn

Haderslev

Bygningsartikler

Telf. 70, 71

Henrik Sørensen

Jomfrustien, Haderslev, Telf. 271

Kolonial - Kaffe - Konserves - Sydfrugter

Bedste Varer - Billigste Pris

Sønderjyllands største Lager af
RADIOMATERIALE

Elektr. Artikler og Grammofonplader
en gros en detail

1. Klasses FOTO - AFDELING

RADIOMAGASINET

E. Rasmussen Haderslev — Nørregade — Tel. 1083

Reserveret

Michael Hansen, Haderslev

Nørregade 38 Telefon 415 - 416

Jern, Staal og Bygningsartikler

Oluf Thielst - Haderslev - Tlf. 165

Mark- og Roefrø. Kunstgødning.

Gødningskalk. Høstbindegarn. Kolonialvarer.

O.P. Olling Glarmester - Haderslev
Storegade 23 - Telefon 389

Eget Glassliberi ————— Billedindramning

.....

Ole Jensens Bageri

Gaaskærgade — Telefon 670

.... ANBEFALES!

.....

Hansen & Christiansen

Haderslev

KOLONIALVARER en gros
Cigarer, Cigarillos og alle Slags Tobak
fra BRØDR. BRAUN, København

Telegram-Adresse:
» ARIMO «

Vare-

Telefoner
329 og 330

mærke

ALPINA

Peter Henningsen

Haderslev Telefon 169
Ure, Guld- og Sølvvarer!

Michelsen & Jacobi

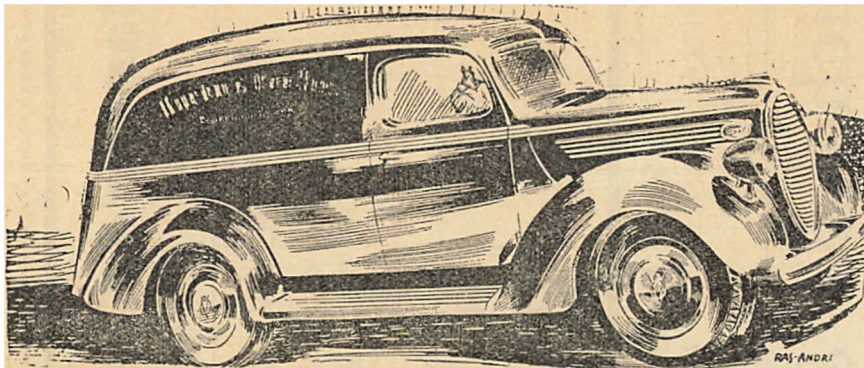
Haderslev (Peter Orbesen) Telefon 221

Manufakturvarer

Dame- og Børne-Konfektion Herre- og Dreng-Konfektion

Skotøj

TÆPPER — GARDINER — SENGEUDSTYR

Det er uforsvarligt

at eksperimentere med Reparation af Deres Vogn.

Ligegyldigt om stor eller lille Reparation vil De hos os opnaa den bedste Service.

Lad os forlænge Deres Vogns Levetid.

Svend Wæver

Haderslev Aabenraa
Telf. 475 - 775 - 1075 Telf. 8-359

Graasten
Telf. 190

Sparekassen for Haderslev Byes Omegn

(Hjørnet Gravene-Nørregade)

modtager Indskud til højeste Forrentning paa Folio.

Indlaan paa Opsigelse

Afdeling „Egne Hjem“. Afdeling for Skolesparekasser.
Som Gaver ved Hjemmets Fester (Daab, Fødselsdag og
Konfirmation) anbefales Sparekassebøger i Pragtbind.

Den overalt meget yndede

DAN-MARGARINE

bør spises af alle —

Margarinefabrikken „Nordslesvig“

Haderslev

Telefon 744

H. O. Knudsen

1. Klasses Skotøjsreparationsværksted

Jomfrustien 2

— Haderslev

Waldemar Schmidt, Haderslev

Nørregade 1

Telefon 16

Byens ældste og største Specialforretning i

Herre- og Drengkonfektion

CARL NIELSEN, BOGHANDEL

Telefon 371

Haderslev

Nørregade 25

Grundlagt 1765

Naar De vil

spare Penge

bør De købe Deres

Manufakturvarer, Konfektion, Tricotage, Skotøj

hos

A. Hundevadt, Haderslev

Harmonien III

HADERSLEV

P. HANSEN

anbefaler sine hyggelige
Selskabslokaler til større
og mindre Selskaber —
1. Kl. Kokken og Betjening

Julius Nielsen, Vojens

Korn - Foderstoffer - Kunstgødning
Trælasthandel

Telefon 31

Telefon 31

Rødding

RØDDING HØJSKOLE

Rødding — Sønderjylland

Karleskole: November—Marts. Pigeskole: Maj—Juli.
Delingsførerruddannelse.

Skoleplan sendes

HANS LUND

Østergades Barber- og Frisørsalon

kender enhver velsoigneret Herre. 2 Mands Be-
tjening. 1. Kl. Behandling.

A. Hansen, Rødding.

A. J. Marcussen, Rødding

Urmager- og Guldsmedeforretning
Grundlagt 1844

H. CHR. ANDERSEN, RØDDING — Telefon 68

Bog- og Papirhandel - Bogbinderi

Stort Udvalg i Billeder

Fotoartikler

TRYKSAGER leveres billigst gennem

HEJMDALS KONTOR, Rødding, Telefon 101

RØDDING TØMMERHANDEL

CHR. J. RAVN — Telefon 49

anbefaler: Tommer, Brædder, Kalk, Cement, Tagpap, Som, Jernvinduer,
Jernbjælker, Jerntag, Tagsten, Bølge-Skifer, Diagonal-Skifer, Drænrør.
Kakkelovne - Komfurer - Kul - Koks - Briketter

RØDDING BANK

Bankens Aktiekapital 211.000 Kr.
Bankens Reserver 75.000 Kr.
I alt 286.000 Kr.

hefter til Sikkerhed for Kundernes Indskud

Rødding Bank er Egnens Bank, og gennem
den kommer Egnens Penge Egnen til Gode

Vestkystens Kiosk

Rødding — Telefon 94

aaben fra Kl. 8 Morgen til Kl. 10 Aften, fører alle kendte
Ugeblade og Dagblade. Husk Søndagsavisen

Hans Juhl, Rødding, Telef. 20

Møbelsnedkeri — Møbelmagasin

Lager af Ligkister. Alt Bygningsarbejde udføres.

Chr. Gundesens Kolonial- og Delikatessforretning

Stort Udvalg i Vine og Spirituoser. Vellagrede
Cigarer i alle Prislæg. —

Telf. 168

Rødding

Rødding Møbellager

Stort Lager af
Møbler for alle Hjem

Ligkister paa Lager

S. A. SØRENSEN

Snedkermester

Telefon 27

Spare- og Laanekassen for Frøs
og Kalvslund Herreder

Stiftet 1872 Rødding Telefon 36

Alle Sparekasseforretninger udføres

Sikker Pengeanbringelse

Midt i Byens Hjerte:

Niels Christophersen, Kolonialhandel

Telefon 92 Rødding Torvet

Største Udvalg i alt indenfor Branchen. — Varerne
bringes overalt. — Bedst og billigst.

Rødding Andels-Svineslagteri

anbefaler Indkøb i Udsalgene i

Rødding og Gram
Telefon 9 Telefon 75

Hotel Rødding

Rødding

Telefon 4

Mads Christophersen

RØDDING ANDELSMEJERI

fører altid 1. Klasses

*Børnemælk - pasteuriseret Mælk
samt Fløde, Kørnemælk og Smør*
Henvend Dem til Mejeriets Udsalgsvogne
eller dets Udsalg paa Kongevej -

Skodborg

Skodborg Spare- og Laanekasse

Indskudskapital.....1 Million Kr.

Reservefonds.....125.000, Kr.

Sikreste Kapitalanbringelse!

Skodborg Korn- og Foderstofforretning A/s

Telefon Nr. 4

Korn

Foderstoffer

Kunstgødning

Gram

Ved Indkøb forlang da **GRAM TÆPPER**
Føres i alle større Manufakturforretninger
GRAM TÆPPEFABRIK

Gram Hotel - Gram - Telf. 22

Hyggelige Lokaler
Moderate Priser

God Staldplads
Luksusbil til Leje

God Betjening
Rasm. Andersen

Gramby Bank ^{A/S} - Gram

Aktiekapital 275.000 Kr.

anbefaler sig med alle Bankforretninger

Mommark-Færgen

Hurtigste og bedste Forbindelse

fra Sønderjylland til Øerne

A/S H. Matzen

●
KNABROSTRÆDE
20

KØBENHAVN K.

TELEGRAM-ADR.:
CLICHEMATZEN

TELEFON: 7057 - 7456 - 11,900 og STAT 74

Leverandør til Sprogforeningens Almanak

Clicheer og Stereotypier

i fineste Udførelse og til billige Priser

NOTITSER:

A/S H. C. MØLLER'S

SÆBEFABRIK
& OLIEMØLLE

GRUNDLAGT 1829

LINOLIE - FERNIS

HØRFRØKAGER

BLØDE SÆBER

GLYCERIN

AARHUS

